

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН І БІЗНЕСУ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач випускової кафедри
_____ Л. М. Побоченко
«_____» _____ 2022 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 292 «МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ»
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЮ ПРОГРАМОЮ
«МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ»

Тема: «Проблеми інвестиційного співробітництва України та країн Європейського Союзу»

Виконавець: Кучерявенко Анна Юріївна, група МЕВ-401

(підпис виконавця)

Керівник: к.е.н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу ФМВ НАУ
Соколова Зоя Сергіївна

(підпис керівника)

Нормоконтролер: Прокоп'єва Аліна Анатоліївна

(підпис нормоконтролера)

Київ - 2022

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет міжнародних відносин

Кафедра міжнародних економічних відносин і бізнесу

спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»

освітньо-професійна програма «Міжнародні економічні відносини»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Побоченко Л.М.

«__» _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ

на виконання кваліфікаційної роботи

Кучерявенко Анни Юріївни

1. Тема роботи «Проблеми інвестиційного співробітництва України та країн Європейського Союзу» затверджена наказом ректора «19» квітня 2022 р. №399/ст.
2. Термін виконання роботи: з 09 травня 2022 року по 19 червня 2022 року.
3. Вихідні дані до роботи: статистичні матеріали Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, матеріали й аналітичні звіти міжнародних компаній, щорічні звіти міжнародних організацій.
4. Зміст пояснювальної записки: теоретичні засади дослідження інвестиційного співробітництва в системі міжнародних економічних відносин, аналіз сучасного стану розвитку світового інвестиційного співробітництва, вектори та перспективи розвитку інвестиційної діяльності в Україні в умовах інтеграції в світовий економічний простір.
5. Перелік обов'язкового ілюстративного матеріалу: у роботі розміщено 11 таблиць, 32 рисунки.
6. Презентація основних результатів кваліфікаційної роботи в електронному вигляді. Розроблена презентація в Microsoft Office Power Point, складає 25 слайдів.

6. Календарний план-графік

№ пор.	Завдання	Термін виконання	Відмітка про виконання
1.	Вивчити літературні джерела з предмету дослідження та написати заяву про затвердження теми кваліфікаційної роботи	29.03.2022	Виконано
2.	Затвердити план дослідження та отримати завдання до виконання кваліфікаційної роботи	29.04.2022	Виконано
3.	Розкрити теоретичні основи проблем розвитку світового інвестиційного співробітництва його роль в економічному розвитку країни (1 розділ)	03.05.2022 – 10.05.2022	Виконано
4.	Оцінити ринок інвестиційних послуг в Україні (2 розділ)	11.05.2022 – 17.05.2022	Виконано
5.	Визначити та обґрунтувати проблеми та пріоритетні напрямки розвитку ринку інвестиційних послуг в Україні (3 розділ)	18.05.2022 – 24.05.2022	Виконано
6.	Написати реферат, вступ, висновки та оформити список використаних джерел і додатки	25.05.2022 – 27.05.2022	Виконано
7.	Оформити кваліфікаційну роботу та пройти перевірку на плагіат	28.05.2022	Виконано
8.	Попередній захист кваліфікаційної роботи	07.06.2022	Виконано
9.	Передати кваліфікаційну роботу рецензенту для рецензування (за 10 днів до захисту)	04.06.2022	Виконано
10.	Передати кваліфікаційну роботу науковому керівникові для написання відгуку (за 7 днів до захисту)	07.06.2022	Виконано

8. Дата видачі завдання: « 4 » квітня 2021р.

Керівник кваліфікаційної роботи _____
(підпис керівника)

Соколова З.С
(П.І.Б)

Завдання прийняв до виконання _____
(підпис випускника)

Кучерявенко А.Ю
(П.І.Б)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до кваліфікаційної роботи «Проблеми інвестиційного співробітництва України та країн Європейського Союзу»: 98 сторінок, 11 таблиць, 32 рисунки, 67 літературних джерел.

Перелік ключових слів (словосполучень): ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ, ІНВЕСТИЦІЙНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО, МІЖНАРОДНА ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ.

Об'єкт дослідження: процеси інвестиційного співробітництва України та країн ЄС.

Предмет дослідження: теоретичні та практичні аспекти здійснення інвестиційного співробітництва між країнами світу.

Мета кваліфікаційної роботи: розробка напрямків розвитку інвестиційного співробітництва України з країнами ЄС як основи розвитку перспективної економічної співпраці.

Методи дослідження. Основними методами дослідження стали: аналіз, синтез, узагальнення, табличний та графічний, статистичний методи, індукція, дедукція, інформаційне моделювання, абстрагування, дослідження документів та реєстрів обліку за формою та змістом, порівняння, групування, балансовий, абстрактно-логічний.

Значущість виконаної роботи та висновки: подальше створення належних і достатніх умов для стимулу інвестиційного співробітництва України та країн Європейського Союзу.

Рекомендації щодо використання результатів: матеріали дипломної роботи рекомендується використовувати для застосування при написанні звітів щодо проблем залученні прямих іноземних інвестицій в економіку України, а також інвестиційного співробітництва України та країн ЄС.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА	9
1.1. Поняття та види міжнародного інвестиційного співробітництва.....	9
1.2. Фактори впливу на інвестиційне співробітництво між країнами.....	17
1.3. Методологія оцінки міжнародного інвестиційного співробітництва	24
РОЗДІЛ 2. СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	31
2.1. Сучасний стан, тенденції та структура інвестиційного співробітництва країн Європейського Союзу.....	31
2.2. Фактори впливу на інвестиційне співробітництво країн Європейського Союзу	39
2.3. Правила регулювання інвестиційного співробітництва між країнами	55
РОЗДІЛ 3. ІНВЕСТИЦІЙНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ПЕРСПЕКТИВНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СПІВПРАЦІ	65
3.1. Характеристика актуального стану інвестиційного співробітництва України та країн Європейського Союзу	65
3.2. Заходи стимулу для інвестиційного співробітництва України та країн Європейського Союзу.....	70
3.3. Напрямки розвитку інвестиційного співробітництва України та країн Європейського Союзу.....	82
ВИСНОВКИ	87
СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	91

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Інвестиційне співробітництво являє собою складне міжнародне явищем, що відіграє важливу роль у подальшому розвитку міжнародних економічних відносин. Міжнародне інвестиційне співробітництво, спрямоване на вирішення економічних і соціальних проблем окремих підприємств, регіонів, а також прикордонних територій, прилеглих до кількох країн, а також країн може стати суцільним економічним простором і зоною вільної торгівлі для багатьох країн.

Інвестиційне співробітництво здійснюється через інвестиційні проекти міжнародного значення. У глобалізованому світі реалізація багатьох проектів вимагає участі всіх країн, оскільки об'єктивні закони світового економічного розвитку на сьогодні не допускають виключення будь-якої національної економіки з процесів міжнародної міграції капіталу. У зв'язку із цим проблемні аспекти, що пов'язані з обсягом і формою участі іноземного капіталу в національній економічній системі не втрачають своєї актуальності.

Вирішення цих питань залежить від загальної економічної політики країни на тому чи іншому етапі розвитку. Слід також зазначити, що глобалізація сучасних світогосподарських відносин призвела до поступового звуження відмінностей між економічними системами різних країн та формування єдиного економічного простору. При цьому іноземний капітал часто є основним фактором, що призводить до «нечіткості» характеристик економічного стану.

Глобалізація економічних відносин і зниження ролі національної економіки вимагають серйозного перегляду засад організації національної економіки як системи. Актуальність теми полягає в тому, що в сучасних українських реаліях військової агресії Росії, інвестиції мають вирішальне значення, оскільки для відбудови та розвитку інфраструктури, модернізації соціальної та правової системи, реформування національної економіки та реалізації проектів у різних сферах є дуже важливими. необхідні фінансові ресурси для України.

1. Проблематика інвестиційної співпраці України та країн – членів ЄС аналізується у працях таких відомих учених, як: Божко В. П., Голиков А.П., Довгаль О.А., Жукова Л.М., Ключник А., Ковалишин П., Майорова Т.В., Матюшенко І. Ю., Новіков О., Побоченко Л.М., Свідер О.П., Страхова І., Філіпенко А.С., Яхно Т.П.

Дане питання ще недостатньо досліджено в аспекті заходів стимулу для розвитку інвестиційного співробітництва України та країн Європейського Союзу в сучасних умовах.

Мета кваліфікаційної роботи: дослідження проблем та розробка напрямків розвитку інвестиційного співробітництва України з країнами ЄС як основи розвитку перспективної економічної співпраці.

Відповідно до мети було визначено наступні **завдання** дослідження:

- визначити поняття та види міжнародного інвестиційного співробітництва;
- визначити фактори впливу на інвестиційне співробітництво між країнами;
- проаналізувати методологію оцінки міжнародного інвестиційного співробітництва;
- дослідити сучасний стан, тенденції та структура інвестиційного співробітництва країн Європейського Союзу;
- дослідити фактори впливу на інвестиційне співробітництво країн Європейського Союзу;
- визначити правила регулювання інвестиційного співробітництва між країнами;
- надати характеристику актуального стану інвестиційного співробітництва України та країн Європейського Союзу;
- дослідити заходи стимулу для інвестиційного співробітництва України та країн Європейського Союзу;
- визначити напрямки розвитку інвестиційного співробітництва України та країн Європейського Союзу.

Об’єкт дослідження: процеси інвестиційного співробітництва України та країн ЄС.

Предмет дослідження: теоретичні та практичні аспекти здійснення

інвестиційного співробітництва між країнами світу.

Методи дослідження. Основними методами дослідження стали: аналіз, синтез, узагальнення, табличний та графічний, статистичний методи.

Джерельно-інформаційну базу складають праці та розробки вітчизняних та іноземних науковців та експертів, законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти щодо питання інвестиційної співпраці між країнами світу, а також між Україною та країнами ЄС.

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та списку бібліографічних посилань використаних джерел. В роботі розміщено 11 таблиць та 32 рисунка. Список бібліографічних посилань використаних джерел включає 67 найменування на семи сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНОГО ІНВЕСТИЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

1.1. Поняття та види міжнародного інвестиційного співробітництва

Міжнародна інвестиційна діяльність - це низка практичних дій суб'єктів зовнішнього інвестування та іноземних інвестицій. Він перерозподіляє просторово-часові ресурси між окремими суб'єктами та об'єктами в різних країнах [1]. Іноземні інвестиції – це вартість, яку іноземні інвестори вкладають в об'єкт інвестиційної діяльності з метою отримання прибутку або відповідного соціального ефекту. Загалом підхід до визначення характеру іноземних інвестицій з точки зору інституційного та мікроекономічного аспектів показано на рис. 1.1 та рис. 1.2 (див. Рис 1.2)

Автор	• Визначення
Н.А. Хрущ	• Інвестиції іноземних юридичних та фізичних осіб, іноземних держав, міжнародних урядових та неурядових організацій на території конкретної країни
А.В. Череп	• Вкладення капіталу нерезидентами (юридичними або фізичними особами) в об'єкти (інструменти) інвестування даної країни
К.С. Солонінко	• Взаємодія учасників, що належать до різних країн (резидентів і нерезидентів, пов'язаних з певною країною), що експортують капітал зі своєї країни, що є вигідним розташуванням для суб'єктів інвестування.
А.Ю. Єгоров	• Специфічний інститут економічної взаємодії між фірмою-виробником товарів (послуг) з однієї країни і їх споживачами (фірмами домогосподарствами) з іншої країни
В.Г. Федоренко	• Запозичені і кредитні ресурси міжнародних інвестиційних установ, закордонних корпорацій і фірм, спільних підприємств

Рис. 1.1. Підходи до визначення сутності «іноземна інвестиція» згідно інституційного аспекту визначення іноземних інвестицій

Джерело: Матюшенко І. Ю., Божко В. П. Іноземні інвестиції: навч. посібн. М-во освіти і науки України. К. : Професіонал, 2005. 336 с.; Татаренко Н.О., Поручник А.М. Теорії інвестицій: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2000. 160 с.

Інвестиційне співробітництво - це міжнародні економічні відносини, які включають три види інвестицій:

- 1) реальні інвестиції (довгострокові інвестиції в сферу матеріального виробництва), серед яких найбільше прямих інвестицій;
- 2) фінансові інвестиції (портфелі, що охоплюють міжнародну кредитно-фінансову діяльність, включаючи операції з цінними паперами);
- 3) інтелектуальні (підготовка курсу, передача досвіду, ліцензія, ноу-хау, спільні дослідження) [1].

Автор	• Визначення
Н.І. Обушна, Т.В. Мацибора	• Інвестиції в закордонні підприємства, які забезпечують довгострокові економічні вигоди через контроль інвестора над об'єктом інвестування та забезпечують корпоративний прибуток (дохід) та/або досягають соціального, інноваційного, екологічного та інших ефектів
А.А. Пересада	• При виробництві коштів без проходження через фінансових посередників для отримання доходу та участі в управлінні виробництвом. Іноді інвестори продовжують збільшувати свої прями інвестиції, щоб отримати контрольний пакет (акції)
Л.Н. Павлова	• Усі види майна та цінності інтелектуальної власності, вкладені іноземними інвесторами з метою отримання прибутку у підприємницькій та іншій діяльності

Рис. 1.2. Підходи до визначення сутності «іноземна інвестиція» згідно мікроекономічного визначення іноземних інвестицій

Джерело: Матюшенко І. Ю., Божко В. П. Іноземні інвестиції: навч. посібн. М-во освіти і науки України. К. : Професіонал, 2005. 336 с.; Татаренко Н.О., Поручник А.М. Теорії інвестицій: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2000. 160 с.

Інвестиційне співробітництво розуміється як міжнародні економічні відносини, метою яких є раціональний розподіл ресурсів, використання переваг участі в міжнародному поділі праці, досягнення вищих економічних результатів, оновлення технологічної структури суспільного виробництва.

Основні види міжнародного інвестиційного співробітництва [3]:

- міжнародні виробничі кооперативи - створення товарів та послуг, працюючи разом. На міжнародному рівні таке співробітництво передбачає укладання відповідних форм контрактів і угод для регулювання основних питань виробничо-технологічних і торговельно-економічних процесів, а також вироблення відповідних форм і методів співробітництва;

- науково-технічне співробітництво – форма міжнародних економічних відносин, що включає систему відносин у галузях науки, техніки та виробництва та ґрунтується на спільних намірах, закріплених міжнародними економічними угодами та договорами; Конкурентна перевага на зовнішніх ринках.

Структура міжнародного науково-технічного співробітництва включає:

1) створення узгоджених міжнародних спільних науково-технічних дослідницьких програм для співпраці у здійсненні науково-технічних досліджень;

2) міжнародне ліцензування, обмін науково-технічними документами, патентами, ліцензіями, поглиблення та вдосконалення співпраці у сфері науково-технічної інформації;

3) міжнародний інжиніринг, співпраця в передпроектних дослідженнях і складанні на основі науково-технічних знань, консультації під час реалізації проекту;

4) співпраця у підготовці наукових та інженерних кадрів, тісні міжнародні зв'язки між вищими навчальними закладами;

5) організація міжнародних науково-технічних конференцій та семінарів;

6) вирішення деяких важливих науково-технічних питань шляхом спільного планування відповідних країн;

7) створення та функціонування міжнародних науково-дослідних інститутів, організацій, лабораторій, конструкторських бюро;

8) проведення взаємних міждержавних консультацій з питань науково-технічної політики;

9) розробку науково-технічних прогнозів.

Спільне підприємництво – це різноманітні форми виробничо-господарської

діяльності партнерів двох або кількох країн, яка ґрунтується на об'єднанні зусиль, фінансових коштів, матеріальних ресурсів, довгострокових гарантій збуту товарів, науково-виробничій і торговій кооперації, участі в прибутках, розподілі технічних та інвестиційних ризиків; інші види співробітництва [4]. Існують такі види спільних підприємств:

- спільні підприємства, створені приватними компаніями;
- спільні підприємства, створені державними підприємствами;
- спільні підприємства між приватними та державними підприємствами;
- спільні підприємства, створені державними органами;
- спільні підприємства, створені іноземними компаніями в третій країні.

На сьогодні, до форм іноземного інвестування відносять (рис. 1.3):

Рис. 1.3. Форми інвестиційного співробітництва

Джерело: Новіков О., Гончаренко І. Міжнародні економічні відносини: навч. посіб. / за заг. ред. І. Гончаренко. Миколаїв : МНАУ, 2013. 222 с.; Побоченко Л.М. Інвестиційне співробітництво України з Європейським Союзом. Науковий вісник Інституту міжнародних відносин НАУ. 2011. № 1. С. 221–230.

При поставці «під ключ» фірма-постачальник зобов'язується повністю профінансувати проект, підготувати і навчити кадри, надавати допомогу при управлінні після початку роботи підприємства, організувати збут продукції; часткову участь іноземного інвестора, яка не дає права контролю над підприємством.

Принципи міжнародного інвестиційного співробітництва відображено на рис. 1.4:

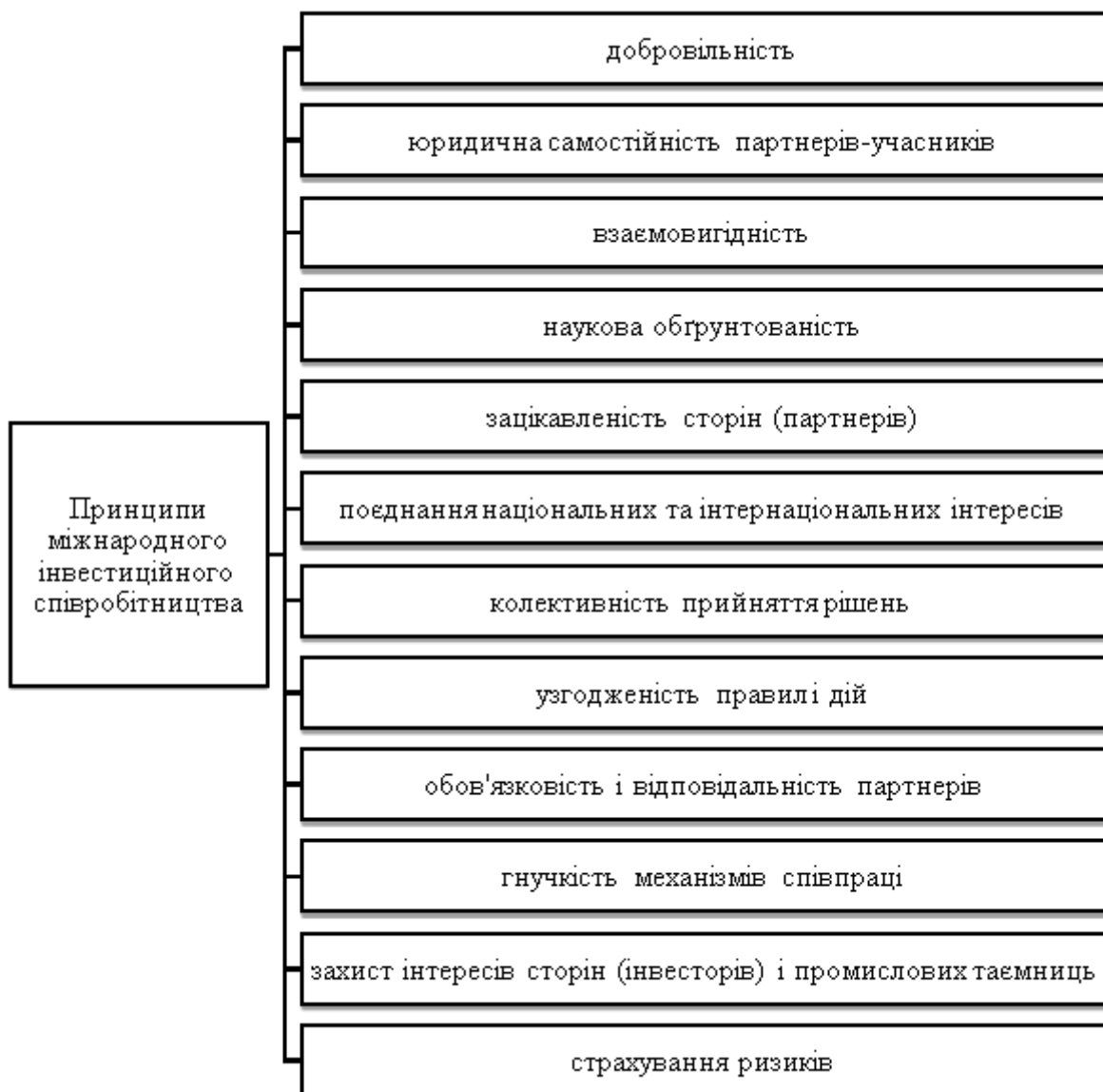

Рис. 1.4. Принципи міжнародного інвестиційного співробітництва

Джерело: Новіков О., Гончаренко І. Міжнародні економічні відносини: навч. посіб. / за заг. ред. І. Гончаренко. Миколаїв : МНАУ, 2013. 222 с.

Здійснення інвестиційного співробітництва дозволяє отримати можливість

обміну досвідом в галузі інвестування, що, в свою чергу, є одним з основоположних факторів становлення і розвитку ринкових умов господарювання. ПІІ суттєво впливають на економіку країни-реципієнта, а саме: на виробництво, безробіття, доходи, ціни, платіжний баланс, сальдо експорту-імпорту, економічне зростання та загальний добробут населення.

Міжнародні інвестиційні потоки існують у вигляді прямих і портфельних інвестицій. Прямі інвестиції - це внески нерезидентів до статутного фонду підприємства резидента, що забезпечують права власності нерезидентів на придбані майно, майнові комплекси або на акції, облігації та інші цінні папери, та складають не менш 10 % вартості статутного фонду підприємства-резидента, а також інвестиції, що отримані в результаті укладання концесійних договорів про спільну інвестиційну діяльність.

Прямі інвестиції передбачають довгострокові економічні взаємовідносини, які відображають тривалу зацікавленість іноземного інвестора щодо суттєвого впливу на управління підприємством-резидентом з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту.

Прямі іноземні інвестиції призводять до створення або оновлення основних фондів, організації виробничого процесу, впливають на підвищення продуктивності праці і технічного рівня підприємств. Розміщуючи свій капітал у тій чи тій країні, іноземна компанія приносить з собою нові технології, нові способи організації виробництва, забезпечуючи прямий вихід на світовий ринок.

До портфельних інвестицій належить інвестування в акції зарубіжних підприємств, які не дають права контролю над ними, а також в облігації та інші цінні папери, як приватних, так і державних емітентів. Інвестування такого роду здійснюються переважно приватними інвесторами, але держава теж нерідко здійснює операції з цінними паперами. Таки інвестиції не дають реального контролю інвестора над об'єктом інвестування, тобто участь у капіталі має бути нижчою за рівень, встановлений для прямих інвестицій (за стандартами МВФ - 10 %).

Міжнародні портфельні інвестиції, на відміну від прямих, більш ліквідні,

рухливі та чутливі до ситуації на фінансових ринках. Портфельному інвесторові все одно, в яку сферу або компанію вкладати, бо критеріями інвестування є лише рівень доходів та перспективи зниження ризику. У разі погіршення ситуації на ринках і зростання ризику портфельний інвестор може вилучити свої інвестиції набагато швидше, ніж прямий інвестор.

Вплив іноземних інвестицій на економіку країн-експортерів і країн-імпортерів відображено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Вплив іноземних інвестицій на економіку країн-експортерів і країн-імпортерів

Країна-резидент-експортер		Країна-реципієнт-імпортер	
переваги	недоліки	переваги	недоліки
<ul style="list-style-type: none"> · Зростання прибутку інвестицій за рахунок перерозподілу капіталу всередині країни в більш дохідні за кордоном · Збільшується експорт товарів, обладнання, технологій, що має стимулювати виробничий процес · Стимулює інноваційний процес 	<ul style="list-style-type: none"> · Високий ступінь ризику · Зниження темпів вітчизняного виробництва · Міграція робочої сили · Уповільнення темпів економічного зростання і розвитку країни через переміщення капіталу за кордон 	<ul style="list-style-type: none"> · Стимулюють темпи зростання національної економіки · Надходять сучасні технології, техніка, обладнання · Створюються додаткові робочі місця · Посилюється конкуренція всередині країни 	<ul style="list-style-type: none"> · Прибуток інвестора - частина ВВП - надходить в країну-резидент, знижуючи темпи економічного зростання країни-реципієнта · Надходять не нові технічні засоби, технології · Небезпека демпінгу · Висока ціна · Стримується інноваційний процес · Оплата праці нижче світового рівня · Недостатня конкурентоспроможність призводить до руйнування національних товаровиробників · Знижується роль і значення країни на світовому ринку

Джерело: Скоробогатова Н.Є. Інноваційно-інвестиційне співробітництво України і ЄС у межах забезпечення сталого розвитку // Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». 2014. № 11. С. 19–26; Ткаченко Т. Напрямки оптимізації інвестиційної діяльності підприємства/ Ткаченко Т., Шевчук Н., Гончарук І. // Агросвіт. 2017. № 7. С. 45–48.

Формування економічних зв'язків в глобальному масштабі сприяє підвищенню

ефективності виробництва, зростання конкурентоспроможності продукції, що випускається, зниження витрат виробництва. Практично жодна країна світу з ринковою економікою не в змозі ефективно розвиватися без залучення іноземних інвестицій.

Іноземні інвестиції сприяють економічному зростанню приймаючої економіки завдяки більш ефективному використанню національних ресурсів. Можна виділити два канали ефективності (рис. 1.5):

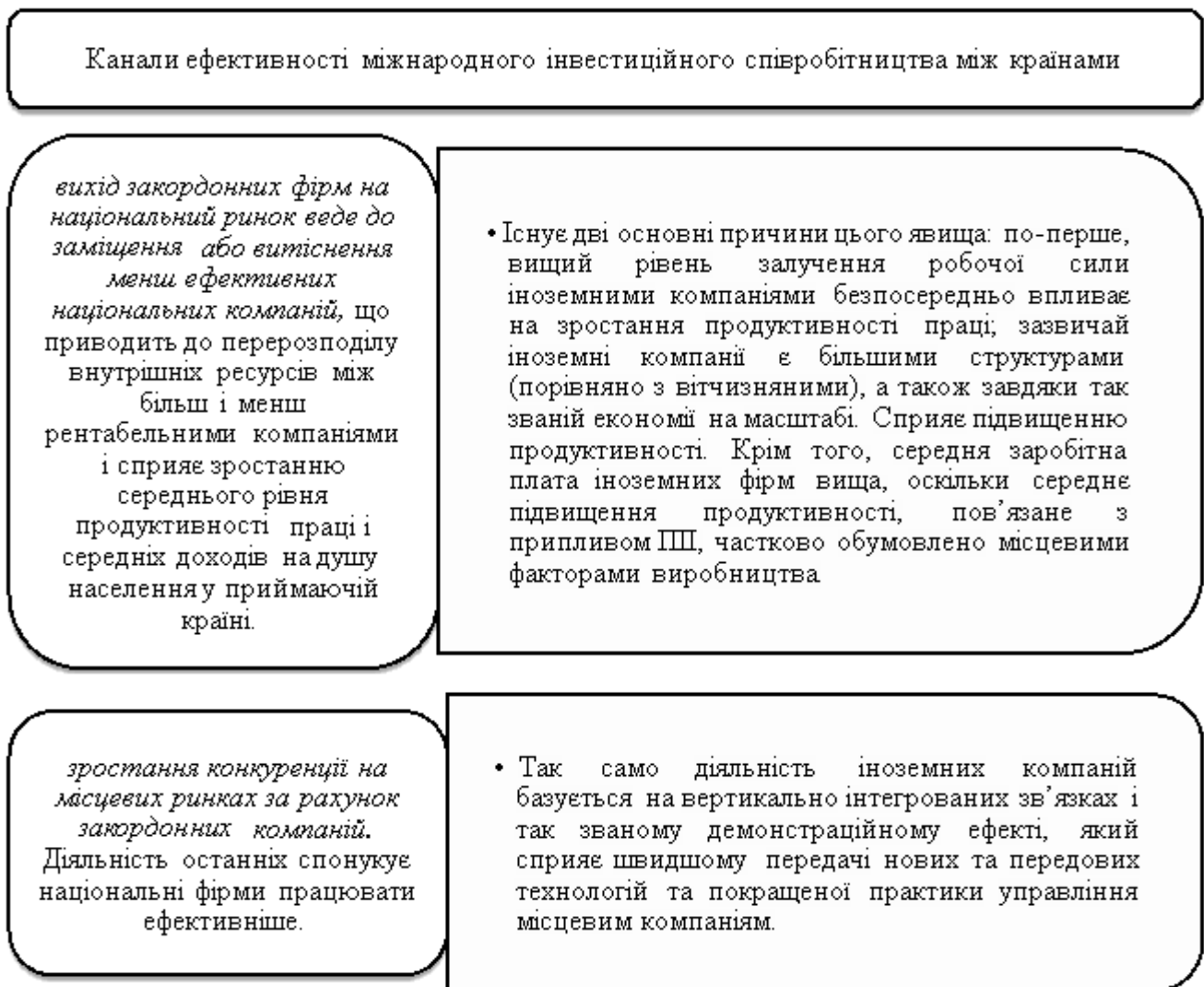

Рис. 1.5. Канали ефективності міжнародного інвестиційного співробітництва між країнами

Джерело: Новіков О., Гончаренко І. Міжнародні економічні відносини: навч. посіб. / за заг. ред. І. Гончаренко. Миколаїв : МНАУ, 2013. 222 с.; Побоченко Л.М. Інвестиційне співробітництво України з Європейським Союзом. Науковий вісник Інституту міжнародних відносин НАУ. 2011. № 1. С. 221–230.

Таким чином, під інвестиційним співробітництвом розуміють міжнародні економічні відносини, метою яких є раціональний розподіл ресурсів, використання переваг участі в міжнародному поділі праці, досягнення вищих економічних результатів, оновлення технологічної структури суспільного виробництва. Прямі іноземні інвестиції призводять до створення або оновлення основних фондів, організації виробничого процесу, впливають на підвищення продуктивності праці і технічного рівня підприємств. Розміщуючи свій капітал у тій чи тій країні, іноземна компанія приносить з собою нові технології, нові способи організації виробництва, забезпечуючи прямий вихід на світовий ринок.

1.2. Фактори впливу на інвестиційне співробітництво між країнами

Інвестиційне співробітництво між країнами здійснюється під впливом великої кількості різноманітних факторів, що мають досить різну силу впливу на суб'єктів господарювання. Дані фактори зачіпають усі сфери діяльності країн, суспільства та окремого бізнесу. Цей аспект визначає співвідношення багатьох факторів, які мають вирішальний вплив на умови інвестування та привабливість даної країни для інвестиційного співробітництва.

Складання переліку факторів, що впливають на інвестиційне співробітництво, також є досить трудомістким і суб'єктивним процесом, який вимагає вивчення високої взаємозалежності елементів, визначених на кожному рівні. Наприклад, коли законодавчі та нормативні інструменти включають як один із факторів інвестиційної співпраці, слід розуміти, що цей аспект прямо чи опосередковано впливає на більшість інших характеристик.

В цілому виділяють три групи факторів впливу на інвестиційне співробітництво між країнами, що відображено на рис. 1.6. (див. Рис. 1.6)

Рис. 1.6. Групи факторів впливу на інвестиційне співробітництво

Джерело: Стрілець Б. В. Інвестиційна діяльність як фактор європейської економічної інтеграції. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. № 6/1. С. 163– 168; Яхно Т. П., Макогін З. Я. Пріоритетні напрями формування інвестиційної співпраці України із країнами ЄС / Яхно Т. П., Макогін З. Я. // *Економічний часопис – XXI*. 2014. №. 5-6. С. 21-24.

Також доцільно виділити об’єктивні та суб’єктивні фактори, що впливають на інвестиційну співпрацю між країнами за Коваленко С.О.. До об’єктивних факторів слід віднести наступні фактори (рис. 1.7).

Рис. 1.7. Об’єктивні фактори інвестиційного співробітництва між країнами

Джерело: Коваленко С.О. Інвестиційний клімат в Україні та напрями його покращення / Коваленко С.О. // *Вісник економіки транспорту і промисловості*. № 38. 2012. С. 366–369.

Проте, на думку авторів Ковалишина П., Майорової Т.В., Носової О.В. та ін., виділено такі групи факторів, що впливають на стан інвестиційного співробітництва між країнами (рис. 1.8).

Фактори	Ознаки для оцінювання дієвості факторів
1. Організаційно-правовий фактор	<ul style="list-style-type: none"> рівень управління інвестиційною діяльністю на рівні органів виконавчої влади; дієва законодавча база.
2. Політичний фактор	<ul style="list-style-type: none"> стабільна політична ситуація в країні; рівень довіри суспільства до влади.
3. Економічний фактор	<ul style="list-style-type: none"> стан економіки країни; динаміка росту ВВП; розмір внутрішнього та зовнішнього боргів; рівень тіньової економіки.
4. Характеристика потенціалу країни	<ul style="list-style-type: none"> наявність трудових, земельних, енергетичних, науково-технічних ресурсів.
5. Фінансовий фактор	<ul style="list-style-type: none"> доходи та видатки бюджету; розмір відсоткової ставки за кредитами; сума банківських вкладів у розрахунку на душу населення.
6. Соціально-культурний фактор	<ul style="list-style-type: none"> житлові умови населення; рівень охорони здоров'я і медичного обслуговування; рівень злочинності; соціальний захист населення; дотримання прав людини.
7. Міжнародні відносини	<ul style="list-style-type: none"> міжнародний рейтинг країни; співпраця з міжнародними організаціями; дотримання норми правил конвенції та договорів.
8. Розвиток ринкової економіки	<ul style="list-style-type: none"> наявність вільної конкуренції; рівень інфляції; наявність ринку збуту;
9. Загальні умови господарювання	<ul style="list-style-type: none"> екологічна безпека; розвиток галузей матеріального виробництва; ступінь зносу основних виробничих засобів.

Рис. 1.8. Основні фактори впливу на стан інвестиційного співробітництва

Джерело: Майорова Т.В. Залучення іноземних інвестицій в умовах глобалізації/ Майорова Т.В. // Вісник КНЕУ імені В. Гетьмана. 2011. № 1. С. 89–93; Матюшенко І. Ю., Божко В. П. Іноземні інвестиції: навч. посібн. М-во освіти і науки України. К. : Професіонал, 2005. 336 с.

Авторами також виділено наступні групи чинників, що опосередковано здійснюють вплив на інвестиційне співробітництво (рис. 1.9).

Група факторів	• Основні показники
Інформаційне забезпечення	<ul style="list-style-type: none"> • Розробка систем інформаційного забезпечення роботи, повнота та доступність інформації про інвестиційні можливості в країні, актуальність змісту наданої інформації, надійні джерела інформації, презентації, семінари
Політичні фактори	<ul style="list-style-type: none"> • довіра населення до влади, соціальна стабільність, національно – регіональні відносини
Соціальні та соціально-культурні фактори	<ul style="list-style-type: none"> • Рівень життя, умови життя, медичні стандарти, поширеність вживання алкоголю та наркотиків, рівень злочинності, реальна заробітна плата, імміграція, ставлення суспільства до вітчизняних та іноземних підприємств
Організаційно-правові чинники	<ul style="list-style-type: none"> • Ставлення уряду до іноземних інвесторів, дотримання законів державними органами, рівень ефективності та доступності рішень про реєстрацію бізнесу, рівень експертизи місцевих адміністрацій, ефективність правозастосування, умови руху товарів, капіталу та робочої сили, якість бізнесу місцевих підприємств та етика
Фінансові фактори	<ul style="list-style-type: none"> • Бюджетні та позабюджетні кошти, наявність коштів федерального та регіонального бюджетів, наявність валютного кредиту, банківські процентні ставки, розвиток міжбанківської співпраці, банківські кредити на тисячу населення, частка довгострокових кредитів, заощадження на душу населення, частка збиткових підприємств • Заборгованість за зовнішніми зобов'язаннями міжнародним економічним і фінансовим організаціям • Рівень зовнішнього боргу, частка зовнішнього боргу в ВВП країни, тощо

Рис. 1.9. Класифікація суб'єктивних факторів впливу на інвестиційне співробітництво, що здійснюють опосередкований вплив

Джерело: Ковалишин, П. Формування інвестиційного клімату та ефективність діяльності на ринку венчурного інвестування / Ковалишин, П. // Економіст. 2014. № 2. С. 44-47.

Основні суб'єктивні фактори інвестиційного співробітництва висвітлені в роботі Коваленко С.О., Ткаченко Т., Шевчук Н., Гончарук І., що відображено на рис. 1.10. (див. Рис. 1.10)

Група факторів	• Основні показники
Макроекономічні показники	• динаміка ВВП, рівень інфляції, частка заощаджень у ВВП, рівень відсоткових ставок); нормативно – правові чинники (стабільність та відпрацьованість законодавчої бази, політика центральних і місцевих органів влади, захист прав власності, захист інтересів інвесторів, рівень монополізації ринку, відкритість економіки, рівень корпоративного управління
Оподаткування	• якість податкової системи, її прозорість, рівень податкового тягара, логічність та простота
Ринкова середа	• розвиненість конкуренції, ринкової інфраструктури, ємність місцевого ринку, обсяги експорту товарів, присутність іноземного капіталу

Рис. 1.10. Класифікація суб'єктивних факторів впливу на інвестиційне співробітництво, що здійснюють прямий вплив

Джерело: Ткаченко Т. Напрямки оптимізації інвестиційної діяльності підприємства/ Ткаченко Т., Шевчук Н., Гончарук І. // Агросвіт. 2017. № 7. С. 45–48.

Отже, проведене дослідження дозволяє виділити п'ять основних макроекономічних факторів, що впливають на інвестиційну співпрацю між країнами світу.

1. Коливання валютного курсу. Негативний вплив таких факторів на інвестиційне співробітництво не тільки сприяє виникненню валютних ризиків, а й інколи їх загострює. В результаті прибуток може різко скоротитися, що при виконанні песимістичних прогнозів призведе до закриття інвестиційних проектів. Наприклад, різкі коливання валютних курсів на світових фінансових та економічних ринках значно підвищили валютний ризик комерційних структур, які здійснюють інвестиційну діяльність. Особливо це стосується компаній, які здійснюють валютну фінансово-господарську діяльність.

2. Національна кредитна політика та податкове законодавство. Відсоткова ставка за кредитом безпосередньо впливає на ефективність інвестиційної співпраці. Вищі процентні ставки збільшують вартість інвестиційних проектів, що робить їх менш привабливими для інвесторів.

З точки зору податкового законодавства, підвищення ставки оподаткування може призвести до збільшення інвестицій у проект і, таким чином, до зниження

доходів від проекту. Негативний вплив цього фактора робить інвестиційні проекти менш привабливими для інвесторів.

3. Рівень інфляції. За несприятливих прогнозів при здійсненні інвестиційної діяльності може виникнути ризик знецінення грошових активів, доходу та прибутку. Цей фактор є постійним і супроводжує всі фінансові операції, а це означає, що інвестори повинні враховувати ці обставини та уважно стежити за рівнем інфляції та ризиками, пов'язаними з кожним інструментом, що дозволить йому успішно брати участь на ринку інвестицій країни-партнера як в сьогоднішні, так і в майбутньому.

4. Внутрішньополітична ситуація. Ці фактори підвищують ризик несприятливих соціально-економічних явищ, які неможливо передбачити та запобігти, але їх необхідно враховувати.

5. Зміни державного регулювання. Державне регулювання умов інвестування – це сукупність сфер, які впливають на поведінку інвестора за допомогою таких важелів:

- податкова система;
- амортизаційна політика, включаючи методи прискореної амортизації основних засобів;
- національні кодекси та стандарти;
- антимонопольне законодавство;
- визначення умов використання землі, води та інших природних ресурсів;
- стабільність і розвиток фінансово-кредитної системи забезпечує сприятливі умови для використання позикових коштів;
- будівництво інфраструктури ринку цінних паперів, тощо.

Для аналізу інвестиційних напрямків інвестиційного співробітництва оцінюються найважливіші фактори, серед яких:

- позиціонування галузі на світовому та внутрішньому ринках;
- забезпечення сировиною та розвиток відносин співпраці;
- інноваційною складовою розвитку галузі є технічний рівень галузі, що відображається в характеристиках сукупних інвестицій і виробничих потужностей;
- наявність великих вітчизняних компаній – лідерів, здатних конкурувати зі

світовими виробниками в галузі;

– вирішення соціально значущих завдань (зайнятість, розвиток інфраструктури тощо).

Отже, при вивченні факторів, що впливають на інвестиційне співробітництво, слід враховувати такі фактори, як коливання валютних курсів, кредитна та податкова політика, інфляція, політична ситуація в країнах-партнерах, зміни державного регулювання в цих країнах.

Наявність ефективних правових умов допуску і функціонування іноземних інвестицій – попередній критерій оцінки інвестиційного клімату приймаючої країни. Більш істотну роль відіграє наявність таких макроекономічних факторів формування інвестиційного клімату (рис. 1.12): ємність ринку, рівень політичного ризику, динаміка обмінного курсу, географічні і природно-кліматичні фактори, фактори бізнес-середовища.

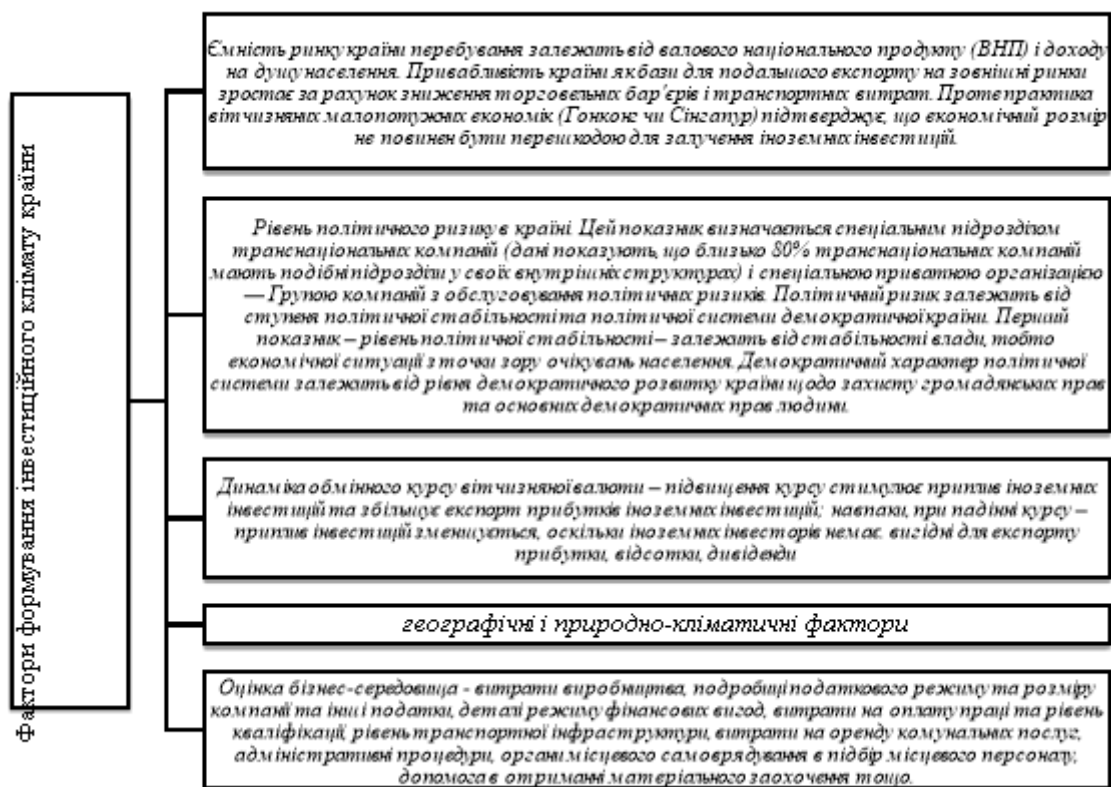

Рис. 1.12. Фактори формування інвестиційного клімату країни

Джерело: Яхно Т. П., Макогін З. Я. Пріоритетні напрями формування інвестиційної співпраці України із країнами ЄС / Яхно Т. П., Макогін З. Я. // Економічний часопис – XXI. 2014. №. 5-6. С. 21-24; Коваленко С.О. Інвестиційний клімат в Україні та напрями його покращення / Коваленко С.О. // Вісник економіки транспорту і промисловості. № 38. 2012. С. 366–369.

В останні роки зростає важливість і інших факторів:

- відкритість національної економіки. Більш відкрита зовнішньому світу економіка залучає більше інвестицій;
- рівень розвитку інфраструктури. Якість інфраструктури важлива для розвитку світового виробництва і торгівлі, тому необхідно сприяти поліпшенню транспортної системи, телекомунікацій.

Таким чином, стабільна політична і макроекономічна ситуація в країні, відкритість національної економіки, наявність адекватної інфраструктури і комунікацій, збереження передбачуваного й ефективного правового й інституціонального середовища лежать в основі оцінки впливу на інвестиційне співробітництво між країнами світу.

1.3. Методологія оцінки міжнародного інвестиційного співробітництва

Економічні індикатори є одним із найцінніших інструментів, які інвестори можуть використовувати у своєму арсеналі. Такі показники, як інвестиції, а саме ПІІ та щорічні інвестиційні звіти, стабільні у своєму випуску, широкі за охопленням та діапазоном, і їх можуть вільно переглядати та аналізувати всі інвестори. Проте на сьогодні використовують різні індикатори, щоб визначити стан інвестиційного співробітництва між країнами.

Хоча інвесторам слід ознайомитися з економічними показниками, звіти, за загальним визнанням, часто бувають малоінформативними, а дані є необробленими. Іншими словами, інформація має бути поміщена в контекст, перш ніж вона зможе бути корисною при прийнятті будь-яких рішень, що стосуються інвестицій та розподілу активів. Але ці необроблені дані містять цінну інформацію. Різні урядові та некомерційні групи, які проводять опитування та публікують звіти, чудово справляються зі збором та зв'язковим уявленням того, що було б логістично неможливо для будь-якого окремого інвестора зробити самостійно. Більшість індикаторів охоплюють всю країну, і багато хто з них має докладну розбивку по галузях, що може бути дуже корисним для індивідуальних інвесторів.

Наприклад, міжнародна інвестиційна позиція показує всі фінансові активи і зобов'язання резидентів країни перед нерезидентами, що оцінюються за ринковими цінами станом на кінець кварталу. Відтак міжнародна інвестиційна позиція відображає не лише обсяг і структуру фінансових активів резидентів за кордоном, але й за фінансових активів нерезидентів в Україні. Міжнародна інвестиційна позиція оприлюднюється один раз на квартал. Її оцінка переглядається ще протягом двох років після першої публікації. При цьому додаються коментарі про внесені зміни.

Валове накопичення основного капіталу (ВНОК), або «інвестиціями», визначається як придбання вироблених активів (включаючи купівлю активів, що були у вживанні), включаючи виробництво таких активів виробниками для власного використання за вирахуванням вибуття. Релевантні активи відносяться до активів, призначених для використання у виробництві інших товарів та послуг на строк більше року. Термін «вироблені активи» означає, що включаються лише ті активи, що виникають у результаті виробничого процесу. Тому він не включає, наприклад, купівлю землі та природних ресурсів. Цей показник доступний у різних вимірах: ВНОК у поточних цінах та поточних ПКС у доларах США, а також щорічні темпи зростання ВНОК у постійних цінах, а також квартальні дані про відсоткову зміну порівняно з попереднім періодом та відсоткову зміну порівняно з аналогічним періодом минулого року .

Валове нагромадження капіталу (інвестиції) визначається в Системі національних рахунків (СНР) як загальна вартість валового нагромадження основного капіталу плюс зміни в запасах і придбаннях за вирахуванням вибуття цінностей.

Валове нагромадження основного капіталу – це загальна вартість вироблених фондів, використаних у виробничому процесі більше одного року. Валове нагромадження капіталу визначається за цінами покупців у відсотках від валового внутрішнього продукту за цінами покупців.

Інвестиції в умовах СНР, як і в цьому індикаторі, є лише інвестиціями у вироблені активи. Будь-які витрати на невироблені активи, наприклад, землю або

платежі за освіту та охорону здоров'я, які підвищують якість людського капіталу, не включаються.

Альтернативним індикатором буде той, який визначатиме вибрані інвестиційні витрати за секторами, такими як охорона навколишнього середовища, охорона здоров'я та освіта, житло, харчування тощо, які окремо вважаються відповідними для сталого розвитку. Друга альтернатива – показувати показник, використовуючи лише валове нагромадження основного капіталу.

Види активів у показнику структури інвестицій за активами включають шість груп:

- житло (без землі); інші будівлі та споруди (дороги, мости, аеродроми, греблі тощо);
- транспортне обладнання (кораблі, поїзди, літаки тощо);
- культивовані біологічні ресурси (ліси, тваринництво виробництва молока тощо. буд.);
- продукти інтелектуальної власності (такі як дослідження та розробки, розвідка корисних копалин, програмне забезпечення та бази даних, а також літературні та художні оригінали тощо).

Показник також розраховується для обладнання інформаційних та комунікаційних технологій (ІКТ) (комп'ютерне програмне забезпечення та бази даних, телекомунікаційне обладнання та комп'ютерна техніка). Кожен актив вимірюється у відсотках загального валового накопичення основного капіталу.

Інвестиції по секторах включають домогосподарства, корпорації та сектор державного управління. Для уряду це зазвичай означає інвестиції у дослідження та розробки, військові системи озброєння, транспортну інфраструктуру та громадські будівлі, такі як школи та лікарні. Відповідно до СНР 1993 року військові витрати на основні фонди враховувалися як ВНОК тільки в тому випадку, якщо вони могли використовуватися в цивільних виробничих цілях (наприклад, аеродроми, доки, дороги тощо). У Системі національних рахунків (СНР) 2008 року всі військові витрати на основні засоби розглядаються як ВНОК незалежно від мети.

Наступний показник – частка інвестицій у валовому внутрішньому продукті

(ВВП). Цей показник відноситься до частки інвестицій у загальному виробництві. Його отримують шляхом розрахунку валового капіталу як відсотка від валового внутрішнього продукту.

Інвестиції забезпечують стимул для економічного розвитку, а норма інвестицій відображає вливання необхідного капіталу для підтримки процесу розвитку.

Національні цільові показники частки інвестицій у ВВП зазвичай включаються в урядову політику як основу для програм бюджетного фінансування та для встановлення пріоритетів.

У процесі розвитку кожна країна потребує залучення значного обсягу інвестицій для забезпечення розвитку та підвищення добробуту населення. В умовах дефіциту внутрішніх ресурсів, національна економіка потребує зовнішніх надходжень, серед яких найвагомішого значення набувають кошти іноземних інвесторів, які мають змогу стати рушійною силою для змін в економіці країни в цілому. Проте варто зазначити, що для досягнення ефективності інвестицій важливого значення мають саме напрями їх вкладення.

Хоча подання на основі динаміки інвестицій за країнами світу підходить для макроекономічного аналізу, воно не підходить для вивчення характеру та мотивів прямих іноземних інвестицій. Наприклад, для визначення країн-джерел прямих інвестицій у конкретну країну чи оцінки доступу до конкретних іноземних ринків прямих інвесторів у країні.

Направлений принцип найбільше підходить для таких видів аналізу, доцільно здійснювати аналіз інвестиційного співробітництва за галузями та партнерами на основі спрямованості.

Статистичні дані класифікують прямі інвестиції як зовнішні (прямий інвестор в країні, що звітує, має інвестиції за кордоном) або внутрішні (прямий іноземний інвестор має інвестиції у філію, розташований в країні, що звітує).

Так, доцільно два основних напрямки оцінки статистики, які більш точно вимірюють ступінь та напрямок впливу. Перша полягає в тому, щоб скласти статистику ПІІ за прямими інвестиціями, що проходять через організації

спеціального призначення (ОСП), які є резидентами країни, окремо від статистики ПІ, що проходять через діючі філії країни. Друга - полягає у тому, щоб поширити принцип спрямованості на позички між підприємствами.

ТНК часто використовують ОСП у своїх структурах власності. ОСП – це організації, які практично не мають роботи, фізичної присутності чи діяльності в країні, але надають послуги ТНК, такі як володіння активами та зобов'язаннями або залучення капіталу. Хоча суворого визначення ОСП немає, підприємство зазвичай вважається ОСП, якщо вона має такі характеристики:

- підприємство є юридичною особою, офіційно зареєстрованим у національній економіці, резидентом якої є;
- підприємство зрештою прямо чи опосередковано контролюється материнською компанією-нерезидентом;
- у підприємства мало або зовсім немає співробітників, мало або зовсім немає виробництва в країні, що приймає, і мало або зовсім немає фізичної присутності в приймаючій країні;
- майже всі активи та пасиви підприємства є інвестиціями в інші країни або з інших країн.

Основним видом діяльності підприємства є групове фінансування та холдингова діяльність, тоді як управління та керівництво відіграють лише незначну роль. Приклади ОСП включають фінансові дочірні компанії, канали, холдингові компанії та підставні компанії.

Статистичні показники інвестиційної діяльності, відбиваючи об'єктивну взаємозумовленість і взаємозалежність окремих її сторін, можуть перебувати в таких видах зв'язку: балансовому, компонентному, факторному.

Факторні зв'язки можна розглядати як функціональні та кореляційні. Функціональний зв'язок в економіці є рідкісним, майже винятковим, тому нас у першу чергу цікавитиме кореляційний аналіз зв'язків між обсягами і динамікою заощаджень, інвестицій в основний капітал та обсягами ВВП в економіці країни.

За кореляційного зв'язку зміна результативної ознаки у зумовлена впливом факторної ознаки x не в цілому, а лише частково, тому що можливий вплив

множини інших факторів ε :

$$y = \psi(x) + \varepsilon. \quad (1.1)$$

Згідно даного підходу, оцінку факторів можна проводити на основі графічного способу, із відображенням відповідних факторів впливу на інвестиційне співробітництво між країнами.

За кореляційного зв'язку для одного і того ж значення факторної ознаки можливі різні значення результативної ознаки. Це можна пояснити наявністю інших факторів, які можуть бути різними за складом, напрямом і рівнем впливу на окремі (індивідуальні) одиниці статистичної сукупності.

Таким чином, характерною особливістю кореляційних зв'язків є те, що вони мають прояв не в одиничних випадках, а у масових явищах. Після побудови лінійної регресійної моделі необхідно оцінити щільності зв'язку між результативною та факторною змінними. Для цього необхідно розрахувати коефіцієнт кореляції R , який характеризує ступінь щільності лінійної залежності між випадковими величинами (x, y) . Додатне значення коефіцієнта кореляції свідчить про наявність прямого зв'язку між змінними, а від'ємне – зворотного зв'язку. Якщо коефіцієнт кореляції прямує до ± 1 , то йдеться про наявність щільного зв'язку між змінними. У той же час, коли він прямує до нуля, тим слабкіший зв'язок між факторами.

Висновки до розділу 1

Проведене дослідження дозволяє зробити наступні висновки.

Отже, під інвестиційним співробітництвом розуміють міжнародні економічні відносини, метою яких є раціональний розподіл ресурсів, використання переваг участі в міжнародному поділі праці, досягнення вищих економічних результатів, оновлення технологічної структури суспільного виробництва.

Таким чином, стабільна політична і макроекономічна ситуація в країні, відкритість національної економіки, наявність адекватної інфраструктури і комунікацій, збереження передбачуваного й ефективного правового й інституціонального середовища лежать в основі оцінки впливу на інвестиційне

співробітництво між країнами світу

Отже, характерною особливістю кореляційних зв'язків є те, що вони мають прояв не в одиничних випадках, а у масових явищах. Після побудови лінійної регресійної моделі необхідно оцінити щільності зв'язку між результативною та факторною змінними. Для цього необхідно розрахувати коефіцієнт кореляції R , який характеризує ступінь щільності лінійної залежності між випадковими величинами (x, y) . Додатне значення коефіцієнта кореляції свідчить про наявність прямого зв'язку між змінними, а від'ємне – зворотного зв'язку. Якщо коефіцієнт кореляції прямує до ± 1 , то йдеться про наявність щільного зв'язку між змінними. У той же час, коли він прямує до нуля, тим слабкіший зв'язок між факторами.

РОЗДІЛ 2

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

2.1. Сучасний стан, тенденції та структура інвестиційного співробітництва країн Європейського Союзу

Конкретні характеристики 2020 року та їх вплив на ПІІ, у тому числі для Європейського Союзу, краще зрозуміти, якщо розглядати їх у більш широкому часовому діапазоні. Це дозволяє порівняти як середовище, що передуює пандемії COVID-19, так і події, а також ознаки деякого відновлення економічної активності в усьому світі.

В цілому за період 2015-2020 рр. в світі спостерігалася тенденція до скорочення обсягів ПІІ, що відображено на рис. 2.1.

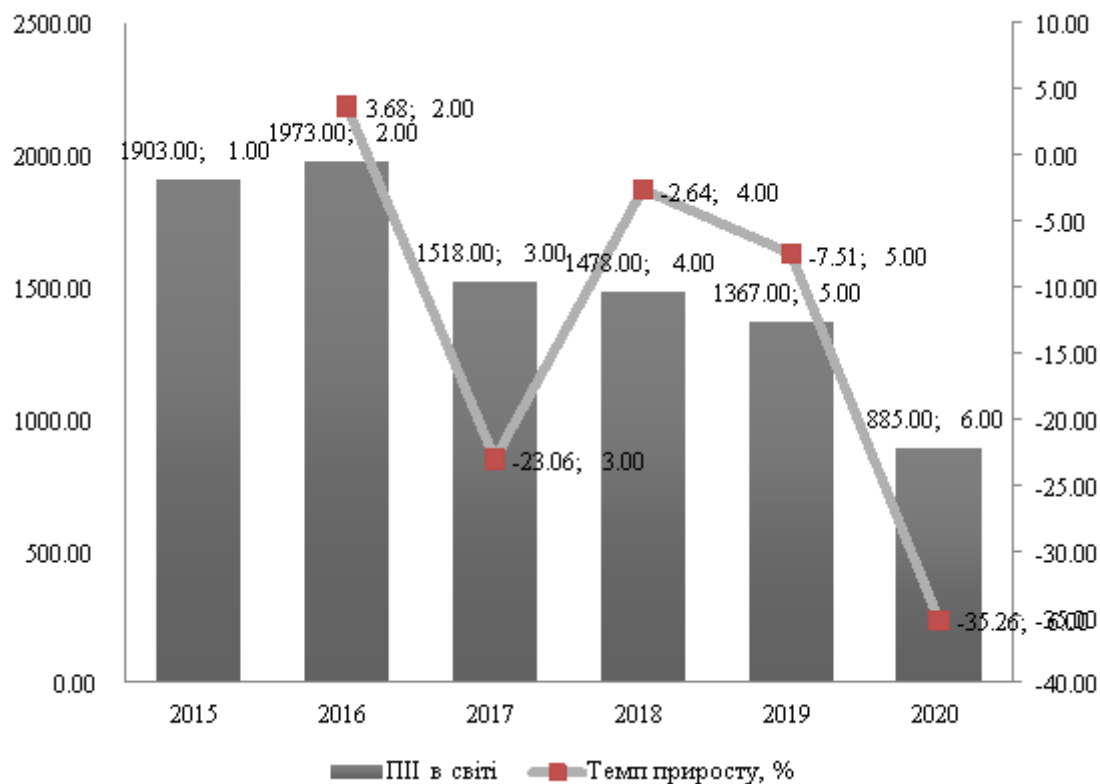

Рис. 2.1. Динаміка ПІІ в світі в 2015-2020 рр., млрд. євро

Примітка. Побудовано автором за даними Світового інвестиційного звіту

У 2020 році, як показано на рис. 2.1, глобальні потоки ПІІ різко скоротилися до 885 млрд євро, що на 35% менше, ніж у 2019 р., що вже було значно нижчим від рівня 2018 р. Також слід відмітити, що протягом 2015 року світові прямі інвестиції скоротилися на 23,06% до рівня в 1518 млрд. євро. За 2018 р. ПІІ в світі скоротилися на -2,64%, а в 2019 році при скороченні на 7,51% склали 1367,0 млрд. євро.

Світовий ринок ПІІ розділений за галузевою та регіональною структурою, де вагоме місце посідають країни ЄС. Так, частка ПІІ країн ЄС в світовому обсязі ПІІ відображено на рис. 2.2.

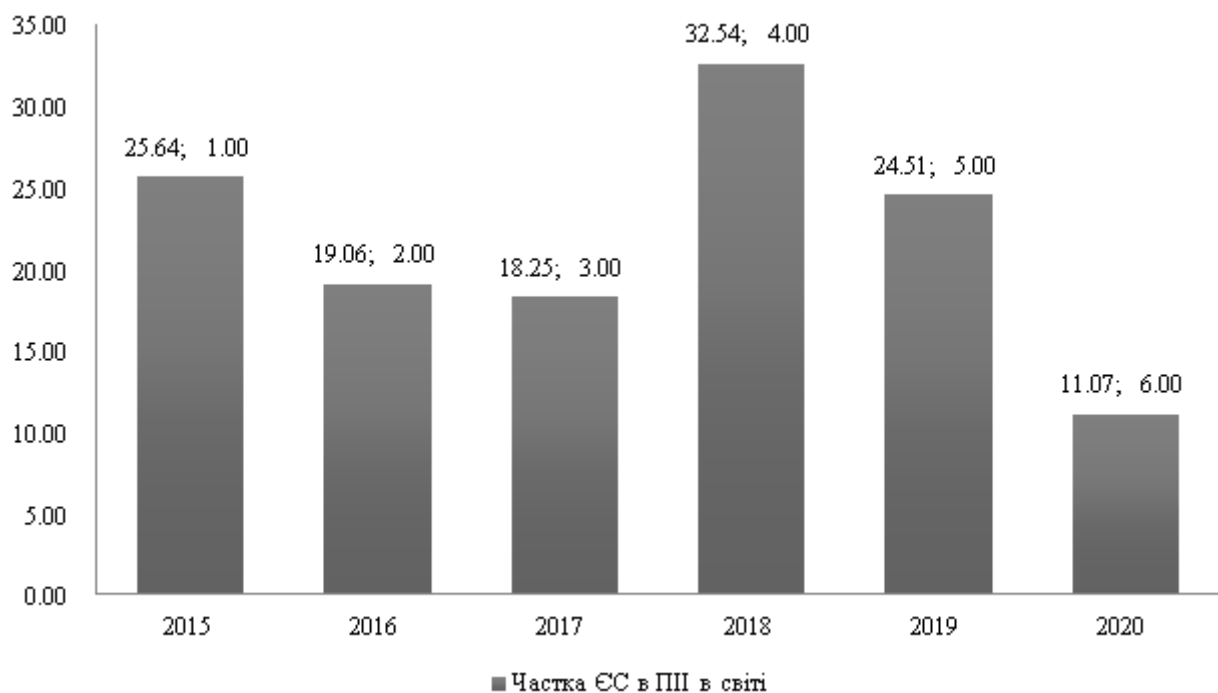

Рис. 2.2. Динаміка частки ПІІ в країнах ЄС в світі в 2015-2020 рр., %

Примітка. Побудовано автором за даними Світового інвестиційного звіту

За період 2015-2020 років частка країн ЄС в світових прямих інвестиціях мала динаміку до скорочення із рівня в 25,64% в 2015 році до 11,07% в 2020 році. Найбільшу питому вагу в світових ПІІ ЄС становив в 2018 році, коли займав 32,54%. Найменшу ж питому вагу ЄС в світових прямих інвестиціях займав в 2020 році 11,07%.

Протягом 2015-2017 рр. спостерігалася чітка динаміка до скорочення ПІІ в країнах ЄС із рівня в 488 млрд євро в 2015 році до 376 млрд. євро, тобто -22,95%, а

також до 277 млрд. євро в 2017 році, тобто – 26,33% (рис. 2.3).

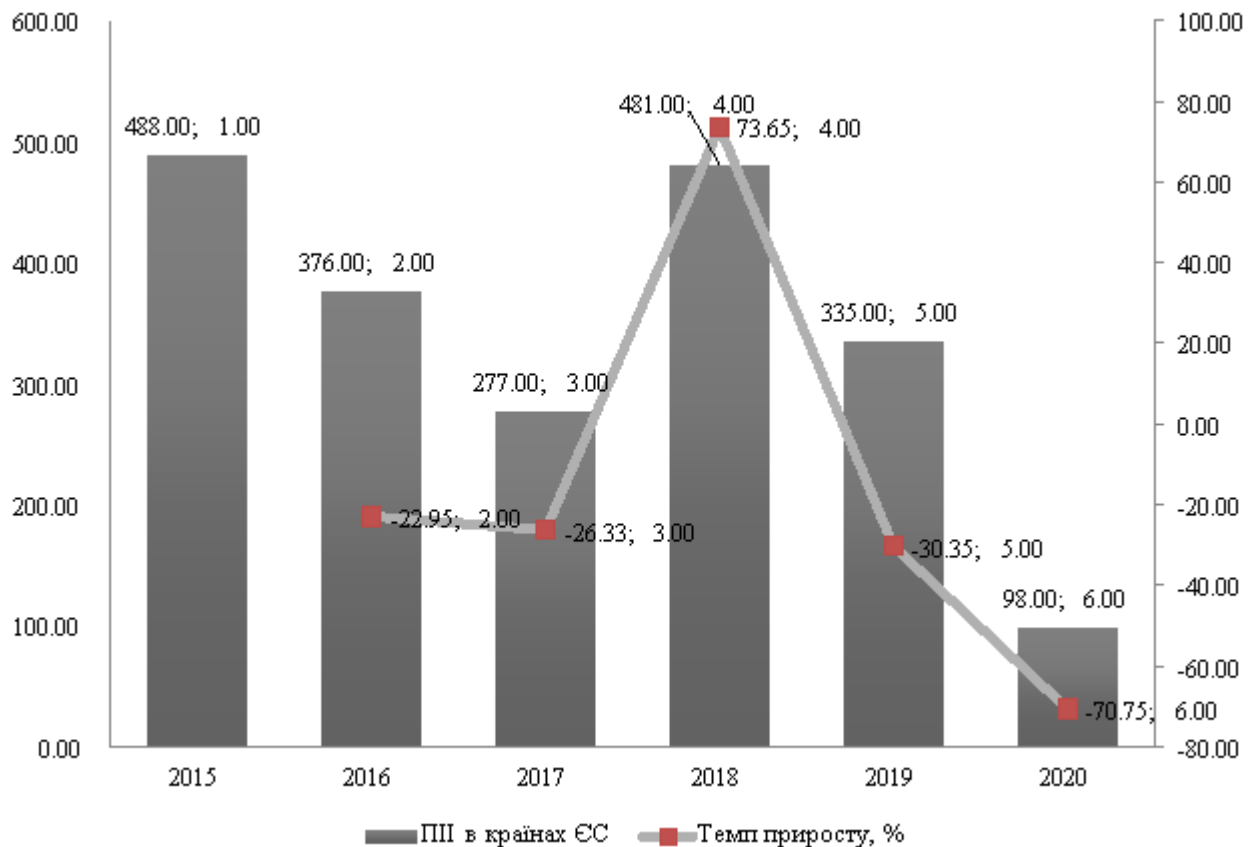

Рис. 2.3. Динаміка ППІ в країнах ЄС в 2015-2020 рр., млрд. євро

Примітка. Побудовано автором за даними Світового інвестиційного звіту

В 2018 році відбулося зростання ППІ до рівня в 481,0 млрд. євро, тобто на 73,65%. В 2019 році почалася тенденція до скорочення ППІ на -30,35%. В ЄС пандемія COVID-19 призвела до ще більш серйозних наслідків порівняно із середнім світовим показником: приплив ППІ впав на 71% до 98 млрд євро у 2020 році порівняно з 335 млрд євро у 2019 році. У 2020 році приплив ППІ становив лише 0,7% від ЄС-27.

Наступним кроком проаналізуємо міжнародну інвестиційну позицію країн ЄС.

Міжнародна інвестиційна позиція (МІП) являє собою фінансовий звіт економіки, складений на кінець року, що показує вартість та склад її позицій щодо зовнішніх активів та зобов'язань з рештою світу (див. табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Міжнародна інвестиційна позиція країн ЄС в 2015-2021 рр., млрд. євро

Країна	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Євросона - 19 країн (з 2015 р.)	-1 343,1	-936,7	-1 421,2	-866,6	-516,7	-550,7	-180,2
Бельгія	188,5	234,6	249,4	157,8	196,6	203,1	289,2
Болгарія	-28,2	-23,2	-22,6	-20,8	-18,6	-16,6	-13,5
Чехія	-56,4	-48,3	-49,9	-51,3	-45,1	-35,4	-38,3
Данія	83,9	149,0	163,3	193,2	240,5	215,4	253,9
Німеччина	1 046,0	1 228,1	1 445,6	1 846,0	2 093,5	2 134,1	2 440,7
Естонія	-8,3	-8,6	-7,9	-7,7	-6,3	-5,8	-3,7
Ірландія	-521,5	-466,4	-496,9	-598,8	-689,9	-648,7	-585,5
Греція	-240,0	-242,8	-253,7	-266,9	-282,5	-289,3	-320,4
Іспанія	-958,1	-951,8	-993,7	-963,5	-932,9	-952,3	-843,9
Франція	-284,2	-290,6	-462,1	-455,4	-616,8	-695,5	-856,4
Хорватія	-35,6	-34,1	-32,1	-29,4	-25,9	-24,0	-19,4
Італія	-320,4	-203,8	-127,9	-88,1	-20,2	33,5	132,0
Кіпр	-27,5	-25,3	-27,6	-27,1	-26,7	-29,4	-28,8
Латвія	-14,8	-13,7	-13,9	-13,2	-12,3	-10,2	-9,3
Литва	-16,3	-16,6	-15,4	-13,9	-11,7	-7,8	-4,0
Люксембург	34,2	31,2	46,9	19,9	36,5	34,3	38,7
Угорщина	-74,7	-69,0	-68,9	-68,5	-70,6	-64,9	-67,1
Мальта	3,6	5,0	6,8	7,2	7,5	6,7	6,4
Нідерланди	342,3	441,3	451,1	563,5	730,6	911,2	807,0
Австрія	7,6	14,6	15,8	23,1	53,9	35,3	59,4
Польща	-262,2	-259,8	-291,4	-275,7	-268,4	-227,2	-227,5
Португалія	-213,7	-206,0	-216,3	-218,2	-214,4	-209,7	-202,6
Румунія	-86,1	-82,8	-87,4	-89,3	-96,5	-104,3	-109,1
Словенія	-12,1	-11,6	-10,4	-8,7	-7,7	-7,1	-3,7
Словаччина	-51,0	-54,1	-57,7	-62,4	-62,0	-60,5	-60,1
Фінляндія	10,1	12,0	2,8	-13,1	9,7	-10,5	-11,9
Швеція	-30,5	-16,0	-4,1	38,4	78,3	69,9	93,5
Ісландія	-0,8	0,4	0,4	2,0	4,4	6,3	8,8
Норвегія	640,8	698,2	737,0	700,2	887,6	929,0	1 173,2
Швейцарія	451,4	574,1	575,4	686,0	590,0	707,7	645,3
Об'єднане Королівство	-660,0	-43,7	-325,1	-361,9	-749,2	0,0	0,0
Чорногорія	0,0	-7,0	-7,3	-7,9	0,0	0,0	0,0
Північна Македонія	-5,1	-5,6	-5,8	-6,0	-6,5	-6,9	-7,3
Албанія	-4,4	-4,8	-5,4	-6,5	-6,8	-7,2	-7,7
Сербія	-34,6	-35,6	-35,7	-37,5	-40,6	-42,3	-44,7
Туреччина	0,0	-348,7	-369,4	-293,7	-276,1	-313,4	-203,1

Примітка. Складено автором за даними Світового інвестиційного звіту

В 2015-2021 рр. міжнародна інвестиційна позиція країн ЄС мала динаміку до зростання із рівня в -1343,1 млрд. євро в 2015 році до -180,2 млрд. євро в 2021 році.

В цілому за країнами Євросони, тобто 19 країн Європи, міжнародна

інвестиційна позиція мала динаміку до зростання, що відображено на рис. 2.4.

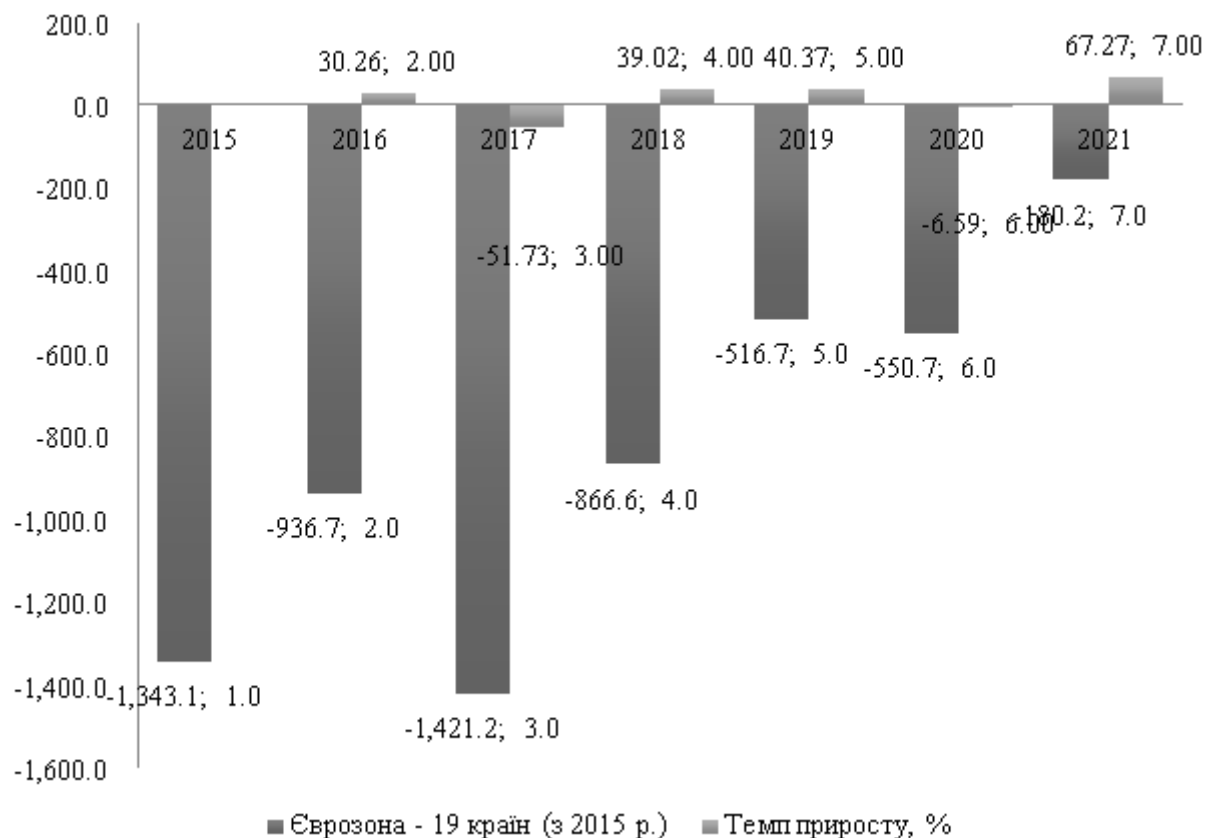

Рис. 2.4. Динаміка міжнародної інвестиційної позиції країн ЄС в 2015-2021 рр., млрд. євро

Примітка. Побудовано автором за даними Світового інвестиційного звіту

Так, міжнародна інвестиційна позиція країн Євросони протягом 2016 року зросла на 30,26% до рівня в -936,7 млрд. євро, проте в 2017 році при скороченні на -51,73% становила -1421,2 млрд. євро. В 2018 році міжнародна інвестиційна позиція зросла на 39% до рівня в 866,6 млрд. євро, а в 2019 році при зростанні на 40,37% склала -516,7 млрд. євро. В 2020 році при скороченні на 6,59% міжнародна інвестиційна позиція країн Євросони становила -550,7 млрд. євро.

У 2020 році Нідерланди зафіксували найвищу чисту позицію у розмірі 918,5 млрд євро прямих інвестицій порівняно з іншими країнами ЄС, випереджаючи Німеччину (325,1 млрд євро) та Францію (315,6 млрд євро). Ці три країни також були одними з найзначніших прямих інвесторів по відношенню до решти світу (включно з іншими державами-членами ЄС).

Основні складові балансу фінансового рахунку з країнами

ЄС 2020 рік, млрд. євро

	Фінансовий рахунок, нетто	Прямі інвестиції, активи	Прямі інвестиції, зобов'язання	Портфельні інвестиції, активи	Портфельні інвестиції, зобов'язання	Інші інвестиції, активи	Інші інвестиції, зобов'язання	Похідні фінансові інструменти та опціони на акції співробітників
ЄС	387,1	-19,8	107,7	646,7	149,8	339,5	332,5	-14,7
Єврозона	251,9	-87,1	115,1	685,4	67,0	278,9	457,4	0,9
Бельгія	-3,4	-21,2	-22,8	40,5	20,4	-13,6	12,3	0,0
Болгарія	2,5	0,2	2,2	2,2	1,6	-2,2	-0,2	-0,1
Чехія	9,4	2,8	5,5	1,8	7,0	2,0	-12,9	0,5
Данія	13,0	8,0	3,8	33,2	34,4	24,6	11,7	-2,6
Німеччина	227,6	96,6	97,2	186,5	143,8	321,5	235,0	99,1
Естонія	0,1	0,3	2,8	4,9	2,0	0,4	0,9	0,0
Ірландія	0	-68,2	4,0	254,0	226,6	177,3	131,7	-12,7
Греція	-7,9	0,7	3,2	34,2	-12,9	2,4	57,7	1,3
Іспанія	14,6	36,1	25,1	91,4	11,4	27,0	98,2	-4,8
Франція	-52,7	34,8	11,9	142,4	152,6	172,4	218,1	-23,8
Хорватія	0,8	0,2	1,3	0,6	0,7	0,8	-0,9	-0,3
Італія	49,1	4,3	-5,1	92,4	-17,3	16,2	87,3	-2,9
Кіпр	-2,2	0,7	2,7	1,2	4,1	0,5	-2,4	-0,2
Латвія	2,0	0,2	0,7	3,5	-0,7	-0,1	1,8	-0,2
Литва	3,9	0,7	1,3	-0,4	1,4	8,1	1,3	0,0
Люксембург	2,7	-174,8	-154,8	182,9	140,0	35,5	67,3	11,5
Угорщина	0,2	135,9	136,3	0,6	3,0	0,3	2,9	-0,4
Мальта	-0,2	-5,9	3,8	6,7	0,3	2,6	-0,6	-0,1
Нідерланди	62,8	-171,9	-141,8	53,3	-112,2	-17,2	29,3	-26,1
Австрія	5,2	-12,7	-23,2	18,3	32,8	-7,0	-13,7	1,1
Польща	22,4	3,8	11,2	-3,5	-10,6	11,5	3,8	-1,0
Португалія	0,8	-0,6	2,9	7,0	2,6	0,2	0,4	0,6
Румунія	-7,4	0,4	2,3	0,0	13,8	5,8	3,1	0,0
Словенія	2,0	0,7	0,7	0,9	2,7	4,9	1,3	0,0
Словацьчина	1,2	1,7	-0,2	4,3	1,6	0,4	5,2	0,1
Фінляндія	-3,9	3,6	0,1	5,6	6,6	-4,8	0,9	-1,5
Швеція	16,8	26,0	21,7	15,4	12,4	7,5	-10,0	-8,6
Ісландія	1,0	-0,4	-0,9	0,5	-0,3	0,1	0,2	0,0
Норвегія	4,6	-5,8	-6,0	17,2	12,6	1,7	5,4	0
Швейцарія	3,8	-64,8	-121,2	22,2	-5,9	-51,2	130,7	-7,8
Чорногорія	-1,0	0,0	0,5	0,0	0,4	-0,1	0,5	0
Македонія	-0,3	-0,1	0,1	0,1	0,3	0,5	0,5	0,0
Албанія	-0,8	0,0	0,9	0,3	0,3	-0,3	0,2	0,0
Сербія	-1,6	0,1	3,0	0,1	1,7	1,6	-1,0	0,1
Туреччина	-35,3	2,8	6,8	0,1	-5,4	-1,1	6,6	0,0

Примітка. Складено автором за даними Євростату

На відміну від загальної негативної чистої інвестиційної позиції (за винятком резервних активів) з рештою світу, ЄС є великим чистим кредитором щодо прямих інвестицій у решту світу. За оцінками Євростату, сукупні чисті активи ЄС у прямих інвестиціях в країни ЄС у 2020 році становили 1 422,6 млрд євро (1 845,7 млрд євро

у 2019 році). Позитивна чиста позиція щодо прямих інвестицій зумовлена значно вищими значеннями зовнішніх активів (10 757,4 млрд євро) порівняно з показниками зовнішніх зобов'язань (9 334,8 млрд євро).

З іншого боку, Іспанія була найбільшим одержувачем прямих інвестицій з негативною чистою позицією у розмірі 186,2 млрд євро, за нею йдуть Польща (183,1 млрд євро) та Ірландія (177,9 млрд євро).

Рух прямих інвестицій за країнами ЄС та зміна в ВВП країн відображають частку інвестиційного співробітництва між країнами (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Частка інвестицій між країнами ЄС у ВВП в 2015-2020 рр., %

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Європейський Союз - 27 країн (з 2020 р.)	20,57	20,78	21,11	21,49	22,53	22,31
Європейський Союз - 28 країн (2013-2020)	20,10	20,43	20,79	21,09	21,87	-
Єврозона - 19 країн (з 2015 р.)	20,14	20,49	20,82	21,19	22,37	22,13
Бельгія	22,96	23,28	23,28	23,59	24,15	23,93
Болгарія	21,01	18,57	18,52	:	:	:
Чехія	26,54	24,94	24,92	26,31	27,07	26,17
Данія	19,85	21,02	21,23	21,73	21,30	22,37
Німеччина	20,02	20,30	20,41	21,06	21,37	21,85
Естонія	24,49	24,43	25,92	24,69	25,43	30,68
Ірландія	24,10	35,81	33,25	28,24	53,59	39,68
Греція	10,77	11,01	11,79	11,15	10,58	11,66
Іспанія	18,01	17,96	18,67	19,45	20,08	20,29
Франція	21,50	21,82	22,50	22,89	23,48	22,96
Хорватія	19,30	19,79	19,69	20,09	21,51	22,31
Італія	16,94	17,17	17,48	17,85	17,99	17,84
Кіпр	12,88	18,12	20,86	18,84	18,82	19,99
Латвія	21,86	19,31	20,60	22,12	23,17	24,46
Литва	19,61	19,86	20,11	20,94	21,45	21,05
Люксембург	17,31	17,28	17,81	16,27	17,56	16,80
Угорщина	22,17	19,49	22,14	24,73	27,08	26,63
Мальта	24,20	24,28	21,72	21,15	21,36	21,67
Нідерланди	22,11	20,00	20,14	20,43	21,25	21,30
Австрія	22,70	23,10	23,63	24,09	24,96	25,25
Польща	20,07	17,98	17,53	18,22	18,30	16,60
Португалія	15,52	15,49	16,78	17,52	18,11	19,08
Румунія	24,79	22,95	22,41	21,05	23,63	:
Словенія	18,65	17,38	18,32	19,26	19,62	18,89
Словаччина	23,75	21,10	21,16	21,01	21,58	19,63
Фінляндія	21,23	22,74	23,35	24,06	23,82	24,18
Швеція	23,75	24,21	25,14	25,18	24,41	24,77
Ісландія	18,97	:	:	:	:	:

Продовження таблиці 2.3

Норвегія	23,83	25,20	24,56	23,93	25,63	26,57
Швейцарія	25,24	25,40	25,97	25,58	25,50	25,74
Великобританія	17,23	17,71	18,00	17,80	18,04	:
Албанія	24,41	24,37	24,58	:	:	:
Сербія	16,97	17,06	17,74	20,04	22,46	21,45

Примітка. Складено автором за даними Світового інвестиційного звіту

Протягом досліджуваного періоду найбільший обсяг інвестицій між країнами ЄС в ВВП був зафіксований в Естонії (від 24,49% до 30,68%), Ірландії (від 24,1% до 39,68%) та в Угорщині (від 22,17% до 26,63%). Отже, можемо зробити висновок, що ці країни орієнтовані в першу чергу на інвестиційне співробітництво із країнами ЄС.

Отже, протягом 2015-2017 рр. спостерігалася чітка динаміка до скорочення ПІІ в країнах ЄС із рівня в 488 млрд євро в 2015 році до 376 млрд. євро, тобто - 22,95%, а також до 277 млрд. євро в 2017 році, тобто – 26,33%. В 2018 році відбулося зростання ПІІ до рівня в 481,0 млрд. євро, тобто на 73,65%. В 2019 році почалася тенденція до скорочення ПІІ на -30,35%. В ЄС пандемія COVID-19 призвела до ще більш серйозних наслідків порівняно із середнім світовим показником: приплив ПІІ впав на 71% до 98 млрд євро у 2020 році порівняно з 335 млрд євро у 2019 році. У 2020 році приплив ПІІ становив лише 0,7% від ЄС-27. За період 2015-2020 років частка країн ЄС в світових прямих інвестиціях мала динаміку до скорочення із рівня в 25,64% в 2015 році до 11,07% в 2020 році. Найбільшу питому вагу в світових ПІІ ЄС становив в 2018 році, коли займав 32,54%. Найменшу ж питому вагу ЄС в світових прямих інвестиціях займав в 2020 році 11,07%. Міжнародна інвестиційна позиція країн Єврозони протягом 2016 року зросла на 30,26% до рівня в -936,7 млрд. євро, проте в 2017 році при скороченні на - 51,73% становила -1421,2 млрд. євро. В 2018 році міжнародна інвестиційна позиція зросла на 39% до рівня в 866,6 млрд. євро, а в 2019 році при зростанні на 40,37% склала -516,7 млрд. євро. В 2020 році при скороченні на 6,59% міжнародна інвестиційна позиція країн Єврозони становила -550,7 млрд. євро.

2.2. Фактори впливу на інвестиційне співробітництво країн Європейського Союзу

Інвестиційне співробітництво може відігравати центральну роль в економічному розвитку. Так, наприклад, як форма накопичення капіталу ПІІ можуть сприяти економічному зростанню за рахунок підвищення продуктивності як по горизонталі всередині галузей, так і по вертикалі вгору і вниз ланцюжками постачання. Інвестиційне співробітництво може стимулювати технологічні інновації, посилювати конкуренцію на внутрішніх ринках та поширювати передові методи управління.

Отримані в результаті вигоди від продуктивності є основною причиною, чому важливо розуміти, які фактори мають значення інвестиційного співробітництва між країнами. Аналізуючи стан інвестиційного співробітництва між країнами ЄС, можемо дійти висновку, що основними факторами впливу тут є регулювання та стан макроекономічних показників. Операції з поточного рахунку в країнах ЄС в 2015-2020 рр. мало динаміку до зростання в період 2015-2019 рр. в середньому на 2-4% (рис. 2.5).

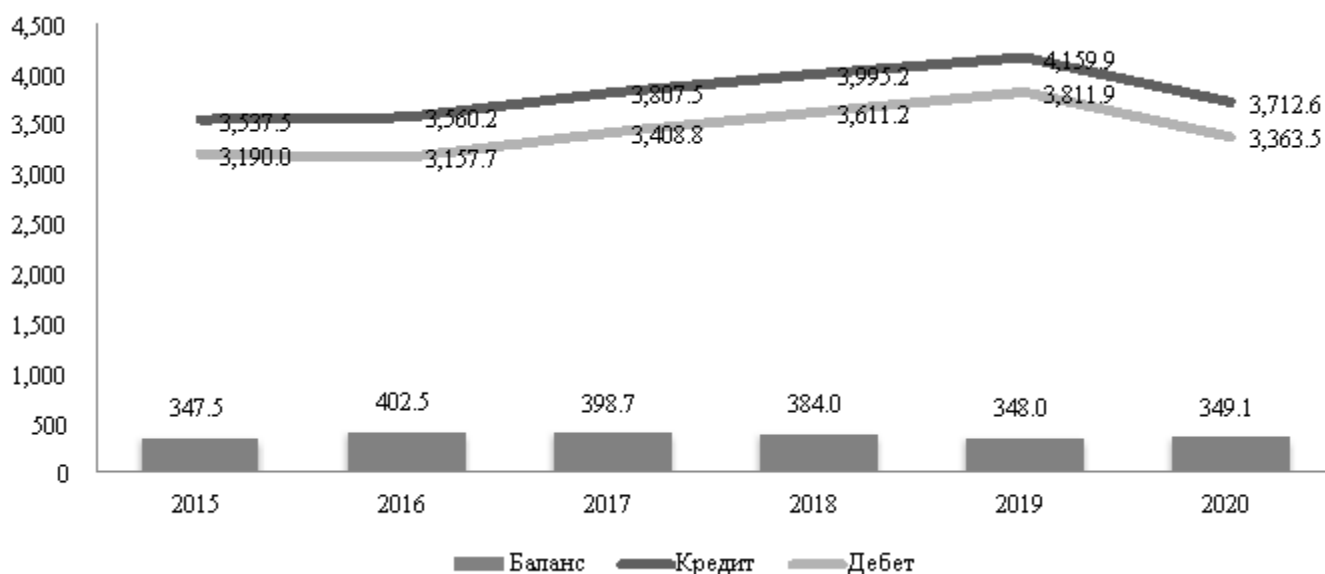

Рис. 2.5. Операції з поточного рахунку в країнах ЄС в 2009-2020 рр., млрд. євро

Примітка. Побудовано автором за даними Євростату

Поточний рахунок ЄС показав позитивне сальдо протягом 2015-2020 рр. (див. рис. 2.5), що відповідає 2,6% валового внутрішнього продукту (ВВП) в 2020 році. Профіцит рахунку поточних операцій для ЄС значно збільшився з 2009 року з 0,3% ВВП або 32,8 млрд. євро до 3,2% у 2016 році або 402,5 млрд. євро. З того часу він повільно знижується як у абсолютному вираженні, так і в частці ВВП.

Позитивне сальдо рахунку поточних операцій ЄС у 2020 р. було здебільшого засноване на значному позитивному сальдо рахунку товарів (2,5 % ВВП), тоді як рахунок послуг вносив лише 0,4 % ВВП, а рахунок первинних доходів – 0,2 % ВВП у позитивне сальдо, а рахунок вторинних доходів (-0,5% ВВП) зафіксував дефіцит. Рахунок операцій із капіталом також показав невелике негативне сальдо (-0,2% ВВП).

Динаміка основних статей платіжного балансу та міжнародної інвестиційної позиції як частки ВВП в країнах ЄС в 2015-2021 рр. свідчить про те, що за країнами світу в 2015-2021 рр. спостерігалася тенденція до скорочення основних статей платіжного балансу та міжнародної інвестиційної позиції (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Динаміка основних статей платіжного балансу та міжнародної інвестиційної позиції як частка ВВП країн ЄС в 2015-2021 рр.

Країна	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Бельгія	1,4	0,6	0,7	-0,8	0,2	0,8	-0,4
Болгарія	0,0	3,1	3,3	0,9	1,9	-0,1	-0,4
Чехія	0,4	1,8	1,5	0,4	0,3	2,0	-0,8
Данія	8,2	7,8	8,0	7,3	8,8	8,1	8,3
Німеччина	8,6	8,5	7,8	7,9	7,6	7,1	7,4
Естонія	1,8	1,2	2,3	0,8	2,5	-0,3	-1,1
Ірландія	4,4	-4,2	0,5	5,2	-19,9	-2,7	13,9
Греція	-0,8	-1,7	-1,9	-2,9	-1,5	-6,6	-5,9
Іспанія	2,0	3,2	2,8	1,9	2,1	0,8	0,9
Франція	-0,4	-0,5	-0,8	-0,8	-0,3	-1,9	-0,6
Хорватія	3,3	2,2	3,5	1,8	3,0	-0,1	3,1
Італія	1,4	2,6	2,6	2,5	3,2	3,7	2,5
Кіпр	-0,4	-4,2	-5,1	-4,0	-5,7	-10,1	-7,3
Латвія	-0,6	1,6	1,3	-0,2	-0,7	2,9	-2,9
Литва	-2,4	-1,1	0,5	0,3	3,5	7,3	1,4
Люксембург	4,8	4,8	4,7	4,7	4,6	4,1	4,9
Угорщина	2,3	4,5	2,0	0,2	-0,7	-1,0	-3,0
Мальта	2,7	-0,6	5,9	6,4	5,0	-2,9	-6,1

Продовження таблиці 2.4

Нідерланди	6,3	8,1	10,8	10,8	9,4	7,0	9,5
Австрія	1,7	2,7	1,4	0,9	2,1	1,9	-0,5
Польща	-0,9	-0,8	-0,3	-1,3	0,5	2,9	-0,6
Португалія	0,2	1,2	1,3	0,6	0,4	-1,1	-1,1
Румунія	-0,8	-1,6	-3,1	-4,6	-4,9	-5,0	-7,0
Словенія	3,8	4,8	6,2	6,0	6,0	7,4	3,3
Словацьчина	-2,1	-2,7	-1,9	-2,2	-3,4	0,4	-2,0
Фінляндія	-0,9	-2,0	-0,8	-1,8	-0,3	0,7	0,7
Швеція	3,3	2,4	3,0	2,7	5,5	6,1	5,5
Ісландія	5,6	8,1	4,2	3,5	5,8	0,8	-2,8
Норвегія	8,0	4,0	5,5	8,0	2,9	1,1	15,3
Швейцарія	9,4	8,0	6,3	6,1	5,4	2,8	9,3
Великобританія	-5,0	-5,4	-3,8	-3,7	-3,1	:	:
Чорногорія	-11,0	-16,2	-16,1	-17,0	-14,3	-26,1	-9,2
Північна Македонія	-2,0	-2,9	-1,0	-0,1	-3,3	-3,4	-3,5
Албанія	-8,6	-7,6	-7,5	-6,7	-7,9	-8,8	:
Сербія	-4,3	-3,6	-5,2	-4,9	-7,1	-4,3	-4,4
Туреччина	-3,7	-3,1	-4,7	-2,7	0,7	-5,0	-1,8

Примітка. Складено автором за даними Євростату

За даними табл. 2.4 протягом 2015-2021 рр. позитивну міжнародну інвестиційну позицію мали такі країни ЄС, як Данія (із рівня в 8,2 % в 2015 році до 8,3% в 2021 році), Іспанія (із 2% до 0,9%), Італія (з 1,4% до 2,5%), Люксембург (із 4,8% до 4,9%), Нідерланди (із 6,3% до 9,5%), Словенія (із 3,8% до 3,3%), Норвегія (із 8% до 15,3%), Швейцарія (із 9,4% до 9,3%).

Позитивне значення даних країн з таблиці 2.5 свідчить про те, що вони були активними вкладниками інвестицій в країни ЄС.

При більш уважному розгляді компонентів рахунку поточних операцій стає очевидним, що позитивне сальдо рахунку поточних операцій ЄС по відношенню до решти світу в 2020 році було здебільшого засноване на позитивному сальдо по товарах та меншою мірою за рахунками послуг та первинних доходів (329,1 млрд євро, 60,4 млрд євро та 22,2 млрд євро відповідно), незважаючи на негативне сальдо рахунку вторинних доходів (62,6 млрд євро).

Наступним кроком розглянемо показники зовнішньої торгівлі країн ЄС. Основні складові балансу поточного рахунку та балансу рахунку капіталу в країнах ЄС в 2020 році (див. табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Основні складові балансу поточного рахунку та балансу рахунку капіталу в
країнах ЄС в 2020 році, млрд. євро

	Поточний рахунок	Товари	Послуги	Первинний дохід	Вторинний дохід	Рахунок капіталу
ЄС - 27	349,1	329,1	60,4	22,2	-62,6	-24,5
Єврозона	250,4	340,2	30,8	41,0	-161,6	-3,4
Бельгія	-0,7	1,0	0,7	5,6	-8,0	-0,1
Болгарія	-0,4	-1,9	3,0	-2,1	0,6	0,9
Чехія	7,8	10,8	4,0	-5,9	-1,1	2,7
Данія	24,3	15,6	4,6	9,3	-5,3	0,1
Німеччина	231,9	189,4	1,6	92,5	-51,6	-4,8
Естонія	-0,3	-0,2	0,2	-0,3	0,0	0,4
Ірландія	16,9	138,8	-28,9	-89,0	-3,9	-18,1
Греція	-11,1	-18,5	7,3	-0,5	0,6	2,7
Іспанія	7,4	-9,1	25,8	5,1	-14,4	5,0
Франція	-43,9	-63,1	12,2	53,8	-46,8	2,0
Хорватія	-0,5	-8,6	5,0	0,2	2,8	1,3
Італія	59,9	67,1	-5,0	17,0	-19,3	-0,4
Кіпр	-2,5	-4,2	2,9	-0,9	-0,3	0,0
Латвія	0,9	-1,5	1,8	0,0	0,5	0,5
Литва	4,1	-0,3	5,0	-1,2	0,5	1,0
Люксембург	2,8	2,4	21,2	-19,9	-1,0	-0,2
Угорщина	0,1	-0,9	4,0	-2,2	-0,8	2,7
Мальта	-0,5	-1,4	2,3	-1,3	-0,1	0,1
Нідерланди	62,3	69,6	15,2	-9,0	-13,6	-0,2
Австрія	9,5	5,3	7,9	-0,3	-3,3	-0,6
Польща	18,5	12,4	23,5	-15,8	-1,6	12,6
Португалія	-2,4	-12,2	8,6	-3,0	4,2	2,6
Румунія	-11,4	-19,2	9,4	-3,7	2,0	4,2
Словенія	3,3	2,5	2,0	-0,7	-0,5	-0,2
Словаччина	-0,3	0,6	1,1	-1,5	-0,5	1,1
Фінляндія	0,7	3,4	-2,5	2,6	-2,8	0,2
Швеція	24,7	18,6	1,0	14,8	-9,6	0,2
Ісландія	0,2	-0,6	0,5	0,5	-0,1	0,0
Норвегія	6,2	-0,7	-1,1	14,2	-6,2	-0,1
Швейцарія	25,1	59,6	0,9	-22,0	-13,4	-0,1
Чорногорія	-1,1	-1,6	0,2	0,1	0,3	0,0
Північна Македонія	-0,4	-1,8	0,4	-0,4	1,4	0,0
Албанія	-1,2	-3,0	1,1	-0,2	1,0	0,1
Сербія	-2,1	-5,2	1,1	-1,5	3,6	:
Туреччина	-32,4	-33,2	8,2	-7,7	0,2	0,0

Примітка. Складено автором за даними Євростату

Профіцит рахунку поточних операцій для зони євро (250,4 млрд євро) було сформовано за рахунок величезного позитивного сальдо в торгівлі товарами (340,2 млрд євро), значно меншого позитивного чистого експорту послуг (30,8 млрд євро), дещо вищого профіциту первинного доходу (41,0 млрд євро) та зменшення значним дефіцитом вторинного доходу (-161,6 млрд євро).

Динаміка експорту в країнах ЄС в 2015-2020 рр. свідчить про те, що протягом 2017-2019 рр. в країнах ЄС експорт мав чітку динаміку до зростання (рис. 2.6).

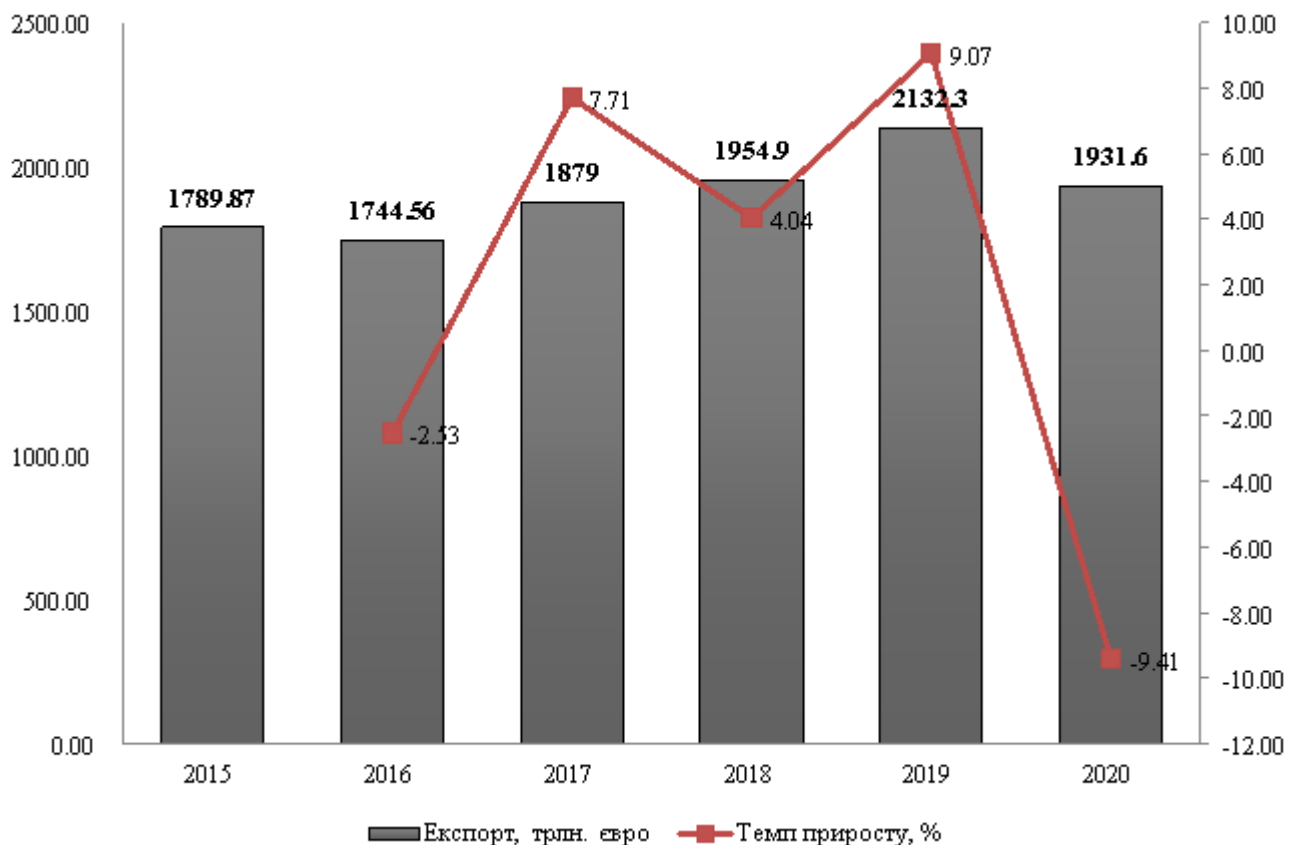

Рис. 2.6. Динаміка експорту в країнах ЄС в 2015-2020 рр., трлн. євро

Примітка. Побудовано автором за даними сайту міжнародної статистики

Протягом 2017-2019 рр. в країнах ЄС експорт мав чітку динаміку до зростання. Так, в 2017 році експорт зріс на 7,71% до рівня в 1879 трлн. євро, а в 2018 році при зростанні на 4,04% становив 1954,9 трлн. євро. Протягом 2019 року експорт збільшився на 9,07% до рівня в 2132,3 трлн. євро. За 2020 рік внаслідок пандемії експорт зменшився на 9,4% до рівня в 1931,6 трлн. дол.

Динаміка імпорту в країнах ЄС в 2015-2020 рр., свідчить що за останні 2 роки обсяг імпорту в країнах ЄС мав динаміку до скорочення із рівня в 1977,5 трлн. дол. в

2018 році до рівня в 1714,3 трлн. дол. в 2020 році (рис. 2.7). Доцільно зазначити, що протягом 2016 року імпорту скоротився 1,03% у порівнянні із 2015 роком до рівня в 1712,56 трлн. євро.

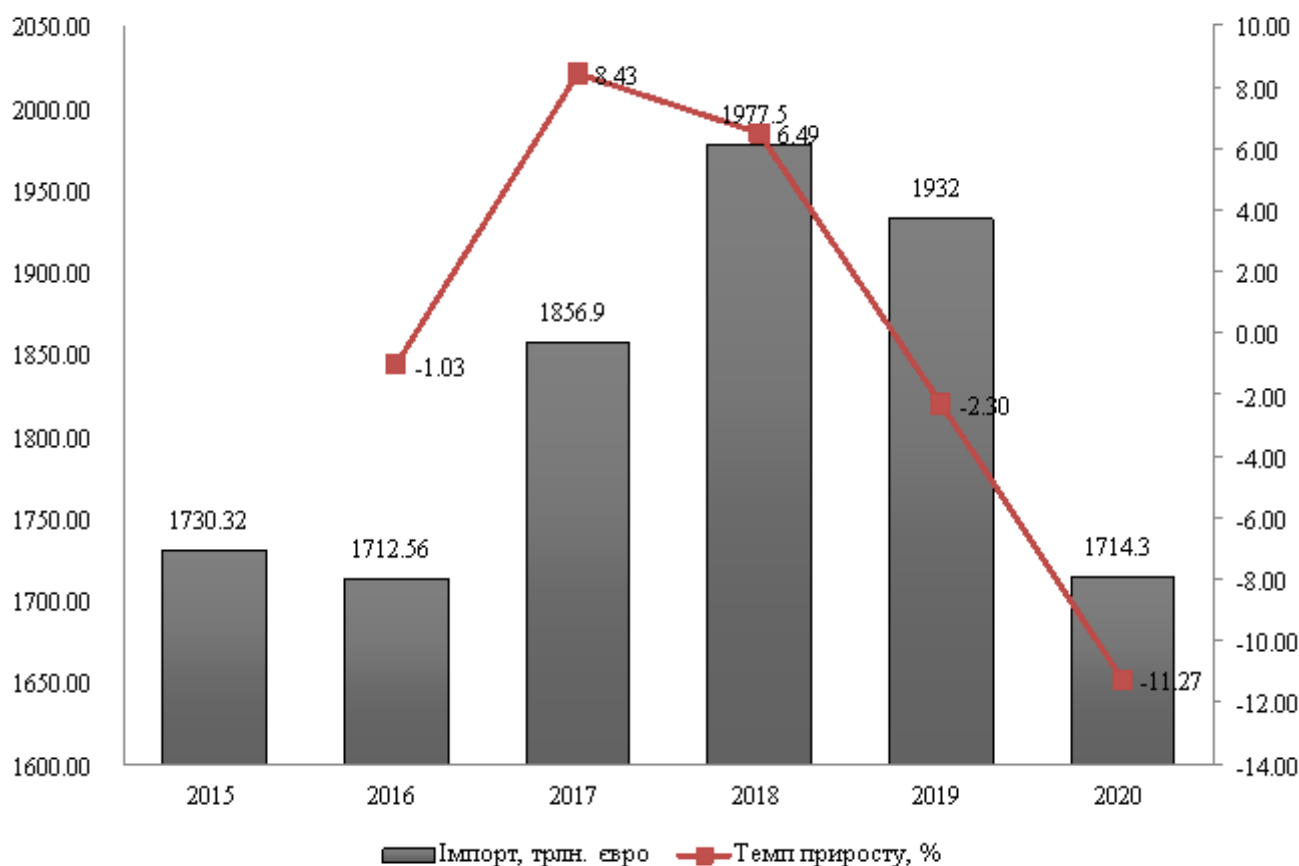

Рис. 2.7. Динаміка імпорту в країнах ЄС в 2015-2020 рр., трлн. євро

Примітка. Побудовано автором за даними сайту міжнародної статистики

В 2017-2018 рр. відбувалося зростання обсягів імпорту на 8,4% та 6,5% відповідно. Проте в 2019-2020 рр. обсяг імпорту мав чітку тенденцію до скорочення на -2,3% та -11,27% і становив відповідно 1932 трлн. євро та 1714,3 трлн. євро.

В абсолютних значеннях Німеччина (189,4 млрд євро), Ірландія (138,8 млрд євро) та Нідерланди (69,6 млрд євро) були найважливішими нетто-експортерами товарів в інші країни (всередині ЄС + поза ЄС), у той час як майже половина держав-членів ЄС (13 країн) зіткнулася з негативним сальдо на їх товарних рахунках у 2020 році.

Серед них Франція була найбільшим нетто-імпортером товарів (63,1 млрд євро), за нею слідують Румунія (19,2 млрд євро) та Греція (18,5 млрд євро).

Найбільшим чистим експортером послуг у 2020 році були Іспанія (25,8 млрд євро), Польща (23,5 млрд євро) та Люксембург (21,2 млрд євро), а також Ірландія (28,9 млрд євро), Італія (5, 0 млрд євро) та Фінляндія (2,5 млрд євро) були єдиними нетто-імпортерами.

Далі проаналізуємо динаміку загального валового боргу в 2015-2020 рр., що протягом 2015-2019 рр. мала чітку тенденцію до зростаання (рис. 2.8).

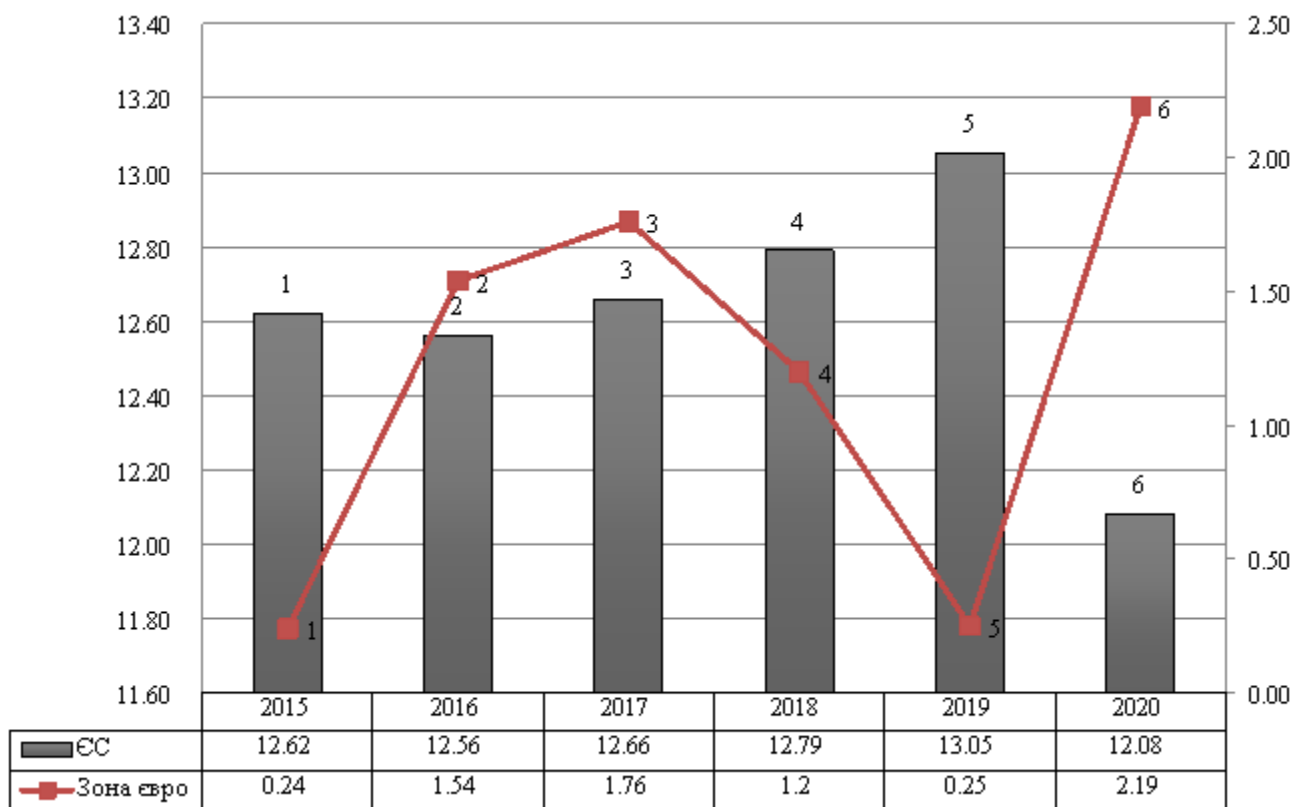

Рис. 2.8. Динаміка загального валового боргу в 2015-2020 рр.,
трлн. євро

Примітка. Побудовано автором за даними сайту міжнародної статистики

Проте в 2020 році обсяг валового боргу в країнах ЄС мав динаміку до скорочення із рівня в 13,05 трлн. євро в 2019 році до 12,08 трлн. євро в 2020 році.

Також доцільно зазначити, що за період 2016-2021 рр. державний борг в ВВП країн ЄС мав динаміку до скорочення в 2016-2019 рр. із рівня в 85,9% до 78,99%, а також динаміку до зростання в 2020-2021 рр. – із рівня в 91,9% в 2020 році до 93,07% в 2021 році (див. Рис. 2.9).

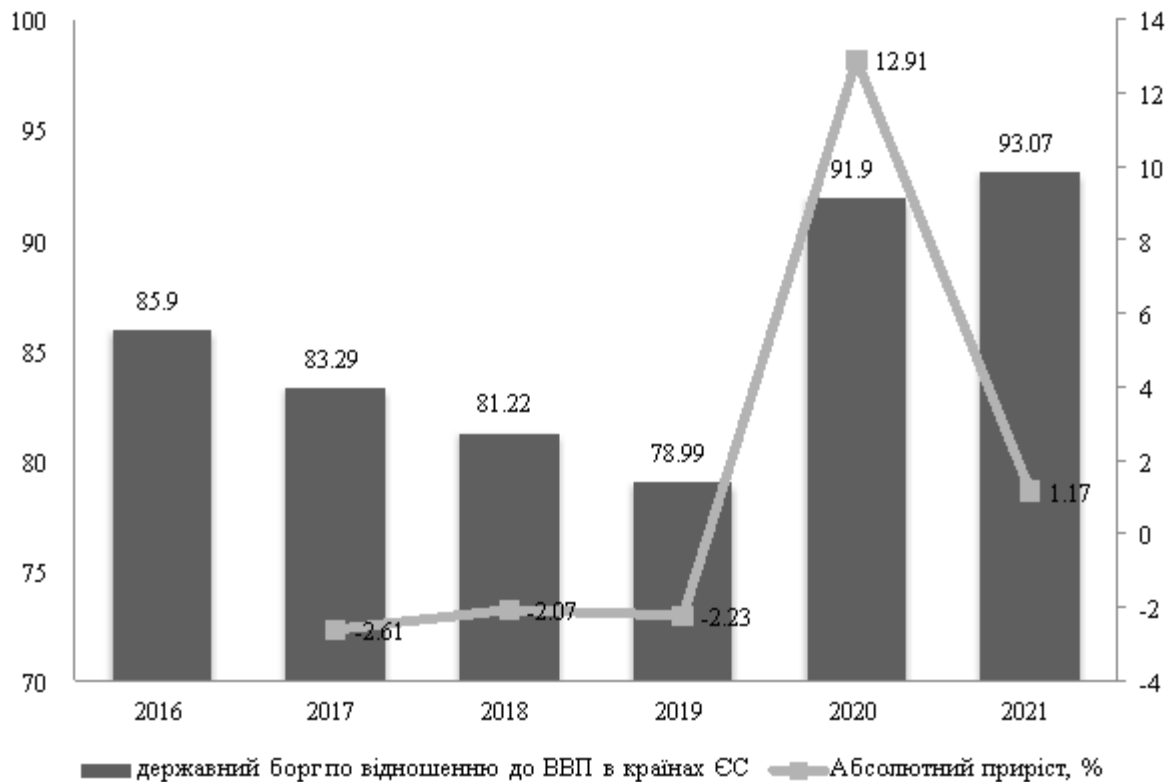

Рис. 2.9. Динаміка державного боргу Європейського союзу по відношенню до валового внутрішнього продукту (ВВП) в 2016-2021 рр.

Примітка. Побудовано автором за даними сайту міжнародної статистики

Європейська політика жорстко відреагувала на кризу, але ризики залишаються високими. Пандемія COVID-19 занурила ЄС у найважчу рецесію за всю історію, посиливши економічні труднощі та велику кількість загиблих. Суворі заходи зі стримування закрили великі ділянки економічної активності та знизили довіру перед підвищеною невизначеністю. За винятком Ірландії, ВВП 2020 року впав у всіх країнах ЄС у діапазоні від -1 до -11%. Найбільші падіння торкнулися країн, які були змушені запровадити найсуворіші блокування або чия економічна структура також була найбільш чутливою до них.

Динаміка валового внутрішнього продукту Європейського Союзу (ЄС-27) протягом 2015-2016 рр. свідчить про скорочення ВВП країн ЄС на 7,3% із рівня в 14447,94 млрд. євро до 13399,7 млрд. євро в 2016 році (див. Рис. 2.10).

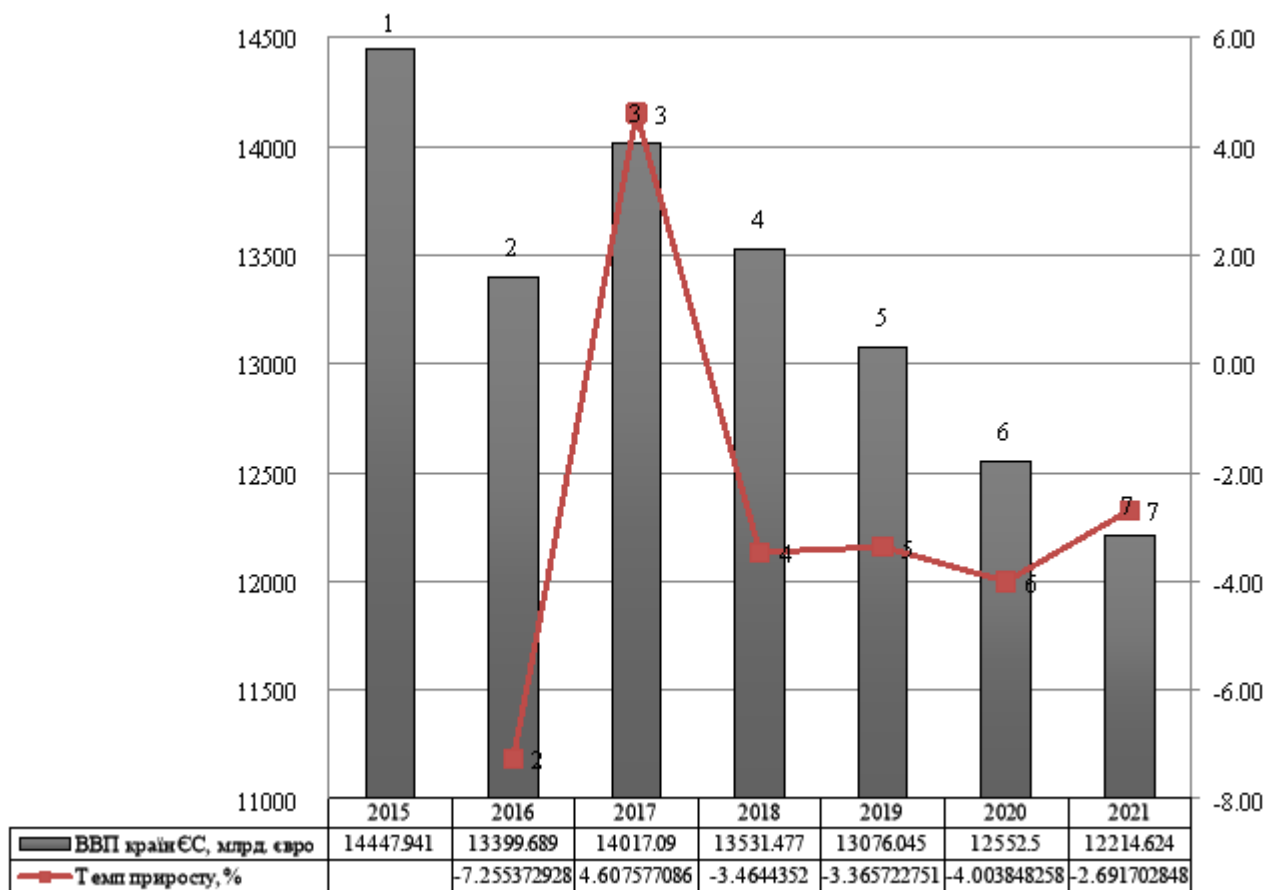

Рис. 2.10. Динаміка валового внутрішнього продукту Європейського Союзу (ЄС-27) з 2015 по 2021 рік, млрд. євро

Примітка. Побудовано автором за даними сайту міжнародної статистики

Так протягом досліджуваного періоду обсяг ВВП країн ЄС мав чітку динаміку до скорочення із рівня в 14447,941 млрд. дол. в 2015 році до рівня в 12214,62 млрд. дол. в 2020 році. Так, негативний приріст в 2018 році становив -3,46%, в 2019 році - -3,37%, в 2020 році - -4%, а в 2021 році - -2,69%.

Динаміка валового внутрішнього продукту на душу населення в Європейському союзі у поточних цінах з 2015 до 2020 року свідчить про те, що до 2020 року ВВП на душу населення мав динаміку до зростання (див. Рис. 2.11).

В розрахунку на душу населення до 2019 року мав динаміку до зростання із рівня в 27,46 тис. євро до рівня в 31,17 тис. євро в 2019 році. В 2020 році ВВП на душу населення країн ЄС скоротилося на -4,84% до рівня в 29,66 тис. дол.

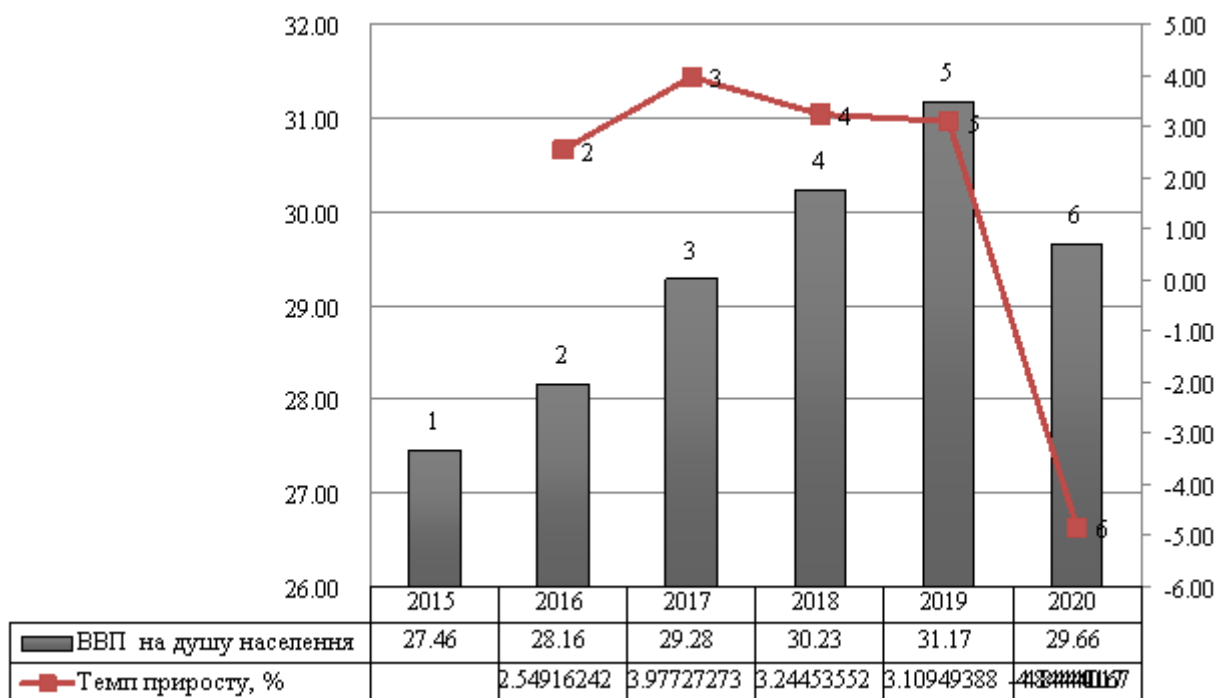

Рис. 2.11. Динаміка валового внутрішнього продукту на душу населення в Європейському союзі у поточних цінах з 2015 до 2020 року, тис. євро

Примітка. Побудовано автором за даними сайту міжнародної статистики

Динаміка частки ЄС в світовому ВВП за паритетом купівельної спроможності в 2016-2021 рр. відображено на рис. 2.12.

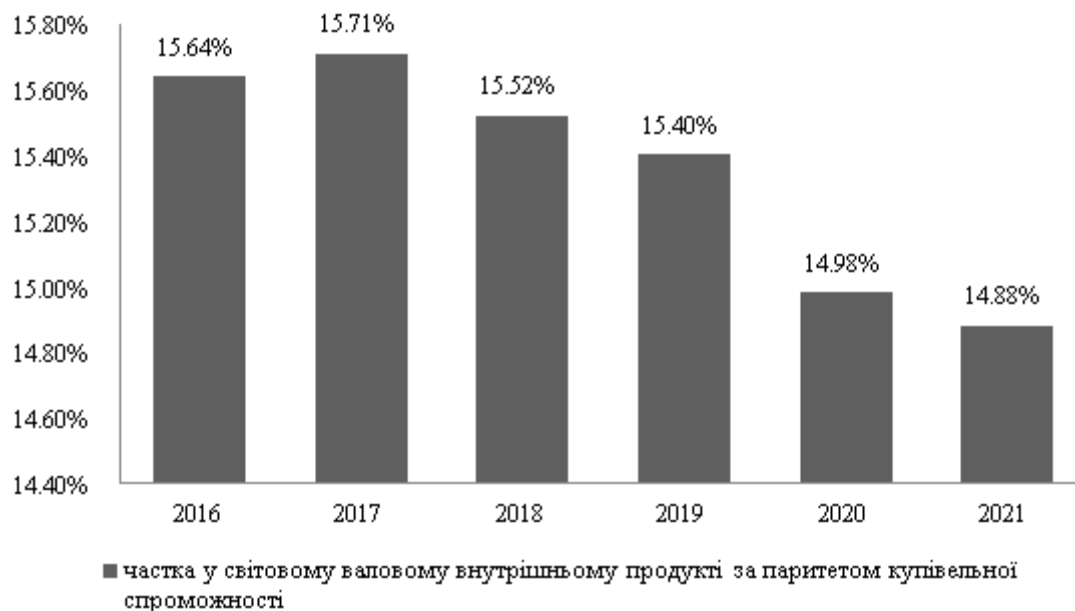

Рис. 2.12. Динаміка частки ЄС в світовому ВВП за паритетом купівельної спроможності в 2016-2021 рр., %

Примітка. Побудовано автором за даними сайту міжнародної статистики

Протягом 2018-2021 рр. спостерігається скорочення частки ЄС в світовому ВВП за паритетом купівельної спроможності із рівня в 15,52% в 2018 році до рівня в 14,88% в 2021 році.

Рішуча політична реакція допомогла пом'якшити негативні наслідки кризи. ЄЦБ значно розширив свою підтримку економіки зони євро, що також принесло користь іншим країнам ЄС завдяки торговим зв'язкам та запобіганню фінансовій нестабільності.

На відміну від світової фінансової кризи, національна фіскальна підтримка була масивною, що стало можливим завдяки активізації загального застереження про звільнення від Пакту про стабільність та зростання. Крім того, ЄС посилив існуючі інструменти (такі як ESM) і прийняв два нові тимчасові загальні фіскальні інструменти, що фінансуються за рахунок спільних позик ЄС: один для підтримки зайнятості за рахунок кредитів державам-членам (SURE), а інший для фінансування національних планів відновлення за рахунок грантів та кредити (ЄС нового покоління). В обох випадках підтримка переважно виявлялася найбільш постраждалим країнам, демонструючи солідарність та розширюючи фіскальний простір. Швидка та ефективна реалізація планів відновлення є ключовим завданням для того, щоб перетворити цю можливість на успіх.

У міру поступового зняття обмежувальних заходів прогнозується різке відновлення зростання, частково через незадоволений попит, та збереження сталого зростання у 2022 році. Як і раніше, високі заощадження домогосподарств негативно позначаються на перспективах зростання. Слабке відновлення посилить нерівність, розпалюючи невдоволення та підриваючи довіру до ЄС. Невідповідний вплив кризи на сектори послуг з великою кількістю низькокваліфікованих робочих місць може збільшити нерівність, безробіття та бідність.

За період 2016-2021 рр. рівень інфляції в ЄС мав динаміку до зростання із рівня в 0,17% в 2016 р. до рівня в 2,43% в 2021 році. В Зоні євро інфляція зросла із рівня в 0,24% в 2016 році до 2,19% в 2021 році.

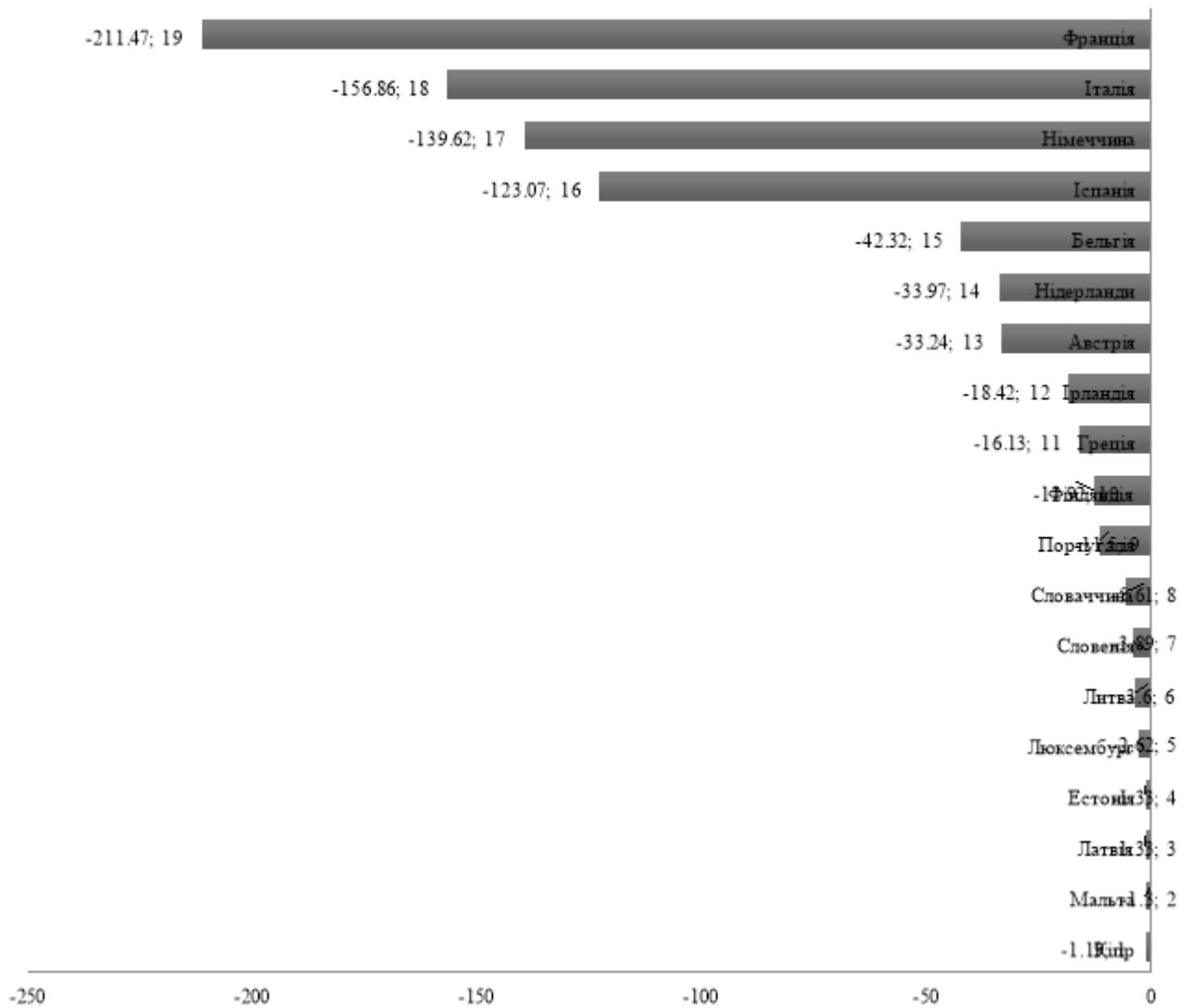

Рис. 2.13. Дефіцит бюджету в країнах ЄС в 2020 році, млрд. євро

Примітка. Побудовано автором за даними сайту міжнародної статистики

Серед країн ЄС найбільший дефіцит бюджету в 2020 році мала Франція із дефіцитом в розмірі -211,47 млрд. євро. За нею йшла Італія із рівнем в -156,86 млрд. євро та Німеччина із показником дефіциту бюджету в розмірі -139,62 млрд. євро. Країнами із найменшим рівнем бюджетного дефіциту був Кіпр - -1,19 млрд. євро, Мальта -1,3 млрд. євро.

Дефіцит балансу бюджету в країнах ЄС в 2016-2020 році свідчить про суттєве нарощення дефіциту балансу бюджету протягом 2020 року – до рівня в -924,88 млрд. євро (див. Рис. 2.14).

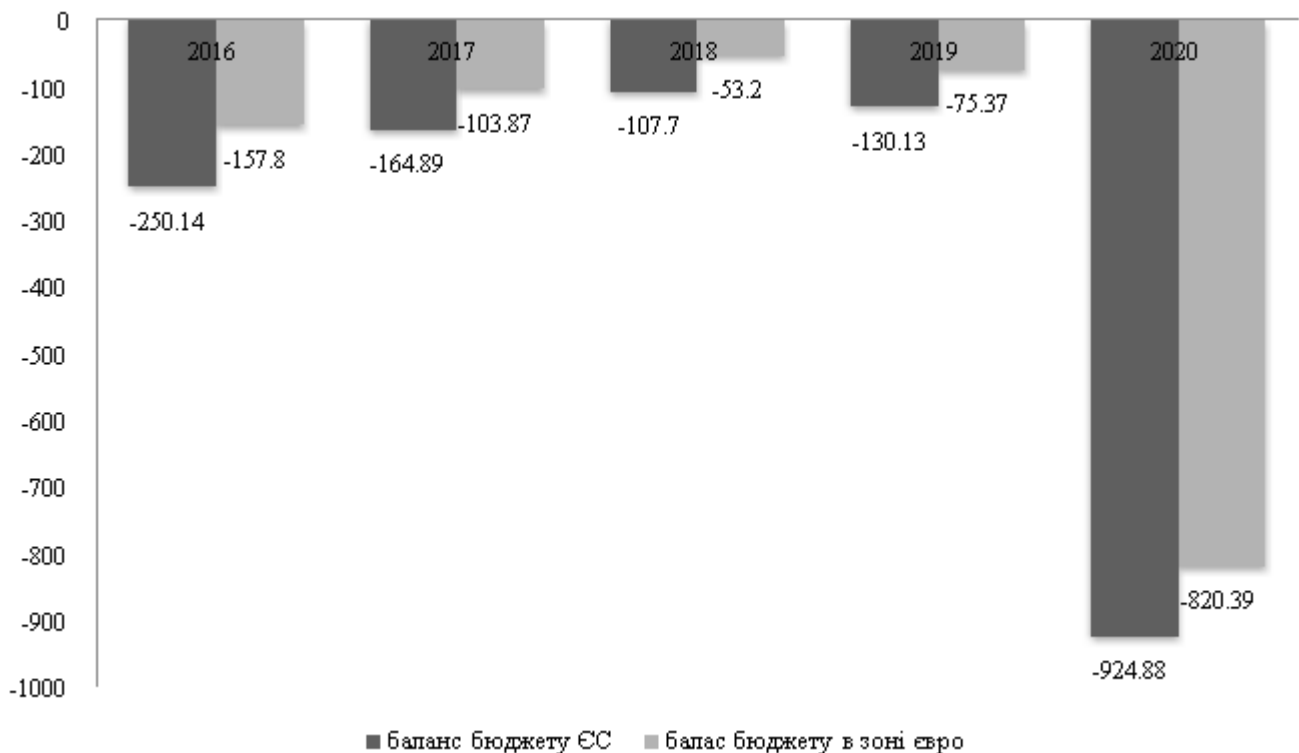

Рис. 2.14. Динаміка дефіциту балансу бюджету в країнах ЄС в 2016-2020 році, млрд. євро

Примітка. Побудовано автором за даними сайту міжнародної статистики

Різне зростання прострочених кредитів може загрожувати фінансовій стабільності та уповільнювати відхід неефективних фірм, перешкоджаючи перерозподілу ресурсів та зростання. Асиметрична територіальна дія пандемії та динаміка економічного розвитку може посилити регіональну розбіжність у ЄС, наприклад, збільшення розриву між великими містами та сільськими районами. Деякі регіони більше постраждали від пандемії, ніж інші. Наприклад, у південних країнах ЄС, частково через їх вищу залежність від туризму та дуже дрібних фірм, зафіксовано найбільше падіння ВВП у 2020 р.

Бюджет ЄС на 2021–2027 рр. та глобалізація дають можливості для збільшення потенційного зростання та усунення регіональної нерівності. Якщо цифровізація не буде вирішена політичними заходами, вона може посилити регіональну дивергенцію з подальшою просторовою концентрацією зростання та створенням робочих місць. Так само прагнення до вуглецевої нейтральності завдасть непропорційно великої шкоди регіонам, що сильно залежать від видобутку

вугілля та вуглецевих галузей.

Проте місцева політика, залучення інвестицій, посилена конкурентна політика та підтримка ЄС можуть допомогти регіонам покращити свою виробничу спеціалізацію.

Стан розвитку рівня корупції в країнах ЄС проаналізуємо на основі дослідження динаміки індексу сприйняття корупції (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Динаміка індексу сприйняття корупції в країнах ЄС в 2015-2020 рр.

Країна	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Бельгія	77	77	75	75	75	76
Болгарія	41	41	43	42	43	44
Чехія	56	55	57	59	56	54
Данія	91	90	88	88	87	88
Німеччина	81	81	81	80	80	80
Естонія	70	70	71	73	74	75
Ірландія	75	73	74	73	74	72
Греція	46	44	48	45	48	50
Іспанія	58	58	57	58	62	62
Франція	70	69	70	72	69	69
Хорватія	51	49	49	48	47	47
Італія	44	47	50	52	53	53
Кіпр	61	55	57	59	58	57
Латвія	56	57	58	58	56	57
Литва	59	59	59	59	60	60
Люксембург	85	81	82	81	80	80
Угорщина	51	48	45	46	44	44
Мальта	60	55	56	54	54	53
Нідерланди	84	83	82	82	82	82
Австрія	76	75	75	76	77	76
Польща	63	62	60	60	58	56
Португалія	64	62	63	64	62	61
Румунія	46	48	48	47	44	44
Словенія	60	61	61	60	60	60
Словаччина	51	51	50	50	50	49
Фінляндія	90	89	85	85	86	85
Швеція	89	88	84	85	85	85
Ісландія	79	78	77	76	78	75
Норвегія	88	85	85	84	84	84
Швейцарія	86	86	85	85	85	85
Чорногорія	44	45	46	45	45	45
Північна Македонія	42	37	35	37	35	35
Албанія	36	39	38	36	35	36
Сербія	40	42	41	39	39	38
Туреччина	42	41	40	41	39	40

Примітка. Складено автором за даними сайту міжнародної статистики

Данія - одна з найменш корумпованих країн світу. В Індексі сприйняття корупції за 2020 рік, складеному Transparency International, Данія набрала 88 балів зі 100 і посідає 1-е місце як у Європейському союзі, так і у світі. Фінляндія - одна з найменш корумпованих країн світу. В Індексі сприйняття корупції за 2020 рік Фінляндія набрала 85 балів зі 100 і посідає 2-е місце у Європейському Союзі та 3-е місце у світі. Швеція - одна з найменш корумпованих країн світу. В Індексі сприйняття корупції за 2020 рік, Швеція набрала 85 балів зі 100 і посідає 2-е місце у Європейському союзі та 3-е місце у світі. Нідерланди - одна з найменш корумпованих країн світу.

В Індексі сприйняття корупції за 2020 рік Нідерланди набрали 82 бали зі 100 і посіли 3-е місце у Європейському союзі та 8-е місце у світі.

Рівень корупції Німеччині залишається низьким. В Індексі сприйняття корупції за 2020 рік Німеччина набрала 80/100 балів і посідає 4 місце в Європейському союзі та 9 місце у світі.

Рівень корупції Люксембургу залишається низьким. В Індексі сприйняття корупції за 2020 рік Люксембург набрав 80/100 балів і посідає 4-е місце у Європейському Союзі та 9-е місце у світі.

Австрія набрала 76 балів зі 100 і посідає 5-те місце в Європейському союзі та 15-те місце у світі. Бельгія набрала 76 балів зі 100 і посідає 5-те місце в Європейському союзі та 15-те місце у світі.

В Індексі сприйняття корупції за 2020 рік Естонія набрала 75 балів зі 100 і посідає 6-е місце у Європейському Союзі та 17-е місце у світі.

Ірландія набрала 72 бали зі 100 і посідає 7-е місце у Європейському союзі та 20-е місце у світі.

Франція набрала 69 балів зі 100 і посідає 8 місце в Європейському союзі і 23 місце у світі.

Середнє значення рівня політичної стабільності за 2020 рік у 27 країнах склало 0,7 бала. Найвище значення було у Люксембурзі - 1,23 бали, а найнижче - у Греції - 0,13 бали(див. Рис. 2.15).

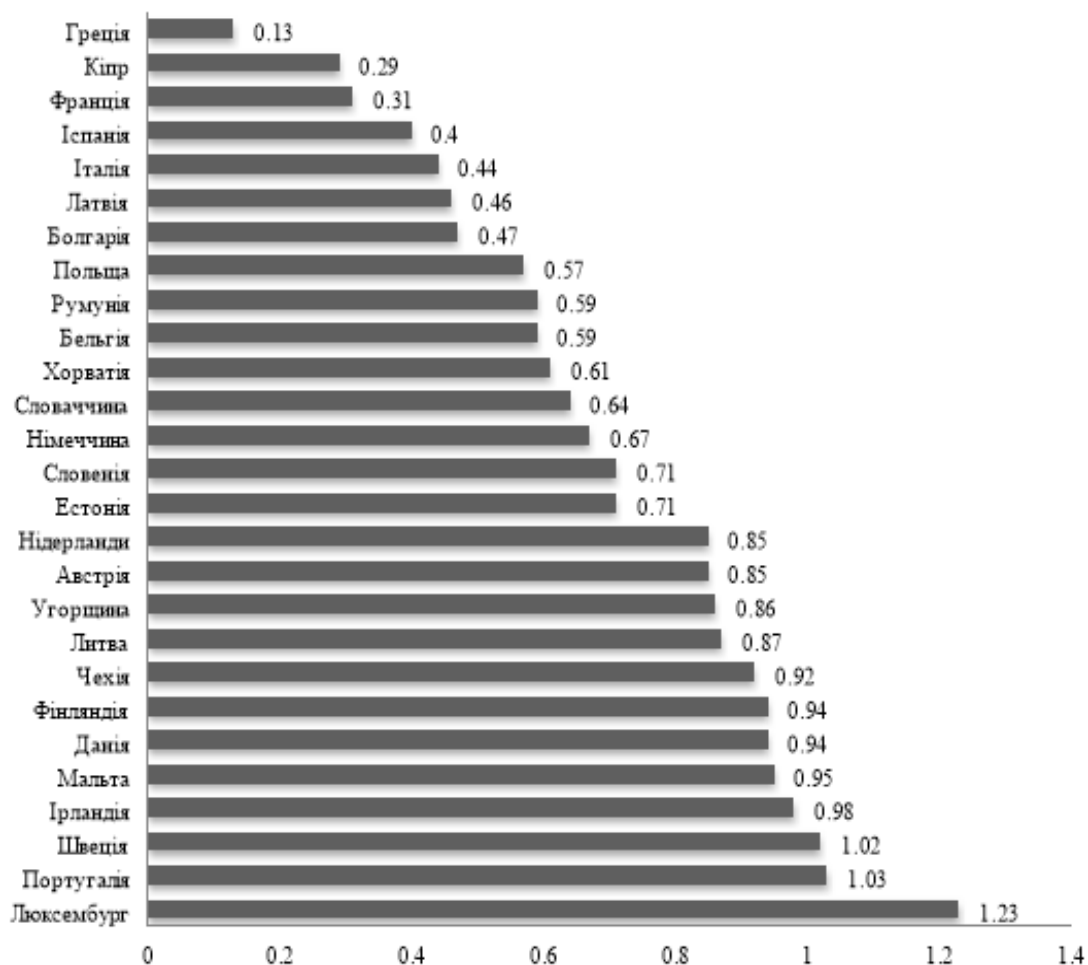

Рис. 2.15. Стан рівня політичної стабільності в країнах ЄС в 2020 році

Примітка. Побудовано автором за даними Євростату

Отже, профіцит рахунку поточних операцій для ЄС значно збільшився з 2009 року з 0,3% ВВП або 32,8 млрд. євро до 3,2% у 2016 році або 402,5 млрд. євро. З того часу він повільно знижується як у абсолютному вираженні, так і в частці ВВП. Позитивне сальдо рахунку поточних операцій ЄС у 2020 р. було здебільшого засноване на значному позитивному сальдо рахунку товарів (2,5 % ВВП), тоді як рахунок послуг вносив лише 0,4 % ВВП, а рахунок первинних доходів – 0,2 % ВВП у позитивне сальдо, а рахунок вторинних доходів (-0,5% ВВП) зафіксував дефіцит. Рахунок операцій із капіталом також показав невелике негативне сальдо (-0,2% ВВП). Серед країн ЄС найбільший дефіцит бюджету в 2020 році мала Франція із дефіцитом в розмірі -211,47 млрд. євро. За нею йшла Італія із рівнем в -156,86 млрд. євро та Німеччина із показником дефіциту бюджету в розмірі -139,62 млрд. євро.

Країнами із найменшим рівнем бюджетного дефіциту був Кіпр - 1,19 млрд. євро, Мальта -1,3 млрд. євро. За період 2016-2021 рр. рівень інфляції в ЄС мав динаміку до зростання із рівня в 0,17% в 2016 р. до рівня в 2,43% в 2021 році. В Зоні євро інфляція зростає із рівня в 0,24% в 2016 році до 2,19% в 2021 році. Протягом досліджуваного періоду обсяг ВВП країн ЄС мав чітку динаміку до скорочення із рівня в 14447,941 млрд. дол. в 2015 році до рівня в 12214,62 млрд. дол. в 2020 році. Так, негативний приріст в 2018 році становив -3,46%, в 2019 році - -3,37%, в 2020 році - -4%, а в 2021 році - -2,69%.

2.3. Правила регулювання інвестиційного співробітництва між країнами

ЄС є одним із перспективних напрямків для інвестицій у світі та основним напрямком для прямих іноземних інвестицій у світі. З 2009 року ЄС займається політикою прямих іноземних інвестицій від імені членів ЄС у рамках спільної комерційної політики ЄС. Інвестиційна політика ЄС спрямована на те, щоб:

- забезпечити рівні умови гри, щоб інвестори з ЄС за кордоном не зазнавали дискримінації або жорстокого поводження;
- полегшити інвестування, створивши передбачуване та прозоре бізнес-середовище;
- заохочувати інвестиції, що підтримують сталий розвиток, повагу до прав людини та високі трудові та екологічні стандарти, включаючи просування корпоративної соціальної відповідальності та відповідальної ділової практики;
- залучати міжнародні інвестиції в ЄС, захищаючи при цьому основні інтереси ЄС;
- зберегти право країн базування та приймаючих країн регулювати свою економіку у суспільних інтересах.

Цілі інвестиційної політики ЄС забезпечують рівні умови гри, щоб інвестори ЄС не піддавалися дискримінації або жорстокому поводженню, забезпечуючи при цьому передбачуваність та прозорість для бізнесу. Крім того, інвестиційна політика ЄС також спрямована на підтримку сталого розвитку, дотримання прав людини,

трудоу та екологічних стандартів у країнах. Нарешті, інвестиційна політика спрямована на залучення міжнародних інвестицій у ЄС, захищаючи у своїй основні інтереси ЄС.

Крім того, ЄС ухвалив Регламент (ЄС) № 1219/2012 Європейського парламенту та Ради від 12 грудня 2012 року, який встановлює перехідні угоди для двосторонніх інвестиційних угод між окремими членами ЄС та третіми країнами з метою забезпечення узгодженості інвестиційної політики. ЄС також хоче забезпечити, щоб поточні двосторонні інвестиційні договори держав-членів не створювали перешкод для переговорів ЄС щодо інвестиційних угод у загальноєвропейських міжнародних торгових угодах, які ЄС час від часу укладає з третіми країнами.

Окрім того, розроблено Інвестиційний план для ЄС, що спрямований на мобілізацію щонайменше 315 млрд. євро приватних та державних інвестицій. Його цілі:

- 1) збільшити інвестиції;
- 2) підвищити конкурентоспроможність;
- 3) для підтримки довгострокового економічного зростання в ЄС.

План було запропоновано Європейською комісією у листопаді 2014 р. після заклику Європейської ради у червні 2014 р. вирішити проблему низького рівня інвестицій у ЄС, щоб стимулювати економічне зростання та зайнятість.

Інвестиційний план для ЄС включає три основні елементи:

- європейський фонд стратегічних інвестицій;
- забезпечення того, щоб інвестиційне фінансування досягло реального сектора економіки;
- покращення інвестиційного середовища.

Європейський фонд стратегічних інвестицій створено у рамках Європейського інвестиційного банку, що належить усім державам-членам ЄС. ЄІБ працює з іншими установами ЄС для реалізації політики ЄС.

Європейський фонд стратегічних інвестицій був створений як керований рахунок у Європейському інвестиційному банку (ЄІБ) у 2015 році. Він використовує

державні кошти для мобілізації додаткових приватних інвестицій та забезпечує кредитний захист фінансування, що надається ЄІБ та Європейським інвестиційним фондом (ЄІФ).

Однією з функцій Фонду є взяти на себе частину ризику, який несе ЄІБ, який, таким чином, зможе інвестувати в більш ризиковані проекти. Очікується, що участь ЄІБ залучить приватні інвестиції у ризикові проекти, що мають значно більший потенціал для отримання прибутку.

Наразі фонд складається з гарантії у розмірі 16 млрд. євро з бюджету ЄС та 5 млрд. євро з Європейського інвестиційного банку. Очікується, що фонд у 21 млрд. євро досягне загального мультиплікативного ефекту 1:15 і, таким чином, принесе до 315 млрд. євро загальних інвестицій. Це означає, що 1 євро державних грошей, що використовуються фондом, має принести 12 євро від приватних інвесторів та 3 євро від ЄІБ. Точний ефект мультиплікатора є різним для кожного проекту.

Наступний елемент - забезпечення доступу до інвестиційного фінансування до реального сектору економіки. Європейський портал інвестиційних проектів та європейський центр інвестиційного консультування було створено, щоб допомогти інвестиційному фінансуванню досягти реального сектору економіки. Центр надає технічну допомогу та підтримку. Він об'єднує існуючі програми технічної допомоги ЄІБ та надає додаткові консультаційні послуги у випадках, які не охоплені існуючими програмами. Портал проектів допоможе потенційним інвесторам знайти інформацію про кожен проект та інвестиційні можливості.

Пропозиція спрямована на полегшення Європейського консультативного центру з інвестицій надання більш цілеспрямованих послуг технічної допомоги на місцевому рівні по всьому ЄС. Він також спрямований на спрощення об'єднання фінансування Європейський фонд стратегічних інвестицій (European fund for strategic investments (EFSI) за допомогою інших джерел фінансування ЄС, включаючи європейські структурні та інвестиційні фонди.

Останній елемент - поліпшення інвестиційного клімату. Мета полягає в тому, щоб стимулювати інвестиції за рахунок покращення ділового середовища та полегшення доступу до фінансів, особливо для малого та середнього бізнесу.

Загальна мета полягає в тому, щоб усунути бар'єри для інвестицій і створити просте, краще і передбачуване регулювання в ЄС, особливо в секторах інфраструктури, де інвестиції розраховані на кілька років або десятиліть.

Щоб допомогти покращити умови фінансування в ЄС, план передбачає створення союзу ринків капіталу, щоб зменшити фрагментацію фінансових ринків та збільшити надходження капіталу для підприємств та інвестиційних проектів.

У листопаді 2015 року ЄС погодив реформований підхід до врегулювання інвестиційних спорів за допомогою пропозиції щодо системи інвестиційних судів, кульмінацією якої має стати проект постійного багатостороннього інвестиційного суду для винесення рішень щодо інвестиційних спорів. Комунікація Комісії «Торгівля для всіх» від 2015 року також має на меті взаємодію з партнерами для досягнення консенсусу щодо постійного Багатостороннього інвестиційного суду.

Для захисту стратегічних інтересів ЄС, пов'язаних з іноземними інвестиціями, ЄС ухвалив положення в березні 2019 року відповідно до якого:

- створив механізм співробітництва для держав-членів та Комісії для обміну інформацією та, при необхідності, для вираження побоювань, пов'язаних з конкретними інвестиціями;

- дозволяє Комісії виносити висновки, коли інвестиції становлять загрозу безпеці або громадському порядку більш ніж однієї держави-члена або коли інвестиції можуть підірвати проект або програму, що представляє інтерес для всього ЄС, наприклад Horizon 2020 або Galileo;

- встановлює терміни співпраці між Комісією та державами-членами, а також між державами-членами, дотримуючись вимог недискримінації та суворої конфіденційності;

- встановлює певні основні вимоги для держав-членів, які підтримують або ухвалюють механізм перевірки на національному рівні з міркувань безпеки або громадського порядку;

- заохочує міжнародне співробітництво у сфері перевірки інвестицій, включаючи обмін досвідом, передовою практикою та інформацією з питань, що становлять спільний інтерес.

25 березня 2020 року Комісія випустила керівництво для держав-членів, закликаючи, серед іншого, усі держави-члени створити повноцінний механізм перевірки та забезпечити суворий загальноєвропейський підхід до перевірки іноземних інвестицій під час кризи в галузі охорони здоров'я та пов'язана з нею економічною вразливістю суміжних галузей.

Система ЄС для перевірки прямих іноземних інвестицій (ПІІ) набула чинності з 11 жовтня 2020 року. За останні вісімнадцять місяців після прийняття першого регламенту ЄС з перевірки інвестицій Комісія та держави-члени налагодили ефективну координацію рамки. Тепер він став інструментом захисту стратегічних інтересів Європи, зберігаючи при цьому ринок ЄС відкритим для інвестицій.

Постанова про перевірку ПІІ, ухвалена у березні 2019 року, встановила рамки для всього ЄС, в яких Європейська комісія та держави-члени можуть координувати свої дії щодо іноземних інвестицій. Після офіційного набуття чинності Регламентом перевірки ПІІ у квітні 2019 року Комісія та держави-члени працювали над впровадженням необхідних операційних вимог для повного застосування Регламенту з 11 жовтня 2020 року. Це включало:

- повідомлення Єврокомісії державами-членами про свої існуючі національні механізми перевірки інвестицій;
- встановлення офіційних контактних пунктів та безпечних каналів у кожній державі-члені та всередині Комісії для обміну інформацією та аналізом;
- розробка процедур для держав-членів та Комісії, що дозволяють швидко реагувати на проблеми, пов'язані з ПІІ, та виносити висновки;
- оновлення списку проектів та програм, що становлять інтерес для Союзу, що додається до Регламенту.

Дотримуючись рекомендацій Комісії, викладених у керівництві від березня 2020 року, держави-члени також домовилися про неофіційну співпрацю з перевірки ПІІ, коли іноземні інвестиції можуть вплинути на єдиний ринок ЄС.

Також Комісія та держави-члени зроблять необхідні кроки, щоб переконатися, що ЄС може повною мірою застосовувати Регламент перевірки інвестицій. Ці кроки стосуються, зокрема, створення нового, більш широкого механізму співробітництва,

що дозволить державам-членам та Комісії обмінюватися інформацією та порушувати питання, пов'язані з конкретними іноземними інвестиціями. Найближчі завдання включають:

- створення офіційних контактних пунктів у кожній державі-члені та в Комісії для забезпечення обміну інформацією та аналізом;
- встановлення безпечних каналів між державами-членами та Комісією для обміну інформацією про операції з ПІІ;
- запровадити необхідні процедури для держав-членів та Комісії, щоб швидко реагувати на проблеми, пов'язані з ПІІ, та здійснювати відповідні висновки;
- проведення політичного співробітництва щодо перевірки ПІІ з відповідними країнами-партнерами.

У відповідності до прийнятої Постанови держави-члени ЄС зобов'язані повідомляти Комісію про свої національні механізми перевірки інвестицій. Нині національні механізми перевірки діють у 14 державах-членах. Декілька держав-членів перебувають у процесі реформування своїх механізмів перевірки чи впровадження нових механізмів. Різні національні режими також різняться залежно від того, чи поширюються вони лише на інвестиції інвесторів, що не перебувають у ЄС, чи будь-яких інвесторів в межах ЄС. Деякі режими, знову ж таки, є гібридними: наприклад, режим Німеччини ретельно перевіряє інвестиції будь-якого набувача в оборонний сектор (починаючи з 10 %), тоді як у всіх інших секторах інвестиції покупців з ЄС або ЄАВТ дозволено законом (хоча уряд має дуже широкий погляд на те, чи є інвестор поза ЄС/ЄАВТ). Французький режим фіксує придбання контролю будь-яким нефранцузьким інвестором, але придбання меншості тільки в тому випадку, якщо інвестор не перебуває в ЄС/ЄЕЗ (починаючи з 25 % прав голосу для всіх видів організацій і до кінця 2021 р. у розмірі 10 % прав голосу щодо зареєстрованих біржі підприємств). Навпаки, іспанський режим фіксує придбання інвесторів, які не входять до ЄС/ЄАВТ, лише якщо вони перевищують 10-відсоткову частку або контрольний поріг. Однак це не стосується державних інвесторів, інвесторів, щодо яких ведеться адміністративне або кримінальне переслідування в іншій державі-члені, або інвесторам, які вже вклали кошти в

чутливі сектори в іншій державі-члені, які завжди захоплюються, якщо вони не є іспанськими. Так само режим у Чеській Республіці визначає «іноземного інвестора» для подачі заявки як інвестора з країни, що не входить до ЄС.

З допомогою інвестицій ЄС прагне сприяти створенню прозорішого, ефективнішого і передбачуваного ділового клімату для інвесторів. Це включає, наприклад, оприлюднення та доступність інформації про правила інвестування або скорочення затримок в отриманні державних дозволів та тверджень. Сприяння інвестиціям сприяє розкриттю інвестиційних можливостей, особливо малих та середніх підприємств. Це також має принести користь країнам, що розвиваються, оскільки європейським та іноземним інвесторам буде простіше інвестувати, вести свою повсякденну діяльність і розширювати свої існуючі інвестиції.

Політика сприяння є основною інвестиційною політикою ЄС. Політика сприяння націлена на всі регіони та міста Європейського Союзу з метою підтримки створення робочих місць, конкурентоспроможності бізнесу, економічного зростання, сталого розвитку та покращення якості життя громадян. Для досягнення цих цілей та задоволення різноманітних потреб у галузі розвитку у всіх регіонах ЄС на Політику сприяння на 2021–2027 роки було виділено 392 млрд. євро - майже третину всього бюджету ЄС.

Політика сприяння реалізується через спеціальні фонди:

- Європейський фонд регіонального розвитку для інвестицій у соціально-економічний розвиток усіх регіонів та міст ЄС;
- Фонд згуртування для інвестицій у навколишнє середовище та транспорт у менш благополучних країнах ЄС;
- Європейський соціальний фонд Plus для підтримки робочих місць та створення справедливого та соціально інклюзивного суспільства в країнах ЄС;
- Фонд справедливого переходу для підтримки регіонів, які найбільше постраждали від переходу до кліматичної нейтральності.

Основна частина фінансування політики сприяння зосереджена на менш розвинених європейських країнах та регіонах, щоб допомогти їм надолужити втрачену та скоротити економічну, соціальну та територіальну нерівність, яка все

ще існує в ЄС. Фонд справедливого переходу знижує соціально-економічні витрати, викликані зміною клімату, підтримуючи економічну диверсифікацію і реконверсію відповідних територій, допомагаючи людям адаптуватися до ринку праці, що змінюється.

Такий підхід ЄС до інвестиційної співпраці є підґрунтям, щоб припустити, що для України доцільним є розробка інструментів захисту стратегічних інтересів та відповідної інвестиційної політики, щоб в подальшому забезпечити ефективне інвестиційне співробітництво України з країнами ЄС.

Отже, на сьогодні в ЄС створюються умови для розвитку інвестиційного співробітництва між країнами всередині ЄС та поза ним. Так, Європейський портал інвестиційних проектів та європейський центр інвестиційного консультування було створено, щоб допомогти інвестиційному фінансуванню досягти реального сектору економіки. Центр надає технічну допомогу та підтримку. Він об'єднує існуючі програми технічної допомоги ЄІБ та надає додаткові консультаційні послуги у випадках, які не охоплені існуючими програмами. Портал проектів допоможе потенційним інвесторам знайти інформацію про кожен проект та інвестиційні можливості. Сприяння інвестиціям сприяє розкриттю інвестиційних можливостей, особливо малих та середніх підприємств. Це також має принести користь країнам, що розвиваються, оскільки європейським та іноземним інвесторам буде простіше інвестувати, вести свою повсякденну діяльність і розширювати свої існуючі інвестиції. Політика сприяння є основною інвестиційною політикою ЄС. Політика сприяння націлена на всі регіони та міста Європейського Союзу з метою підтримки створення робочих місць, конкурентоспроможності бізнесу, економічного зростання, сталого розвитку та покращення якості життя громадян. Для досягнення цих цілей та задоволення різноманітних потреб у галузі розвитку у всіх регіонах ЄС на Політику сприяння на 2021–2027 роки було виділено 392 млрд. євро - майже третину всього бюджету ЄС.

Висновки до розділу 2

Проведене дослідження дозволяє зробити наступні висновки.

Отже, протягом 2015-2017 рр. спостерігалася чітка динаміка до скорочення ПІІ в країнах ЄС із рівня в 488 млрд євро в 2015 році до 376 млрд. євро, тобто - 22,95%, а також до 277 млрд. євро в 2017 році, тобто – 26,33%. В 2018 році відбулося зростання ПІІ до рівня в 481,0 млрд. євро, тобто на 73,65%. В 2019 році почалася тенденція до скорочення ПІІ на -30,35%. В ЄС пандемія COVID-19 призвела до ще більш серйозних наслідків порівняно із середнім світовим показником: приплив ПІІ впав на 71% до 98 млрд євро у 2020 році порівняно з 335 млрд євро у 2019 році. У 2020 році приплив ПІІ становив лише 0,7% від ЄС-27. За період 2015-2020 років частка країн ЄС в світових прямих інвестиціях мала динаміку до скорочення із рівня в 25,64% в 2015 році до 11,07% в 2020 році. Міжнародна інвестиційна позиція країн Єврозони протягом 2016 року зросла на 30,26% до рівня в -936,7 млрд. євро, проте в 2017 році при скороченні на -51,73% становила -1421,2 млрд. євро. В 2018 році міжнародна інвестиційна позиція зросла на 39% до рівня в 866,6 млрд. євро, а в 2019 році при зростанні на 40,37% склала - 516,7 млрд. євро. В 2020 році при скороченні на 6,59% міжнародна інвестиційна позиція країн Єврозони становила -550,7 млрд. євро.

Таким чином, позитивне сальдо рахунку поточних операцій ЄС у 2020 р. було здебільшого засноване на значному позитивному сальдо рахунку товарів (2,5 % ВВП), тоді як рахунок послуг вносив лише 0,4 % ВВП, а рахунок первинних доходів – 0,2 % ВВП у позитивне сальдо, а рахунок вторинних доходів (-0,5% ВВП) зафіксував дефіцит. Рахунок операцій із капіталом також показав невелике негативне сальдо (-0,2% ВВП). Серед країн ЄС найбільший дефіцит бюджету в 2020 році мала Франція із дефіцитом в розмірі -211,47 млрд. євро. За нею йшла Італія із рівнем в -156,86 млрд. євро та Німеччина із показником дефіциту бюджету в розмірі -139,62 млрд. євро. Країнами із найменшим рівнем бюджетного дефіциту був Кіпр - -1,19 млрд. євро, Мальта -1,3 млрд. євро. Протягом досліджуваного періоду обсяг ВВП країн ЄС мав чітку динаміку до скорочення із рівня в 14447,941 млрд. дол. в

2015 році до рівня в 12214,62 млрд. дол. в 2020 році. Так, негативний приріст в 2018 році становив -3,46%, в 2019 році - -3,37%, в 2020 році - -4%, а в 2021 році - -2,69%.

Отже, на сьогодні в ЄС створюються умови для розвитку інвестиційного співробітництва між країнами всередині ЄС та поза ним. Так, Європейський портал інвестиційних проектів та європейський центр інвестиційного консультування було створено, щоб допомогти інвестиційному фінансуванню досягти реального сектору економіки. Центр надає технічну допомогу та підтримку. Він об'єднує існуючі програми технічної допомоги ЄІБ та надає додаткові консультаційні послуги у випадках, які не охоплені існуючими програмами. Портал проектів допоможе потенційним інвесторам знайти інформацію про кожен проект та інвестиційні можливості. Сприяння інвестиціям сприяє розкриттю інвестиційних можливостей, особливо малих та середніх підприємств. Це також має принести користь країнам, що розвиваються, оскільки європейським та іноземним інвесторам буде простіше інвестувати, вести свою повсякденну діяльність і розширювати свої існуючі інвестиції. Політика сприяння є основною інвестиційною політикою ЄС. Політика сприяння націлена на всі регіони та міста Європейського Союзу з метою підтримки створення робочих місць, конкурентоспроможності бізнесу, економічного зростання, сталого розвитку та покращення якості життя громадян. Для досягнення цих цілей та задоволення різноманітних потреб у галузі розвитку у всіх регіонах ЄС на Політику сприяння на 2021–2027 роки було виділено 392 млрд. євро - майже третину всього бюджету ЄС.

РОЗДІЛ 3

ІНВЕСТИЦІЙНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ПЕРСПЕКТИВНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СПІВПРАЦІ

3.1. Характеристика актуального стану інвестиційного співробітництва України та країн Європейського Союзу

Протягом 2017-2021 рр. відбувалося щорічне зростання обсягу прямих ношених інвестицій в Україну з країн ЄС (рис. 3.1).

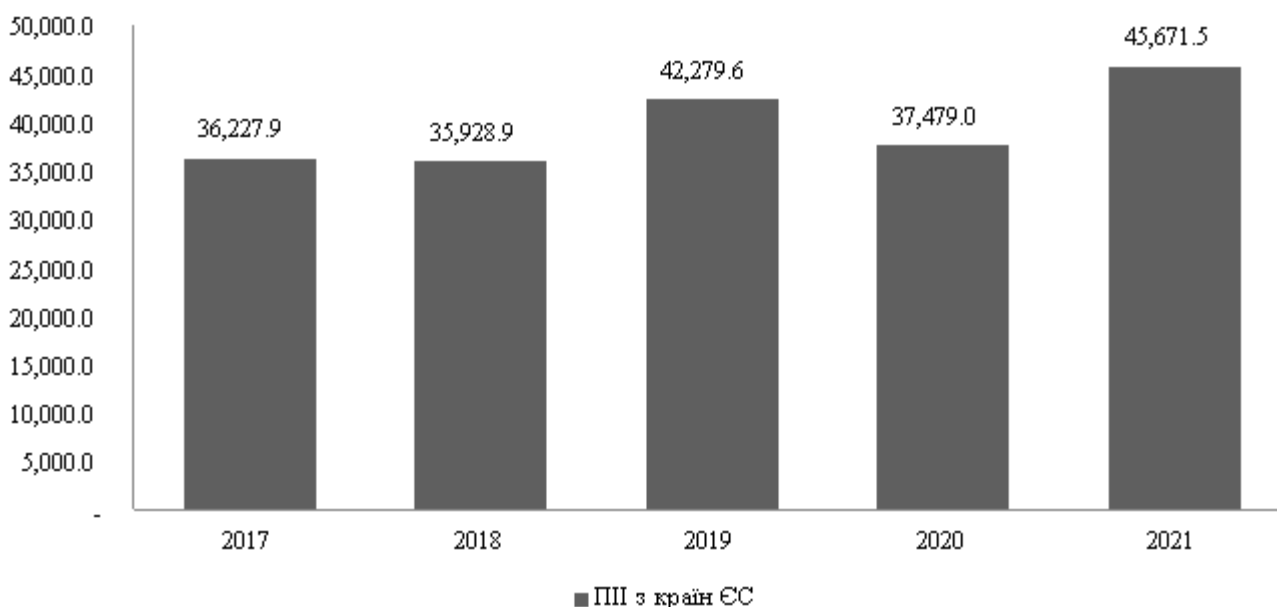

Рис. 3.1. Динаміка прямих іноземних інвестицій з країн ЄС в Україну в 2017-2021 рр., млн. дол.

Примітка. Побудовано автором за даними Національного банку

Так, протягом 2017 року обсяг прямих інвестицій становив 36,277 млрд. дол., а в 2018 році при зменшенні на -0,83% становив 35,928 млрд. дол. В 2019 році при зростанні на 17,68% прями інвестиції становили 42,279 млрд. дол. В 2020 році прями інвестиції зменшилися на 11,35% до рівня в 37,479 млрд. дол., а в 2021 році при зростанні на 21,86% ПІІ з країн ЄС становили 45,671 млрд. дол.

Динаміка частки прямих іноземних інвестицій з України в країни ЄС в 2017-2021 рр. мала тенденцію до скорочення із рівня в 75,85% до 73,51% в 2021 році (рис. 3.2).

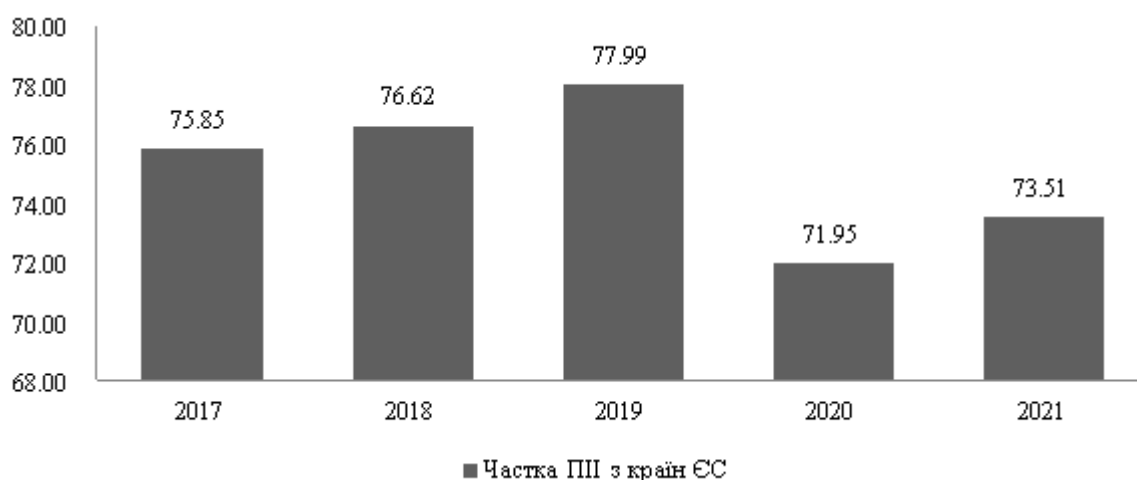

Рис 3.2. Динаміка частки прямих іноземних інвестицій з України в країни ЄС в 2017-2021 рр., %

Примітка. Побудовано автором за даними Національного банку

Динаміка обсягів інвестицій в економіку України з країн ЄС протягом 2017-2021 рр. мала динаміку до зростання (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Динаміка обсягів інвестицій в економіку України з країн ЄС протягом 2017-2021 рр., млн. дол.

	2017	2018	2019	2020	2021
ПІІ з країн ЄС	36 227,9	35 928,9	42 279,6	37 479,0	45 671,5
Австрія	1 387,0	1 170,3	1 496,1	1 671,0	1 938,4
Бельгія	79,4	83,0	77,4	87,1	99,2
Болгарія	63,8	69,1	89,7	92,0	100,7
Греція	42,8	55,8	41,5	36,5	39,5
Данія	233,8	246,5	288,4	338,5	340,1
Естонія	220,7	280,7	178,9	189,3	208,8
Ірландія	39,8	42,1	28,4	44,6	143,1
Іспанія	153,1	196,3	217,8	149,7	93,3
Італія	324,0	342,2	374,7	347,8	351,6
Латвія	63,0	96,4	76,7	107,3	111,0
Литва	137,9	158,2	246,0	210,9	212,7
Люксембург	766,9	808,5	830,6	1 265,7	1 206,8
Мальта	399,7	487,9	68,6	755,6	737,7
Нідерланди	9 084,1	9 617,1	11 686,3	9 855,1	13 440,4
Німеччина	2 401,7	2 289,1	2 505,0	2 321,7	2 887,8

Продовження таблиці 3.1.

Польща	824,	822,	925,	910,	1 139,
Португалія	7,	8,	9,	9,	13,
Румунія	28,	26,	19,	21,	26,
Словацьчина	167,	146,	191,	211,	280,
Словенія	55,	61,	69,	62,	50,
Велика Британія	2 616,	2 338,	2 724,	2 722,	3 069,
Угорщина	356,	514,	379,	395,	479,
Фінляндія	138,	116,	98,	97,	125,
Франція	949,	788,	1 149,	1 038,	1 240,
Хорватія	1,	1,	5,	4,	6,
Чехія	170,	160,	175,	193,	213,
Швеція	505,	454,	591,	579,	716,
Кіпр	15 009,	14 547,	17 734,	16 481,	19 469,

Примітка. Складено автором за даними Національного банку

За період 2017-2021 рр. найбільший обсяг інвестицій в Україну надійшло із Кіпру та Нідерландів. Так, обсяг інвестицій з Кіпру в Україну за досліджуваний період зріс із рівня в 15,009 млрд. дол. в 2017 році до рівня в 19,469 млрд. дол. в 2021 році. В структурі інвестиції з Кіпру становили від 31% до 32% в 2021 році.

Таблиця 3.2

Динаміка темпів приросту інвестицій в економіку України з країн ЄС
протягом 2017-2021 рр., %

Країни	2018/2017	2019/2018	2020/2019	2021/2020	2021/2017
Усього з країн ЄС	-0,83	17,68	-11,35	21,86	26,07
Австрія	-15,62	27,83	11,69	16,00	39,75
Бельгія	4,44	-6,69	12,49	13,95	24,92
Болгарія	8,43	29,70	2,60	9,46	57,96
Греція	30,14	-25,62	-12,10	8,48	-7,69
Данія	5,44	17,03	17,36	0,48	45,51
Естонія	27,17	-36,24	5,81	10,27	-5,40
Ірландія	6,00	-32,62	56,96	221,04	259,87
Іспанія	28,28	10,91	-31,25	-37,70	-39,06
Італія	5,64	9,50	-7,19	1,09	8,53
Латвія	53,14	-20,43	39,81	3,45	76,23
Литва	14,77	55,49	-14,26	0,82	54,26
Люксембург	5,42	2,74	52,39	-4,65	57,37
Мальта	22,07	-85,94	1001,24	-2,37	84,54
Нідерланди	5,87	21,52	-15,67	36,38	47,95
Німеччина	-4,69	9,43	-7,32	24,38	20,24
Польща	-0,23	12,52	-1,62	25,17	38,23
Португалія	22,68	11,96	-2,97	36,60	82,06

Продовження таблиці 3.2

Румунія	-8,28	-25,38	11,52	22,66	-6,39
Словаччина	-12,58	30,38	10,70	32,72	67,45
Словенія	10,75	13,63	-9,67	-19,74	-8,76
Велика Британія	-10,64	16,53	-0,08	12,74	17,30
Угорщина	44,46	-26,14	4,07	21,23	34,61
Фінляндія	-15,47	-16,01	-0,11	28,60	-8,81
Франція	-16,95	45,90	-9,72	19,44	30,65
Хорватія	-22,42	247,14	-11,95	32,64	214,51
Чехія	-6,15	9,23	10,51	9,99	24,61
Швеція	-10,24	30,20	-2,04	23,69	41,59
Кіпр	-3,08	21,91	-7,06	18,13	29,72
Усього в Україні	-1,82	15,60	-3,91	19,27	30,08

Примітка. Складено автором за даними Національного банку

Обсяг прямих інвестицій з Нідерландів збільшився із рівня в 9,084 млрд. дол. в 2017 році до 13,440 млрд. дол. в 2021 році. В структурі іноземних інвестицій інвестиції з Нідерландів становили від 19% до 21,63%.

Таблиця 3.3

Динаміка структури інвестицій в економіку України з країн ЄС протягом
2017-2021 рр., %

Країни	2017	2018	2019	2020	2021
Усього з країн ЄС	75,85	76,62	77,99	71,95	73,51
Австрія	2,90	2,50	2,76	3,21	3,12
Бельгія	0,17	0,18	0,14	0,17	0,16
Болгарія	0,13	0,15	0,17	0,18	0,16
Греція	0,09	0,12	0,08	0,07	0,06
Данія	0,49	0,53	0,53	0,65	0,55
Естонія	0,46	0,60	0,33	0,36	0,34
Ірландія	0,08	0,09	0,05	0,09	0,23
Іспанія	0,32	0,42	0,40	0,29	0,15
Італія	0,68	0,73	0,69	0,67	0,57
Латвія	0,13	0,21	0,14	0,21	0,18
Литва	0,29	0,34	0,45	0,40	0,34
Люксембург	1,61	1,72	1,53	2,43	1,94
Мальта	0,84	1,04	0,13	1,45	1,19
Нідерланди	19,02	20,51	21,56	18,92	21,63
Німеччина	5,03	4,88	4,62	4,46	4,65
Польща	1,73	1,75	1,71	1,75	1,83
Португалія	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02
Румунія	0,06	0,06	0,04	0,04	0,04
Словаччина	0,35	0,31	0,35	0,41	0,45
Словенія	0,12	0,13	0,13	0,12	0,08
Угорщина	0,75	1,10	0,70	0,76	0,77

Продовження таблиці 3.3

Фінляндія	0,29	0,25	0,18	0,19	0,20
Велика Британія	5,48	4,99	5,03	5,23	4,94
Франція	1,99	1,68	2,12	1,99	2,00
Хорватія	0,00	0,00	0,01	0,01	0,01
Чехія	0,36	0,34	0,32	0,37	0,34
Швеція	1,06	0,97	1,09	1,11	1,15
Кіпр	31,42	31,02	32,71	31,64	31,34
Усього в Україні	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Примітка. Складено автором за даними Національного банку

В структурі отриманих інвестицій доцільно виділити наступні групи регіонів:

- регіони, що отримують до 3% прямих інвестицій: Вінницька, Волинська, Житомирська, Закарпатська, Запорізька, Івано-Франківська, Кіровоградська, Луганська, Миколаївська, Рівненська, Чернігівська, Чернівецька, Черкаська, Хмельницька, Тернопільська та Сумська;
- регіони, що отримують від 3 до 5%: Донецька, Київська, Одеська, Полтавська, Львівська;
- регіони, що отримують понад 5%: Дніпропетровська, м. Київ.

Таблиця 3.4

Динаміка структури прямих іноземних інвестицій за регіонами України з країн ЄС в 2017-2021 рр.

Область	Обсяги, млн. грн.					Абсолютний приріст, %		
	2017	2018	2019	2020	2021	2020-2019	2021-2020	2021-2017
Усього	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0	0,0	0,0
Вінницька	0,6	0,6	0,6	0,7	0,7	0,1	0,0	0,1
Волинська	0,8	0,8	0,8	0,8	0,9	0,0	0,1	0,1
Дніпропетровська	12,5	11,2	11,7	10,7	10,6	-1,0	-0,1	-1,9
Донецька	5,4	4,0	3,5	3,9	3,9	0,4	0,0	-1,5
Житомирська	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,0	0,0	0,0
Закарпатська	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	0,0	0,0	0,0
Запорізька	2,1	2,8	2,9	2,7	2,5	-0,2	-0,2	0,4
Івано-Франківська	2,6	2,6	2,9	2,7	2,0	-0,2	-0,7	-0,6
Київська	5,0	4,9	5,0	4,9	4,6	-0,1	-0,3	-0,4
Кіровоградська	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,0	0,0	0,0
Луганська	1,4	1,4	1,4	1,3	1,2	-0,1	-0,1	-0,2
Львівська	3,2	2,7	2,9	2,9	3,1	0,0	0,2	-0,1
Миколаївська	0,7	0,7	0,7	0,7	0,9	0,0	0,2	0,2
Одеська	4,1	3,9	3,8	3,8	3,6	0,0	-0,2	-0,5

Продовження таблиці 3.4

Полтавська	3,1	3,2	3,2	3,1	3,3	-0,1	0,2	0,2
Рівненська	0,6	0,5	0,4	0,4	0,4	0,0	0,0	-0,2
Сумська	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,0	0,0	0,0
Тернопільська	0,2	0,2	0,1	0,3	0,1	0,2	-0,2	-0,1
Харківська	4,7	2,1	2,0	2,0	2,1	0,0	0,1	-2,6
Херсонська	0,7	0,6	0,7	0,6	0,7	-0,1	0,1	0,0
Хмельницька	0,5	0,5	0,5	0,6	0,6	0,1	0,0	0,1
Черкаська	1,1	1,1	1,1	1,0	1,0	-0,1	0,0	-0,1
Чернівецька	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	-0,1
Чернігівська	0,3	0,8	1,4	1,3	1,2	-0,1	-0,1	0,9
м.Київ	47,8	52,9	51,7	52,9	54,0	1,2	1,1	6,2

Примітка. Складено автором за даними Національного банку

Отже, протягом 2017 року обсяг прямих інвестицій становив 36,277 млрд. дол., а в 2018 році при зменшенні на -0,83% становив 35,928 млрд. дол. В 2019 році при зростанні на 17,68% прямі інвестиції становили 42,279 млрд. дол. В 2020 році прямі інвестиції зменшилися на 11,35% до рівня в 37,479 млрд. дол., а в 2021 році при зростанні на 21,86% ПІІ з країн ЄС становили 45,671 млрд. дол. За період 2017-2021 рр. найбільший обсяг інвестицій в Україну надійшло із Кіпру та Нідерландів. Так, обсяг інвестицій з Кіпру в Україну за досліджуваний період зріс із рівня в 15,009 млрд. дол. в 2017 році до рівня в 19,469 млрд. дол. в 2021 році. В структурі інвестицій з Кіпру становили від 31% до 32% в 2021 році. Обсяг прямих інвестицій з Нідерландів збільшився із рівня в 9,084 млрд. дол. в 2017 році до 13,440 млрд. дол. в 2021 році. В структурі іноземних інвестицій інвестиції з Нідерландів становили від 19% до 21,63%.

3.2. Заходи стимулу для інвестиційного співробітництва України та країн Європейського Союзу

Сьогодні доцільно виділити такі питання, що стають на заваді залучення європейських інвестицій в українську економіку:

1) недоліки правового нагляду, у тому числі проблеми вдосконалення законодавства про іноземні інвестиції щодо забезпечення безпеки прибутків інвесторів, дотримання їх прав та виконання договорів;

- 2) часті зміни інвестиційного законодавства;
- 3) відсутність дієвого законодавства;
- 4) податкова система недосконала, ринок цінних паперів нестабільний;
- 5) відсутність міжнародної довіри України як країни-позичальника (низький рейтинг у світових рейтингах);
- 6) економічна та політична нестабільність, військові дії;
- 7) несприятливі соціальні умови, у тому числі корупція та злочинність, з розвиненим тіньовим сектором;
- 8) відсутність достовірної та своєчасної інформації про стан інвестиційного клімату;
- 9) недостатньо розвинена інфраструктура, утруднена закупівля сировини та матеріалів;
- 10) незрозумілий розподіл влади в контексті децентралізації;
- 11) неефективна система страхування та судова система.

Підсумовуючи судову практику в судовій справі щодо захисту європейських інвесторів, існують такі недоліки в роботі українського судочинства (див. Рис. 3.3):

- накладення арешту на майно відповідного іноземного інвестора до винесення рішення у справі;
- негайне виконання судових рішень, позбавляючи підсудних часу на оскарження;
- неправильне визначення справжнього відповідача у справі;
- приймати протилежні рішення щодо змісту в одній і тій же ситуації;
- відмовитися від проведення експертних досліджень тощо, коли це необхідно.

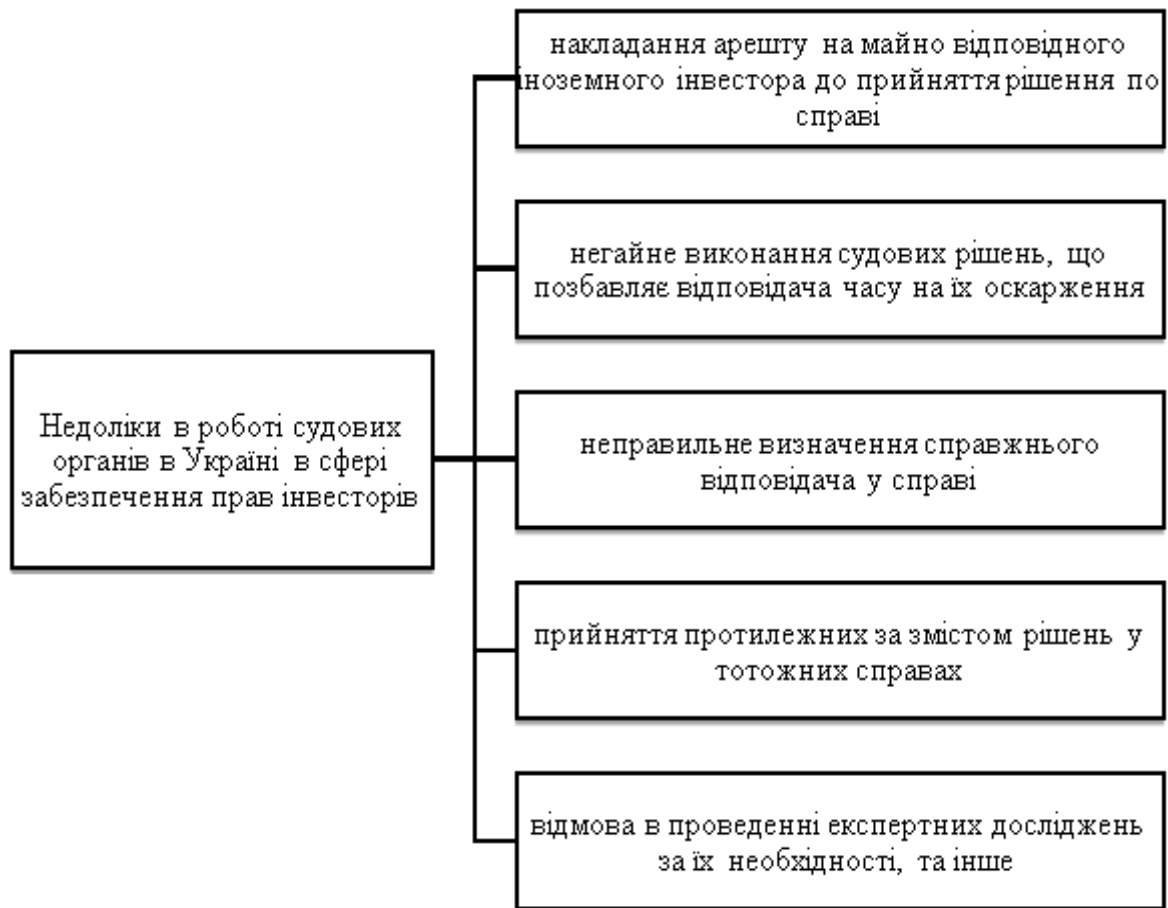

Рис. 3.3. Недоліки в роботі судових органів в Україні в сфері забезпечення прав інвесторів

Джерело: Яхно Т.П. Пріоритетні напрями формування інвестиційної співпраці України із країнами Європейського Союзу. Економічний часопис – XXI. 2014. № 5–6. С. 21–24; Нагорняк І. Детально про новий інвестиційний план ЕС : можливості та виклики для України. Європейська правда. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.euointegration.com.ua/rus/articles/2018/06/14/7083085/>

Для вирішення цих питань та значного збільшення ПІІ з країн ЄС доцільно почати з того, що буде створена програма підтримки європейських інвесторів на державному рівні, яка сприятиме залученню іноземного капіталу в країну.

Інвестиційні плани та механізми Європейського Союзу в рамках ЄЗК зазвичай передбачають підтримку країн-членів ЄС, хоча деякі документи містять положення про створення альянсів та партнерських відносин з третіми країнами.

Незважаючи на те, що Європейський зелений курс орієнтований на галузеві стратегії для країн ЄС, існує кілька шляхів, якими він може підтримати інші

держави з подібними цілями. У повідомленні про Європейський зелений курс зазначається, що ЄС буде продовжувати свої постійні ініціативи з третіми країнами з питань зміни клімату та захисту навколишнього середовища, зокрема, з питань скорочення субсидій на викопне паливо, підвищення сталого фінансування та поступової ліквідації вугільних електростанцій. ЄС також буде взаємодіяти з багатосторонніми установами, щоб вони припинили фінансувати інфраструктуру для викопного палива. Основні способи отримання третіми країнами підтримки від ЄС – це обмежене пряме фінансування з бюджету та програми міжнародної допомоги.

Хоча фінансування ЄС в основному доступне для держав-членів, є кілька джерел, відкритих і для третіх країн. Вони дають можливість Україні наблизити свій політичний та економічний курс до нових політичних рамок ЄС. Програма «Горизонт Європа», яка підтримуватиме дослідження та інновації у 2021-2027 рр., до 2027 року можливо отримає близько 85 млрд євро з бюджету ЄС. В 2021 році Україна отримала 800 тис. євро на реалізацію 2-х запропонованих Україною проектів.

Проекти, що переслідують кліматичні цілі, отримуватимуть 35% коштів за програмою «Горизонт», а її другий компонент також включає такі галузі досліджень, як охорона здоров'я, інклюзивне та безпечне суспільство, цифрові технології та промисловість, продовольство та природні ресурси. До того ж п'ять місій будуть формувати роботу програми, що включає такі сфери як адаптація до змін клімату; боротьба з раком; кліматично нейтральні та розумні міста; здорові океани, моря, прибережні та внутрішні води; здоров'я ґрунту та продовольство.

Україна була однією з 16 країн - асоційованих членів програми-попередника – «Горизонт 2020» – це особливий статус, що дозволяє брати участь у програмі на тих самих умовах (наскільки це можливо), що і держави-члени. Однак Україна має такий статус за попередньою програмою і тепер їй потрібно подати заявку на членство повторно.

ЄС розпочне перемовини з третіми країнами у 2021 році, а угоди укладе у другій половині року. Хоча статус асоційованого члена вимагатиме фінансового

внеску, він надасть Україні доступ до коштів програми «Горизонт Європа».

Розмір фінансового внеску базуватиметься на ВВП країни та двосторонній угоді, яку вона укладе з ЄС. Раніше внесок України у програму «Горизонт 2020» визначався на основі ВВП та ВВП країн-членів ЄС. Було домовлено, що частина фінансового внеску України (до 50%) може бути покрита інструментами допомоги ЄС на прохання країни. У період з 2014 по липень 2020 року українські учасники залучили 31,8 млн євро за 182 грантами. Що важливо, МСП отримали 50,8% всього фінансування, решта надійшла науковим та освітнім установам, органам державної виконавчої влади.

Програма «Горизонт Європа» також запровадить європейські партнерства, спрямовані на залучення різних зацікавлених сторін до вирішення деяких проблем, з якими стикається ЄС шляхом досліджень та інновацій. Запропоновані кандидати розбиті на шість кластерів:

- охорона здоров'я;
- цифрові технології;
- промисловість;
- космос;
- клімат, енергія та мобільність;
- продовольство, біоекономіка, природні ресурси, сільське господарство

та навколишнє середовище.

Деякі із запропонованих партнерських програм-кандидатів залучатимуть треті країни, хоча якщо Україна стане асоційованим членом, вона може брати участь у всіх них. Партнерські відносини, зокрема, можуть бути сумісно засновані Європейською Комісією, що означає, що Україна могла б долучитися до досліджень, які становлять особливий інтерес для її національних пріоритетів, та отримати частину фінансування проекту від ЄС. Україна має намір стати країною - асоційованим членом програми «Горизонт Європа», і ЄС уже привітав цю готовність, як було заявлено на 22-му саміті Україна-ЄС.

“Європейська зелена угода” (InvestEU) – запропонована інвестиційна програма ЄС на 2021-2027 роки, яка повинна допомогти державам-членам

відновитись після економічної та соціальної кризи. Основна функція InvestEU полягає у наданні гарантій для інвестицій партнерів-виконавців, таких як ЄІБ, та розблокуванні державних та приватних інвестицій (45% загальних гарантій або 34 млрд євро). Деякі країни, що не є членами ЄС, можуть бути частиною певних фінансових продуктів, якщо вони зроблять внески в InvestEU у сферах сталої інфраструктури, досліджень, інновацій та діджиталізації, МСП та соціальних інвестицій.

Україна також могла б отримати підтримку Європейського Союзу не лише через суто фінансові інструменти, а й використовувати можливості для розвитку взаємовигідних партнерських відносин.

Наразі Україна приєдналася до ряду альянсів, які створюються або будуть створені в рамках Європейського зеленого курсу, таких як Альянс чистого водню (деякі державні та приватні компанії вже приєдналися), Батарейковий альянс, Сировинний альянс, а також альянси у сфері низьковуглецевих галузей, промислових хмар та платформ. Дане приєднання в майбутньому надасть змоги українському бізнесу та економіці загалом залучити фінансові потоки, та отримувати певну технічну допомогу.

Ще одна сфера розвитку партнерських відносин між ЄС та третіми країнами – це біорізноманіття. У своїй Стратегії біорізноманіття до 2030 року Союз зобов'язується підтримувати країни у всьому світі у їхній боротьбі проти втрати біорізноманіття, включаючи своїх сусідів. Європейський Союз уже допомагав третім країнам у цій галузі, збільшивши свою фінансову допомогу вдвічі за попереднє десятиліття, і продовжить цю підтримку після 2020 року.

ЄС, імовірно, продовжить деякі програми та інструменти, що існують, доповнивши їх новими. Хоча основна частина коштів зазвичай виділяється на африканські та найменш розвинені країни, ЄС надаватиме міжнародне фінансування і для східних сусідів. Тому, з метою збереження біорізноманіття, Україна могла б звернутися за допомогою до Європейського Союзу.

Пряме фінансування та нові партнерські відносини – це можливості, що постають із пріоритетів Європейського зеленого курсу та фінансових планів ЄС на

наступний період. Національні стейкхолдери можуть шукати підтримки за допомогою існуючих та новостворених інструментів. Український уряд повинен:

- стежити за прогресом ЄС у розробці, встановленні правил та затвердженні фінансових механізмів, призначених для держав-членів, які дозволяють певну форму участі третіх країн, ініціювати переговори та розвивати діалог для укладення угод, необхідних для використання механізмів (наприклад, про асоційоване членство в програмі «Горизонт Європа»);

- стежити за прогресом ЄС у розробці, встановленні правил та затвердженні фінансових механізмів, призначених для міжнародної допомоги, і готуватися до подання заяви навіть тоді, коли механізми ще не затверджені остаточно;

- визначити можливості у секторах, які мають пріоритет у політиці ЄЗК, таких як нові партнерства, та інформувати підприємства й бізнес-асоціації в Україні про наявні можливості, підтримувати їх розробкою відповідних керівних принципів (guidelines) та організацією семінарів, круглих столів і зустрічей з інвесторами для визначених підгалузей;

- розробляти нормативно-правову базу для стимулювання розвитку вищезазначених секторів та інвестицій у них.

Український бізнес повинен:

- відстежувати прогрес ЄС у розробці, встановленні правил та затвердженні фінансових механізмів, доступних для третіх країн, та за необхідності співпрацювати з урядом, щоб сприяти використанню Україною цих інструментів;

- приєднуватися до нових альянсів у цільових галузях для пошуку потенційних партнерств та використання можливостей нетворкінгу, які ці платформи надають для створення виробничих кластерів, досліджень і розробок та інших видів співпраці по ланцюгах створення вартості для сприяння передачі технологій та навчанню;

- визначати на основі постійного моніторингу та аналізу сфери, які будуть розвиватися відповідно до нещодавно визначених пріоритетів ЄС, де буде надаватися міжнародна допомога сусіднім країнам, та інвестувати в свої активи,

включаючи фізичні активи, дослідження та розробки, підвищення рівня своєї компетентності тощо.

Крім національного плану, необхідні заходи мають включати:

1) створення системи реальних інтересів для європейських інвесторів у конкретних галузях та регіонах (особливо створення реальних вільних економічних зон);

2) чіткий розподіл власності між суб'єктами господарювання та державними органами;

3) встановити стабільне економічне та зовнішньоторговельне законодавство;

4) зменшити податкове навантаження та спростити податкову систему;

5) запровадження приватної власності на землю;

6) створення механізму страхування європейських інвестицій.

Сьогодні в Україні залучення європейських інвестицій вимагає вирішення трьох основних завдань:

1) підвищення макроекономічної стабільності та покращення регуляторного середовища;

2) удосконалити політику залучення інвестицій;

3) встановити якісне та ефективне інвестиційне законодавство.

Вирішення першого питання потребує низки комплексних заходів, які потребують значних зусиль і змін у національній економіці, але вирішення другого питання потребує кроків, які не потребують значних ресурсів.

Інвестиційне законодавство являє собою правову норму, метою якої є регулювання відносин, що розвиваються у сфері залучення, продажу та контролю коштів для здійснення інвестиційної діяльності. Державне регулювання інвестицій має свої інструменти впливу на бізнес-середовище. Загальні інструменти управління для інвестиційного процесу включають:

- інформаційно-аналітична база даних;

- популяризація актуальних реформ і проектів.

Основними формами державного регулювання інвестиційної діяльності є:

- формування оптимального середовища для інвестування;

- безпосередню участь держави у втіленні проектів в реальність і інші форми регулювання.

До позитивних і стимулюючих умов, створених державою, належать:

- удосконалення систем оподаткування та амортизації;
- формування спеціального режиму оподаткування;
- створення сприятливих умов для використання природних ресурсів;
- розвиток лізингового бізнесу;
- запровадження системи періодичної переоцінки основних засобів підприємств.

Підтримка державою інвестиційної діяльності залежить від ключових галузей та цілей розвитку підприємств, які ставить перед собою держава. У більшості випадків підтримка пов'язана з підвищенням якості діяльності суб'єктів господарювання. Часто йдеться про технічне переоснащення, розширення, модернізацію, відновлення та придбання додаткової промислової власності чи обладнання.

Також доцільно здійснювати інформаційне забезпечення реалізації масштабних інвестиційно-інноваційних проектів, залучати інституційних інвесторів до регіону, щорічно організовувати роботу, готувати експозиції проектів для участі в міжнародних та міжрегіональних форумах та виставках.

З метою зниження інформаційних бар'єрів для виходу на регіональний інвестиційний ринок, підвищення привабливості регіональних інвестицій, прискорення процесу залучення інвестицій створено веб-сайт інформаційного порталу.

На національному рівні багато країн створили інвестиційні стимули, але більшість зусиль спрямовані на заохочення інвестицій (реклама їх розташування та надання переваг), а не на спрощення їхніх процедур (сприяння інвестиційному процесу).

Політика підвищення прозорості інформації, що зберігається інвесторами, забезпечення ефективності та дієвості адміністративних процедур і підвищення передбачуваності політичної ситуації має велике значення для поліпшення

інвестиційного клімату.

Для поліпшення інвестиційного клімату в Україні доцільним є впровадження ряду заходів, що стосуються змін в інвестиційних процесах і застосовуваних інвестиційних технологіях:

1) необхідно забезпечити можливість інформаційного і фінансового контролю за використанням ресурсів інвестора в Інтернеті, віддаленому на будь-яку відстань від місця вкладення ресурсів;

2) впровадження єдиних інформаційних стандартів механізмів забезпечення, бухгалтерської звітності, подання проектів та програм підприємств, регіонів в інформаційних системах;

3) створення інтегрованої інвестиційної інфраструктури (банківської, законодавчої, організаційної) інвестиційної служби;

управління інвестиційними процесами (в регіональному та галузевому аспектах);

5) розроблення, затвердження та фінансування інвестиційних проектів, що реалізуються в Україні на всіх рівнях: регіональному, державному, галузевому) спільно із зарубіжними країнами, а також інвестиційних проектів, що фінансуються з бюджетів усіх рівнів;

6) забезпечення експертизи інвестиційних проектів;

7) надання концесій іноземним інвесторам за результатами тендерів (аукціонів і тендерів);

8) надання державних гарантій всім суб'єктам інвестиційної діяльності незалежно від форми власності:

– рівні права при здійсненні інвестиційної діяльності;

– гласність в обговоренні інвестиційних проектів і право оскарження в суді будь-яких рішень, дій (бездіяльності) органів державної влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб;

9) стабільність прав суб'єкта інвестиційної діяльності. У випадках, коли діють закони, що встановлюють для суб'єктів інвестиційної діяльності інші правила, ніж ті, які діяли при укладенні договорів між ними, умови цих договорів залишаються в

силі, за винятком випадків, коли закон визначає, що його дія поширюється на відносини, що виникли раніше.

Також для активізації процесів іноземного інвестування необхідно здійснити низку першочергових заходів, зокрема (рис. 3.4):

1) розробити плани дій для забезпечення сприятливого інвестиційного клімату в рамках заявлених пріоритетів соціально-економічного розвитку, залучаючи до їх розробки та обговорення широке коло експертів, науковців, державних службовців та бізнесу;

2) розширити впровадження регіональних загальнодержавних адміністративних навчальних програм серед підприємців щодо підготовки інвестиційних пропозицій та розробки інвестиційних бізнес-планів;

3) забезпечити механізм надання національних послуг з підготовки та сертифікації спеціалістів у сфері інвестиційної діяльності;

4) впровадити заходи, спрямовані на посилення відповідальності органів виконавчої влади та представників органів місцевого самоврядування перед інвесторами за корупційні та інші дискримінаційні дії.

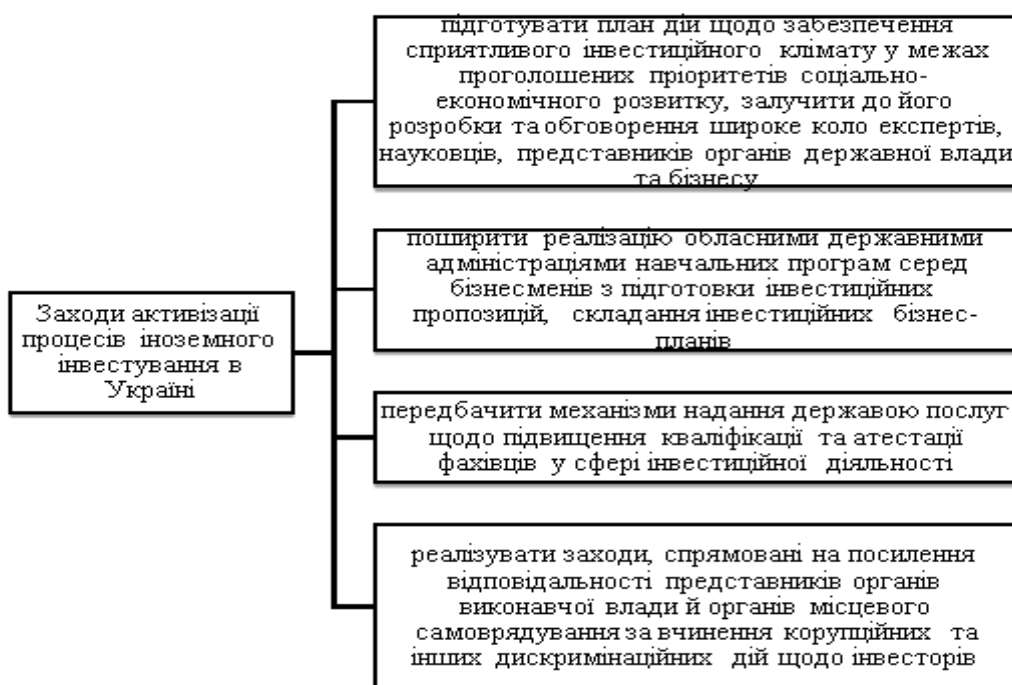

Рис. 3.4. Заходи активізації процесів іноземного інвестування в Україні

Джерело: Ткаченко Т. Напрямки оптимізації інвестиційної діяльності підприємства / Ткаченко Т., Шевчук Н., Гончарук І. // Агросвіт. 2017. № 7. С. 45–48.

Що стосується поліпшення нормативно-правового середовища, то необхідно орієнтуватися на міжнародне законодавство, а також законодавство інших країн, успішних в залученні інвестицій. Особливо гостро в цій сфері стоїть питання захисту прав власності. В даному випадку необхідно уникати негативного досвіду націоналізації підприємств, а також навпаки, приватизувати деякі з них для їх модернізації та підвищення конкурентоспроможності.

Крім того, в сфері законодавства необхідно підвищити прозорість адміністративних процедур і знизити рівень бюрократії. Потрібні певні правки для того, щоб інвестору було ясно, який державний орган відповідає за ту чи іншу процедуру.

Отже, сьогодні в Україні залучення європейських інвестицій вимагає вирішення трьох основних завдань: підвищення макроекономічної стабільності та покращення регуляторного середовища; удосконалити політику залучення інвестицій; встановити якісне та ефективне інвестиційне законодавство. Вирішення першого питання потребує низки комплексних заходів, які потребують значних зусиль і змін у національній економіці, але вирішення другого питання потребує кроків, які не потребують значних ресурсів. Для активізації процесів іноземного інвестування необхідно здійснити низку першочергових заходів, зокрема: розробити плани дій для забезпечення сприятливого інвестиційного клімату в рамках заявлених пріоритетів соціально-економічного розвитку, залучаючи до їх розробки та обговорення широке коло експертів, науковців, державних службовців та бізнесу; розширити впровадження регіональних загальнодержавних адміністративних навчальних програм серед підприємців щодо підготовки інвестиційних пропозицій та розробки інвестиційних бізнес-планів; забезпечити механізм надання національних послуг з підготовки та сертифікації спеціалістів у сфері інвестиційної діяльності; впровадити заходи, спрямовані на посилення відповідальності органів виконавчої влади та представників органів місцевого самоврядування перед інвесторами за корупційні та інші дискримінаційні дії.

3.3. Напрямки розвитку інвестиційного співробітництва України та країн Європейського Союзу

Іноземні інвестиції відіграють важливу роль в економіці будь-якої країни, і Україна не є винятком. Незважаючи на численні проблеми, які гальмують процес іноземного інвестування, інвестиційні перспективи в Україні є далекосяжними і вживаються впевнені заходи щодо покращення інвестиційного клімату. ЄС є великим інвестором в українську економіку, але є ще багато питань, які потребують вирішення, щоб зробити Україну більш привабливою для європейських та іноземних інвесторів.

Економіка України зазнавала кардинальних змін у 2014–2015 роках внаслідок анексії Автономної Республіки Крим, озброєної агресії на території окремих районів Донецької та Луганської областей. В 2015-2019 рр. Україна зазнала втрат у виробничих потужностях, руйнування інфраструктури, а також пов'язаний з цим дефіцит енергоресурсів та сировини, логістичні проблеми та зупинення ключових промислових підприємств на сході.

Аналіз міжнародних рейтингів конкурентоспроможності дозволив виявити ризики та оцінити інвестиційний потенціал України на найближчу перспективу, встановити, що поряд із проблемами існує низка переваг, які є потенційними можливостями підвищення інвестиційної привабливості вітчизняної економіки для європейських інвесторів. Серед них:

- вигідне геополітичне становище;
- високий рівень доступності природних ресурсів;
- висококваліфікована робоча сила;
- ємний споживчий ринок.

Аналізуючи іноземні інвестиції за видами діяльності, можна побачити, що вони спрямовуються на вже розвинені сфери економічної діяльності. Зокрема, в промисловості: переробка, видобуток корисних копалин, виробництво та розподіл електроенергії, газу та води тощо. Натомість іноземний капітал поступається місцем високотехнологічним галузям, таким як машинобудування, авіація, електроніка

тощо, хоча ці галузі в Україні найбільше потребують капітальних вкладень для модернізації, інтенсифікації та інноваційного розвитку.

Для того, щоб покращити інвестиційний клімат в Україні та зробити її більш привабливою для іноземних інвесторів, необхідно розробити довгостроковий детальний план, який включає низку заходів щодо покращення інвестиційного клімату:

- реформа чинного законодавства та реструктуризація податкової системи;
- модифікація системи державних гарантій;
- тісніша співпраця з країнами ЄС, які ще не стали активними інвесторами в українську економіку, з метою мінімізації ризику зміни політики в основних країнах-донорах;
- запровадження безпосередньої участі у моніторингу використання іноземних інвестицій, інвестиційних установ для досліджень та його покращення;
- підвищення рівня інвестицій у галузі, які є дуже перспективними та важливими для української економіки, але недостатньо швидко окупаються (зокрема сільське господарство);
- запровадження механізмів приватизації землі для нерезидентів, що позитивно вплине на можливості іноземних інвестицій.

Транскордонне співробітництво є одним із ефективних інструментів зміцнення інвестиційного співробітництва між ЄС та Україною та просуванням членства в ЄС, що підтверджує досвід більшості європейських країн. Це досягається, зокрема, шляхом створення та активної участі територіальної громади прикордонної держави в Європейській регіональній асоціації.

Співпраця в рамках Єврозони може посилити інвестиційне співробітництво між регіоном України та сусідніми країнами-членами ЄС. Транскордонне співробітництво між Україною та ЄС відбувається на міждержавному та територіальному рівні, рівні територіальної громади та місцевого самоврядування вздовж спільних кордонів із західними сусідами (Польщею, Словаччиною, Угорщиною, Румунією).

Інвестиційне співробітництво між Україною та ЄС є досить складною

системою взаємовідносин, яка формується шляхом всебічної взаємодії регіональної, національної та наднаціональної політики ЄС та відповідних інструментів співпраці на всіх рівнях. Важливу роль у цій складній взаємодії відіграють різноманітні фінансово-економічні інститути та інвестиційні інститути, асоціації та різноманітні фонди та програми розвитку країн-партнерів (рис. 3.5).

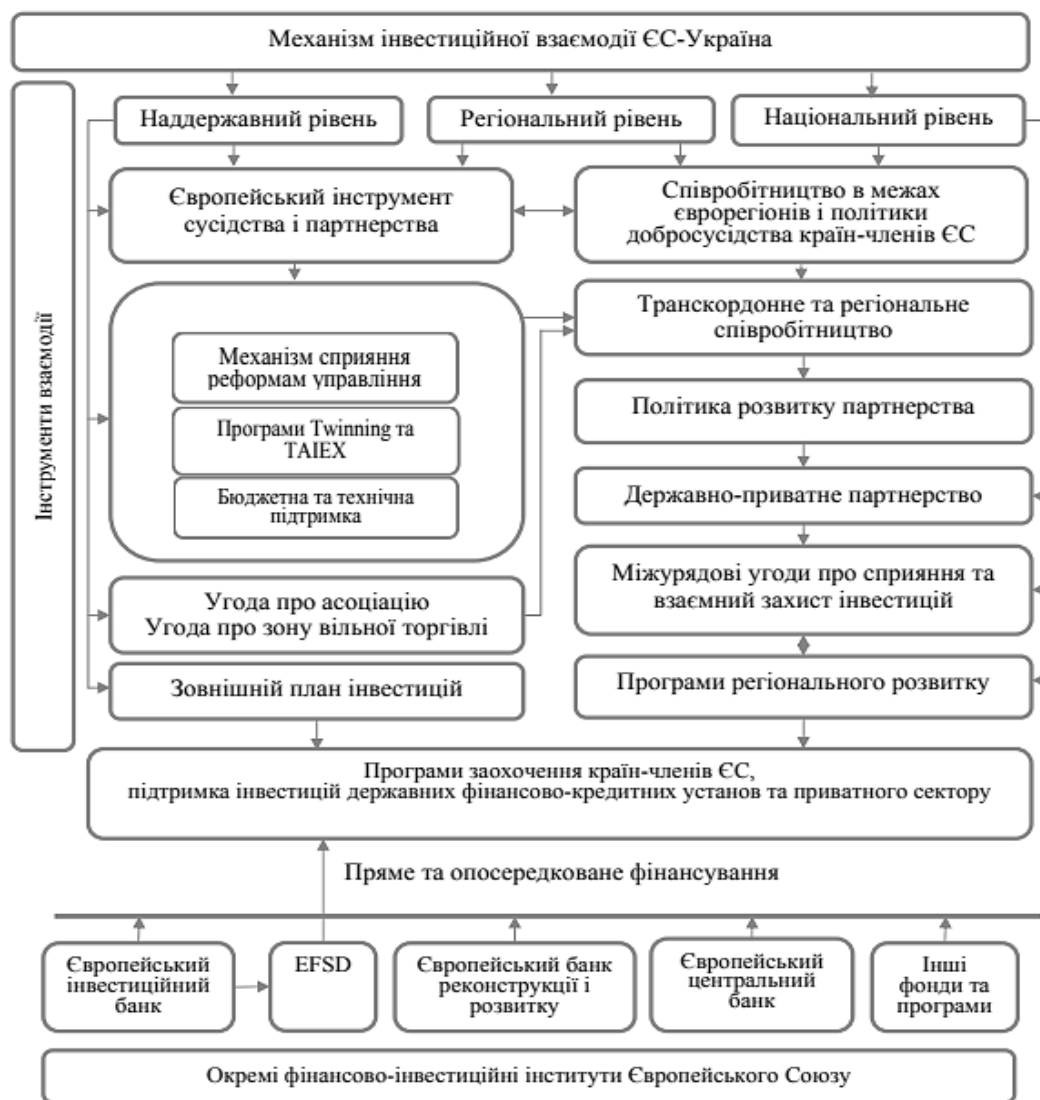

Рис. 3.5. Механізм інвестиційної взаємодії ЄС-Україна

Джерело: Ткаченко Т. Напрямки оптимізації інвестиційної діяльності підприємства/ Ткаченко Т., Шевчук Н., Гончарук І. // Агросвіт. 2017. № 7. С. 45–48

Значна увага ЄС приділяється саме підтримці інвестиційних проектів як засобами безпосереднього фінансування, так і опосередковано через створення відповідних програм заохочення країн-членів до здійснення капіталовкладень у перспективні бізнес-проекти.

Висновки до розділу 3

Проведене дослідження дозволяє зробити наступні висновки.

Отже, протягом 2017 року обсяг прямих інвестицій становив 36,277 млрд. дол., а в 2018 році при зменшенні на -0,83% становив 35,928 млрд. дол. В 2019 році при зростанні на 17,68% прямі інвестиції становили 42,279 млрд. дол. В 2020 році прямі інвестиції зменшилися на 11,35% до рівня в 37,479 млрд. дол., а в 2021 році при зростанні на 21,86% ПІІ з країн ЄС становили 45,671 млрд. дол. За період 2017-2021 рр. найбільший обсяг інвестицій в Україну надійшло із Кіпру та Нідерландів. Так, обсяг інвестицій з Кіпру в Україну за досліджуваний період зріс із рівня в 15,009 млрд. дол. в 2017 році до рівня в 19,469 млрд. дол. в 2021 році. В структурі інвестицій з Кіпру становили від 31% до 32% в 2021 році. Обсяг прямих інвестицій з Нідерландів збільшився із рівня в 9,084 млрд. дол. в 2017 році до 13,440 млрд. дол. в 2021 році. В структурі іноземних інвестицій інвестиції з Нідерландів становили від 19% до 21,63%.

Таким чином, для активізації процесів іноземного інвестування необхідно здійснити низку першочергових заходів, зокрема: розробити плани дій для забезпечення сприятливого інвестиційного клімату в рамках заявлених пріоритетів соціально-економічного розвитку, залучаючи до їх розробки та обговорення широке коло експертів, науковців, державних службовців та бізнесу; розширити впровадження регіональних загальнодержавних адміністративних навчальних програм серед підприємців щодо підготовки інвестиційних пропозицій та розробки інвестиційних бізнес-планів; забезпечити механізм надання національних послуг з підготовки та сертифікації спеціалістів у сфері інвестиційної діяльності; впровадити заходи, спрямовані на посилення відповідальності органів виконавчої влади та представників органів місцевого самоврядування перед інвесторами за корупційні та інші дискримінаційні дії.

Отже, транскордонне співробітництво є одним із ефективних інструментів зміцнення інвестиційного співробітництва між ЄС та Україною та просуванням членства в ЄС, що підтверджує досвід більшості європейських країн. Це

досягається, зокрема, шляхом створення та активної участі територіальної громади прикордонної держави в Європейській регіональній асоціації. Співпраця в рамках Єврозони може посилити інвестиційне співробітництво між регіоном України та сусідніми країнами-членами ЄС. Транскордонне співробітництво між Україною та ЄС відбувається на міждержавному та територіальному рівні, рівні територіальної громади та місцевого самоврядування вздовж спільних кордонів із західними сусідами (Польщею, Словаччиною, Угорщиною, Румунією).

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження можемо зробити наступні висновки.

Досліджено, що під інвестиційним співробітництвом розуміють міжнародні економічні відносини, метою яких є раціональний розподіл ресурсів, використання переваг участі в міжнародному поділі праці, досягнення вищих економічних результатів, оновлення технологічної структури суспільного виробництва.

Встановлено, що стабільна політична і макроекономічна ситуація в країні, відкритість національної економіки, наявність адекватної інфраструктури і комунікацій, збереження передбачуваного й ефективного правового й інституціонального середовища лежать в основі оцінки впливу на інвестиційне співробітництво між країнами світу.

Встановлено, що характерною особливістю кореляційних зв'язків є те, що вони мають прояв не в одиничних випадках, а у масових явищах. Після побудови лінійної регресійної моделі необхідно оцінити щільності зв'язку між результативною та факторною змінними. Для цього необхідно розрахувати коефіцієнт кореляції R , який характеризує ступінь щільності лінійної залежності між випадковими величинами (x, y) . Додатне значення коефіцієнта кореляції свідчить про наявність прямого зв'язку між змінними, а від'ємне – зворотного зв'язку. Якщо коефіцієнт кореляції прямує до ± 1 , то йдеться про щільного зв'язку між змінними. У той же час, коли він прямує до нуля, тим слабкіший зв'язок між факторами.

Досліджено, що протягом 2015-2017 рр. спостерігалася чітка динаміка до скорочення ПІІ в країнах ЄС із рівня в 488 млрд євро в 2015 році до 376 млрд. євро, тобто -22,95%, а також до 277 млрд. євро в 2017 році, тобто – 26,33%. В 2018 році відбулося зростання ПІІ до рівня в 481,0 млрд. євро, тобто на 73,65%. В 2019 році почалася тенденція до скорочення ПІІ на -30,35%. В ЄС пандемія COVID-19 призвела до ще більш серйозних наслідків порівняно із середнім світовим показником: приплив ПІІ впав на 71% до 98 млрд євро у 2020 році порівняно з 335

млрд євро у 2019 році. У 2020 році приплив ПІ становив лише 0,7% від ЄС-27. За період 2015-2020 років частка країн ЄС в світових прямих інвестиціях мала динаміку до скорочення із рівня в 25,64% в 2015 році до 11,07% в 2020 році. Міжнародна інвестиційна позиція країн Єврозони протягом 2016 року зросла на 30,26% до рівня в -936,7 млрд. євро, проте в 2017 році при скороченні на -51,73% становила -1421,2 млрд. євро. В 2018 році міжнародна інвестиційна позиція зросла на 39% до рівня в 866,6 млрд. євро, а в 2019 році при зростанні на 40,37% склала -516,7 млрд. євро. В 2020 році при скороченні на 6,59% міжнародна інвестиційна позиція країн Єврозони становила -550,7 млрд. євро.

Проаналізовано, що позитивне сальдо рахунку поточних операцій ЄС у 2020 р. було здебільшого засноване на значному позитивному сальдо рахунку товарів (2,5 % ВВП), тоді як рахунок послуг вносив лише 0,4 % ВВП, а рахунок первинних доходів – 0,2 % ВВП у позитивне сальдо, а рахунок вторинних доходів (-0,5% ВВП) зафіксував дефіцит. Рахунок операцій із капіталом також показав невелике негативне сальдо (-0,2% ВВП). Серед країн ЄС найбільший дефіцит бюджету в 2020 році мала Франція із дефіцитом в розмірі -211,47 млрд. євро. За нею йшла Італія із рівнем в -156,86 млрд. євро та Німеччина із показником дефіциту бюджету в розмірі -139,62 млрд. євро. Країнами із найменшим рівнем бюджетного дефіциту був Кіпр -1,19 млрд. євро, Мальта -1,3 млрд. євро. Протягом досліджуваного періоду обсяг ВВП країн ЄС мав чітку динаміку до скорочення із рівня в 14447,941 млрд. дол. в 2015 році до рівня в 12214,62 млрд. дол. в 2020 році. Так, негативний приріст в 2018 році становив -3,46%, в 2019 році - -3,37%, в 2020 році - -4%, а в 2021 році - -2,69%.

Встановлено, що на сьогодні в ЄС створюються умови для розвитку інвестиційного співробітництва між країнами всередині ЄС та поза ним. Так, Європейський портал інвестиційних проєктів та європейський центр інвестиційного консультування було створено, щоб допомогти інвестиційному фінансуванню досягти реального сектору економіки. Центр надає технічну допомогу та підтримку. Він об'єднує існуючі програми технічної допомоги ЄІБ та надає додаткові консультаційні послуги у випадках, які не охоплені існуючими програмами. Портал проєктів допоможе потенційним інвесторам знайти інформацію про кожен проєкт та

інвестиційні можливості. Сприяння інвестиціям сприяє розкриттю інвестиційних можливостей, особливо малих та середніх підприємств. Це також має принести користь країнам, що розвиваються, оскільки європейським та іноземним інвесторам буде простіше інвестувати, вести свою повсякденну діяльність і розширювати свої існуючі інвестиції. Політика сприяння є основною інвестиційною політикою ЄС. Політика сприяння націлена на всі регіони та міста Європейського Союзу з метою підтримки створення робочих місць, конкурентоспроможності бізнесу, економічного зростання, сталого розвитку та покращення якості життя громадян. Для досягнення цих цілей та задоволення різноманітних потреб у галузі розвитку у всіх регіонах ЄС на Політику сприяння на 2021–2027 роки було виділено 392 млрд. євро - майже третину всього бюджету ЄС.

Визначено, що протягом 2017 році обсяг прямих інвестицій становив 36,277 млрд. дол., а в 2018 році при зменшенні на -0,83% становив 35,928 млрд. дол. В 2019 році при зростанні на 17,68% прямі інвестиції становили 42,279 млрд. дол. В 2020 році прямі інвестиції зменшилися на 11,35% до рівня в 37,479 млрд. дол., а в 2021 році при зростанні на 21,86% ПІІ з країн ЄС становили 45,671 млрд. дол. За період 2017-2021 рр. найбільший обсяг інвестицій в Україну надійшло із Кіпру та Нідерландів. Так, обсяг інвестицій з Кіпру в Україну за досліджуваний період зріс із рівня в 15,009 млрд. дол. в 2017 році до рівня в 19,469 млрд. дол. в 2021 році. В структурі інвестиції з Кіпру становили від 31% до 32% в 2021 році. Обсяг прямих інвестицій з Нідерландів збільшився із рівня в 9,084 млрд. дол. в 2017 році до 13,440 млрд. дол. в 2021 році. В структурі іноземних інвестицій інвестиції з Нідерландів становили від 19% до 21,63%.

Досліджено, що для активізації процесів іноземного інвестування необхідно здійснити низку першочергових заходів, зокрема: розробити плани дій для забезпечення сприятливого інвестиційного клімату в рамках заявлених пріоритетів соціально-економічного розвитку, залучаючи до їх розробки та обговорення широке коло експертів, науковців, державних службовців та бізнесу; розширити впровадження регіональних загальнодержавних адміністративних навчальних програм серед підприємців щодо підготовки інвестиційних пропозицій та розробки

інвестиційних бізнес-планів; забезпечити механізм надання національних послуг з підготовки та сертифікації спеціалістів у сфері інвестиційної діяльності; впровадити заходи, спрямовані на посилення відповідальності органів виконавчої влади та представників органів місцевого самоврядування перед інвесторами за корупційні та інші дискримінаційні дії.

Встановлено, що транскордонне співробітництво є одним із ефективних інструментів зміцнення інвестиційного співробітництва між ЄС та Україною та просуванням членства в ЄС, що підтверджує досвід більшості європейських країн. Це досягається, зокрема, шляхом створення та активної участі територіальної громади прикордонної держави в Європейській регіональній асоціації. Співпраця в рамках Єврозони може посилити інвестиційне співробітництво між регіоном України та сусідніми країнами-членами ЄС. Транскордонне співробітництво між Україною та ЄС відбувається на міждержавному та територіальному рівні, рівні територіальної громади та місцевого самоврядування вздовж спільних кордонів із західними сусідами (Польщею, Словаччиною, Угорщиною, Румунією).

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Волошин Ю.О. Legal globalization and interstate integration as a leading factor of the formation of state security and sovereignty. Atlantic Press. 2nd International Conference on Social, Economic and Academic Leadership . – 2018, № 11. – P. 351-358
2. Голюков А.П. Міжнародні економічні відносини : підручник Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна. 2015. 464 с.
3. Довгаль О.А. Протекціонізм і лібералізм у процесі глобалізації світової економіки (Питання теорії методології). Харків : НУА, 2004, 319 с.
4. Жукова Л.М. Вплив імплементації європейських норм на економічний розвиток держави / Жукова Л.М. //Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія Економіка. Випуск 2(6). 2016. С. 22-27.
5. Ключник А., Страхова І. Розвиток міжнародного міжрегіонального співробітництва в аграрному секторі Миколаївської області/ Ключник А., Страхова І. // Науковий вісник ХДУ. Економічні науки. 2015. Вип. 12. Ч. 3. С. 123–126.
6. Ковалишин, П. Формування інвестиційного клімату та ефективність діяльності на ринку венчурного інвестування / Ковалишин, П. // Економіст. 2014. № 2. С. 44-47.
7. Коваленко С.О. Інвестиційний клімат в Україні та напрями його покращення / Коваленко С.О. // Вісник економіки транспорту і промисловості. № 38. 2012. С. 366–369.
8. Майорова Т.В. Залучення іноземних інвестицій в умовах глобалізації/ Майорова Т.В. // Вісник КНЕУ імені В. Гетьмана. 2011. № 1. С. 89–93.
9. Матюшенко І. Ю., Божко В. П. Іноземні інвестиції: навч. посібн. М-во освіти і науки України. К. : Професіонал, 2005. 336 с.
10. Новіков О., Гончаренко І. Міжнародні економічні відносини: навч. посіб. / за заг. ред. І. Гончаренко. Миколаїв : МНАУ, 2013. 222 с.
11. Побоченко Л.М. Інвестиційне співробітництво України з Європейським

Союзом. Науковий вісник Інституту міжнародних відносин НАУ. 2011. № 1. С. 221–230.

12. Побоченко Л.В., Бондаренко А.В. Інвестиційне співробітництво України Європейським Союзом. Наук. вісник Інституту міжнародних відносин НАУ. Серія: економіка, право, політологія, туризм. 2013. Т. 1. №. 1. С. 37-45.

13. Свідер О.П. Відмітні характеристики категорії «прямі іноземні інвестиції / Свідер О.П. // Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://global-national.in.ua/archive/13-2016/10.pdf>

14. Скоробогатова Н.Є. Інноваційно-інвестиційний розвиток регіонів України: проблеми та перспективи / Скоробогатова Н.Є. // Економічний вісник НТУУ "КПІ". 2010. № 7. С. 214-222. URL: https://economy.kpi.ua/files/files/39_kpi_2010_7.pdf

15. Скоробогатова Н.Є. Інноваційно-інвестиційне співробітництво України і ЄС у межах забезпечення сталого розвитку // Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». 2014. № 11. С. 19–26.

16. Стрілець Б. В. Свобода руху капіталу та інвестиційна діяльність у Європейському Союзі. Часопис Київського університету права. 2015. № 1. С. 299–304.

17. Стрілець Б. В. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом та правове регулювання інвестиційної діяльності. Публічне право. 2015. № 4. С. 295–302.

18. Стрілець Б. В. Компетенція Європейського Союзу та держав – членів ЄС у сфері укладення двосторонніх інвестиційних договорів. Часопис Київського університету права. 2016. № 1. С. 337–342.

19. Стрілець Б. В. Інституційний механізм регулювання інвестиційної діяльності в Європейському Союзі. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: «Юридичні науки». 2016. Вип. 6. Т. 3. С. 158–162.

20. Стрілець Б. В. Інвестиційна діяльність як фактор європейської

економічної інтеграції. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2016. № 6/1. С. 163– 168.

21. Татаренко Н.О., Поручник А.М. Теорії інвестицій: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2000. 160 с.

22. Ткаченко Т. Напрямки оптимізації інвестиційної діяльності підприємства/ Ткаченко Т., Шевчук Н., Гончарук І. // *Агросвіт*. 2017. № 7. С. 45–48.

23. Україна та Угода про асоціацію: Моніторинг виконання 2014-2018 // ГО «Український центр європейської політики», 2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ucerp.org.ua/wp-content/uploads/2018/12/Report_2014-2018_WEB_FINAL.pdf

24. Україна: перспективи розвитку. Консенсус-прогноз. Офіц. сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. 2015. Вип. 38.28 с.

25. Філіпенко А.С. Міжнародні економічні відносини: теорія : підручник. Київ : Либідь, 2008. 408 с.

26. Яхно Т.П. Пріоритетні напрями формування інвестиційної співпраці України із країнами Європейського Союзу. *Економічний часопис – XXI*. 2014. № 5–6. С. 21–24.

27. Яхно Т. П., Макогін З. Я. Пріоритетні напрями формування інвестиційної співпраці України із країнами ЄС / Яхно Т. П., Макогін З. Я. // *Економічний часопис – XXI*. 2014. №. 5-6. С. 21-24.

28. <https://www.statista.com/statistics/253645/budget-balance-of-the-european-union-and-the-euro-area/> - Баланс бюджету в країнах ЄС

29. <https://www.statista.com/statistics/253604/general-gross-debt-of-the-european-union-and-the-euro-area/> - Валовий борг в країнах ЄС

30. <https://www.statista.com/statistics/279447/gross-domestic-product-gdp-in-the-european-union-eu/> - Валовий внутрішній продукт в країнах ЄС

31. <https://www.statista.com/statistics/253479/gdp-growth-in-the-eu-and-the-euro-area-compared-to-same-quarter-previous-year/> - Валовий внутрішній продукт на душу населення в країнах ЄС

32. <http://www.ukrstat.gov.ua/> - Державна служба статистики України

33. <https://www.statista.com/statistics/253580/export-of-goods-from-the-eu/> -

Експорт товарів та послуг в країнах ЄС

34. <https://www.statista.com/statistics/267908/inflation-rate-in-eu-and-euro-area/>
- Інфляція в країнах ЄС

35. <https://www.statista.com/statistics/253584/import-of-goods-to-the-eu/> -
Імпорт товарів та послуг в країнах ЄС

36. <https://www.statista.com/statistics/267906/unemployment-rate-in-eu-and-euro-area> - Рівень безробіття в країнах ЄС

37. <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external> - Статистика зовнішнього сектору

38. <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=18563297>. - Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року.

39. Нагорняк І. Детально про новий інвестиційний план ЕС : можливості та виклики для України. Європейська правда. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.eurointegration.com.ua/rus/articles/2018/06/14/7083085/>

40. Політика ЄС щодо України. Представництво України при Європейському Союзі та Європейському Співтоваристві з атомної енергії [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://ukraineeu.mfa.gov.ua/ua/ukraine-eu/eu-policy/assistance>

41. Сусіди ЄС: Південь-Схід. План зовнішніх інвестицій ЄС [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.euneighbours.eu/sites/default/files/publications/2018-03/FACTSHEET_EIP_UA.pdf

42. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом і його державами-членами. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011

43. EU-Ukraine Association Agreement: guideline for reforms [Electronic recourse]. - Available in: https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=3fe7c9cec727-8fcb-a0f4-26-20a59a5341&groupId=252038.

44. Kyfak A. Foreign Capital Flows as Factors of Economic Growth in Bulgaria, Czech Republic, Hungary and Poland / T. Rodionova, S. Yakubovskiy, A. Kyfak. //

Research in World Economy. 2019. № 4. С. 48–57. URL: <https://doi.org/10.5430/rwe.v10n4p48>

45. Lomachynska I., Yakubovskiy S., Plets I. Dynamics of Austrian foreign direct investment and their influence on the national economy. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2018. 4 (5), 167–174. URL: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-5-167-174>.

46. Lomachynska I.A., Yakubovskyi S.O., Hriaznova V. V. North American insurance markets: features and experience for Ukraine. *Вісник Одеського національного університету. Економіка*. 2019. Том 24, вип. 1 (74). С. 12–17.

47. Rodionova T., Yakubovskiy S., Derkach T. (2019) Impact of foreign investment income on external positions of emerging markets economies. *Journal Transition Studies Review*, № 26 (1), pp. 81–91. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://doi.org/10.14665/1614-4007-26-1-005>.

48. Yakubovskiy S., Rodionova T., Kyfak A. (2019) Inflow of Foreign Capital as a Factor of the Development of Current Accounts of the Eastern European Countries. *Journal Transition Studies Review*, № 26 (2), pp. 3–14. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://doi.org/10.14665/1614-4007-26-001>

49. Yakubovskiy S., Rodionova T., Tsviakh O. (2019) Current State and Prospects for the Development of the North American Free Trade Area. *Actual Problems of International Relations*, № 1 (142), pp. 74–84. Available at: <https://doi.org/10.17721/apmv.2020.142.1.74-84>

50. The official site of European Commission. Investment [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://ec.europa.eu/trade/policy/accessing-markets/investment/>

51. The official site of European Commission. Investment Plan for Europe : the Juncker Plan. Getting Europe investing again [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://ec.europa.eu/commission/priorities/jobs-growthand-investment/investment-plan-europe-juncker-plan_en

52. The official site of European Commission. Europe 2020 strategy [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:

https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester/framework/europe-2020-strategy_en

53. World investment report – 2018. Investment and new industrial policies [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2018_en.pdf

54. World investment report – 2018-2020. Special economic zones [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://unctad.org/>

55. Новак В. О., Луцький М.Г., Макаренко Л.Г. Інформаційне забезпечення менеджменту: навч. пос. – К.: Кондор, 2006. – 462 с. (Гриф Міністерства освіти і науки України. Лист № 14\18.2-6 від 10.01.06 р.)

56. Луцький М.Г., Марченко В.М., Давиденко В.В., Кам'янецька О.В. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності: Навчальний посібник. – К.: Сузір'я, 2007. – 484 с.

57. Сидоренко К.В. Стійкий розвиток підприємств у міжнародному економічному просторі. Монографія/За редакцією Ареф'євої О.В. – К.: ФОП Маслаков, 2018. – с. 50-65

58. Висоцька М.П. Дослідження антикризових підходів управління макроекономікою. Стратегія розвитку України: наук. журн. – К.: НАУ, 2018. – № 1. – С. 107-111.

59. Соколова З.С. Порівняння продуктивності праці України та окремих країн ЄС / З.С.Соколова // Міжнар. наук. конф. “Продуктивна спроможність націй: Приклад України”, 29 червня 2017 р., м. Київ. – К.: Ін-т міжн. відносин КНУ ім. Т. Шевченка, Кафедра світового госп-ва і міжн. економ. відносин, Кафедра міжн. бізнесу, Українська асоціація економістів-міжнародників, 2017. - 182 с. – С. 130-131.

60. Соколова З.С. Креативність та ефективність державного управління як фактори конвергенції регіонів / З.С.Соколова // Міжнар. наук.-практ. конф. “Європейські студії в Україні: здобутки, виклики та перспективи”. м. Київ, 2 червня 2017 р. – Українська Асоціація викладачів і дослідників європейської інтеграції

(Ukrainian Association of Professors and Researchers of European Integration (APREI)).
Видано за кошти Проекту Асоціації 575385-EPP-1-2016-1-UA-EPPJMO-SUPPA:
“Більш широке висвітлення європейської інтеграції у викладанні та наукових
дослідженнях”, що здійснюється за підтримки Програми ім. Жана Моне Еразмус+. -
К.: Терен, 2017. – 416 с. - С. 295 – 301.

61. Прокоп'єва А.А. Вплив пандемії COVID-19 на розвиток двостороннього
Україно-Польського співробітництва / А.А. Прокоп'єва // Національні економічні
стратегії розвитку в глобальному середовищі: міжнародна науково-практична
конференція, м. Київ, 14 мая 2021 г.: тези доп. - К.: «КОМПРИНТ», 2021. – С. 58-
60.

62. Побоченко Л.М. Інвестиційний клімат як фактор економічного
зростання України / Л.М. Побоченко // Проблеми та перспективи розвитку
підприємництва: X міжнародна науково-практична конференція, 25 листопада 2016
року: тези доп. – Харків, 2016.– С.260-262.

63. Побоченко Л.М. Особливості фінансової діяльності Світового банку в
умовах транснаціональної інтеграції/ Л.М. Побоченко // «Фінанси: теорія і
практика»: міжнародна науково-практична конференція, 15 листопада 2018 року:
тези доп. – К., 2018.– С. 286-290.

64. Побоченко Л.М. Сучасні тенденції розвитку ТНК в конкурентному
бізнес-середовищі / Л.М. Побоченко // Стратегія розвитку України (економіка,
соціологія, право). – 2017.– №2. – С. 59-64

65. Побоченко Л.М. Дослідження інноваційної активності України в
порівнянні з країнами ЄС / Perspectives of world science and education /: IV
International scientific and practical conference, Desember 25-27, 2019 Economic
science: Osaka, Japan, 2019. – С. 705-714.

66. Побоченко Л.М. Вплив інноваційного середовища на
конкурентоспроможність економіки України / Л.М. Побоченко // Стратегія розвитку
України (економіка, соціологія, право). – 2019.– №2. – С. 99-105

67. Побоченко Л.М. Україна й Європа: цінності та стандарти/ Б.В.
Глуховська, Л.М.Побоченко // Сучасні міжнародні відносини: актуальні проблеми теорії

і практики – 2020: міжнародна науково-практична конференція, 17 квітня 2020 року:
тези доп. – К., 2020.– С.434-440.

